

Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2016

Dorine Collard

Vera Scholten

Niels Reijgersberg

Koen Breedveld

Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2016

in opdracht van Jongeren Op Gezond Gewicht

Dorine Collard
Vera Scholten
Niels Reijgersberg
Koen Breedveld

© *Mulier Instituut*
Utrecht, februari 2017

Mulier Instituut

sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	7
1. Inleiding	11
1.1 Aanpak Monitor Jongeren Op Gezonde Gewicht 2016	11
1.2 Gebruikte gegevens Monitor 2016	13
1.3 Leeswijzer	14
2. Jongeren Op Gezond Gewicht	17
2.1 Werkwijze Jongeren Op Gezond Gewicht	18
2.2 Publiek-private samenwerking	19
3. JOGG-aanpak	23
3.1 Opzet JOGG-aanpak	23
3.2 Bereik	24
3.3 Regionaliseren, borging en internationaal kennisdelen	29
3.4 Relatiemanagement	32
3.5 Samenvatting	32
4. Inzet en tevredenheid ondersteuning	35
4.1 Inzet ondersteuning	35
4.2 Tevredenheid ondersteuning	38
4.3 Samenvatting	40
5. Voortgang op de vijf JOGG-pijlers	41
5.1 Politiek Bestuurlijk Draagvlak	41
5.2 Publiek-Private Samenwerking	43
5.3 Sociale Marketing	46
5.4 Monitoring en Evaluatie	48
5.5 Verbinding Preventie en Zorg	50
5.6 Totaalscores per JOGG-pijler	52
5.7 Samenvatting	53
6. Gezonde Omgeving	55
6.1 Team:Fit samen voor een gezonde sportkantine	55
6.2 Gezonde School(omgeving)	59
6.3 Gezonde Werkvloer	62
6.4 Samenvatting	63
7. Communicatie en marketing	65
7.1 Communicatie Algemeen	65
7.2 Communicatie JOGG-aanpak	70
7.3 Communicatie Gezonde Omgeving	70
7.4 Themacampagnes	71
7.5 Samenvatting	74
8. Lokaal onderzoek	77
8.1 Werkwijze	77

8.2	Procesevaluaties	79
8.3	Monitors	80
8.4	Effectmetingen	82
8.5	Samenvatting	85
9.	Experts aan het woord	87
9.1	Bekendheid en reputatie	87
9.2	Meerwaarde	88
9.3	Ervaringen	89
9.4	Bereik en effectiviteit	91
9.5	Expertmeeting	92
9.6	Samenvatting	93
10.	Samenvatting en reflectie	95
10.1	Organisatie en monitor	95
10.2	Samenvatting	95
10.3	Reflectie	97
10.4	Reflectie op monitoring en evaluatie	98
	Literatuur	101
	Bijlage I Governance Jongeren Op Gezond Gewicht	103
	Bijlage II Ondersteuning programma's door partners uit partnerplatform	107
	Bijlage III Overzicht JOGG-gemeenten 2016	109
	Bijlage IV Deelname en beoordeling JOGG-trainingen	113
	Bijlage V Overzicht lokale evaluatierapporten en monitorrapporten 2016	115
	Bijlage VI Namen experts interviews	119

Managementsamenvatting

Dit is de tweede Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht. In deze monitor kijken we terug op de activiteiten en prestaties van Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016. Voor de monitor is gebruikgemaakt van gegevens van Jongeren Op Gezond Gewicht, enquêtes onder de 'JOGG-regisseurs' en gegevens van derden zoals het CBS. Verder zijn ten behoeve van deze monitor negen experts geïnterviewd en is een expertmeeting belegd.

Jongeren Op Gezond Gewicht 2016

In 2016 verhuisde de organisatie naar een eigen pand in Den Haag. Het budget (4,7 miljoen) bleef ongewijzigd. Ook de structuur veranderde niet wezenlijk, hetgeen betekent dat de drie programma's JOGG-aanpak, Gezonde Omgeving en Communicatie en Marketing in de organisatie van de werkzaamheden leidend blijven. Paul Depla, burgemeester van Breda, nam het voorzitterschap over van Paul Rosenmöller. In 2016 is door de organisatie ingezet op het versterken van de samenwerking met private partijen op landelijk niveau. Mede hierdoor nam het aantal maatschappelijke-, bedrijfs- en kennispartners toe van 24 (eind 2015) naar 33 eind 2016. Verder is met name ingezet op ondersteuning van gemeenten, regionaliseren, relatiemanagement en op borging.

JOGG-aanpak

- Eind 2016 waren 116 gemeenten actief met de JOGG-aanpak (eind 2015: 91). Dit betekent dat één op de drie gemeenten in Nederland met de JOGG-aanpak werkt;
- Het potentiële bereik van Jongeren Op Gezond Gewicht is in 2016 832.000 kinderen en jongeren tot en met 19 jaar (eind 2015: 776.000). Daarvan worden er 799.000 met de lokale JOGG-aanpak bereikt (21 procent van het totaal aantal kinderen) en 33.000 met Team:Fit, dat streeft naar een gezonde sportkantine. Het streefdoel is om één miljoen kinderen te bereiken in 2020;
- Conform haar doelstelling was Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 met name actief in gebieden waar de wijkbeleving onvoldoende/zwak is. Toch wordt in de praktijk ook ingezet op buurten met een goede/uitstekende wijkbeleving. Dit gebeurt vanwege de energie en kansen die in deze wijken liggen;
- Bij 52 procent van de gemeenten was in 2016 de JOGG-regisseur voor minimaal zestien uur per week inzetbaar. Dat is meer dan in 2015 (41%), maar nog steeds voldoet een groot aantal gemeenten op dit vlak niet aan de afspraken;
- Om JOGG-gemeenten te ondersteunen, zijn er in 2016 tien JOGG-adviseurs, veertien JOGG-coaches en vijftien JOGG-experts ingezet. Dat is iets meer dan in 2015. Het aantal experttrajecten groeide van 111 in 2015 naar 168 in 2016. Evenals in 2015 zijn JOGG-regisseurs tevreden over hun ondersteuning (advies, coaching, trainingen en materialen) door Jongeren Op Gezond Gewicht. Die tevredenheid betrof ook de in 2016 vernieuwde 'JOGG-wiki', een kennisplatform met informatie;
- JOGG-gemeenten hebben ten opzichte van 2015 vooruitgang geboekt op alle vijf de JOGG-pijlers. De grootste vooruitgang is te zien op de pijlers Monitoring en Evaluatie, Sociale Marketing en Verbinding Preventie en Zorg. Op Politiek Bestuurlijk Draagvlak wordt het beste gescoord, op Publiek Private Samenwerking, net als in 2015, het minste. Tegelijk nam het aantal lokale partners toe van 665 in 2015 naar 814 in 2016.

Gezonde Omgeving

- In 2016 nemen 992 sportverenigingen deel aan Team:Fit en werken daarmee aan een gezonde sportkantine (in 2015: 427, doel: 1750). De sterke groei is mede veroorzaakt door de ingezette

- samenwerking met de KNVB (project Lekker Bezig!, 453 voetbalverenigingen). In totaal participeert nu 4 procent van de Nederlandse sportverenigingen aan TeamFit;
- Het potentieel bereik van de betrokken sportverenigingen bedraagt in 2016 180.000 jeugdleden;
  - 57 procent van de betrokken sportverenigingen is gesitueerd in een JOGG-gemeente;
  - In 2016 hebben 479 scholen in JOGG-gemeenten een Vignet Gezonde School (in 2015: 166). Het aantal scholen met een Vignet is ten opzichte van 2015 sterk gegroeid. In totaal hebben in Nederland 924 scholen een Vignet Gezonde School. In JOGG-gemeenten ligt het aandeel scholen met een vignet een fractie hoger dan daarbuiten (resp. 11% en 10%);
  - In 2016 hebben 24 cateraars, leveranciers en producenten het Akkoord Gezonde Voeding op School ondertekend (in 2015: 23). Met één partij is de samenwerking opgezegd, met een tweede partij is de samenwerking binnen het Akkoord tijdelijk opgeschort;
  - In het najaar lanceerde Jongeren Op Gezond Gewicht het beweeginitiatief 'The Daily Mile'. Het doel is fittere kinderen te krijgen door vijftien minuten per dag (hard) te lopen op school. Eind 2016 deden 109 basisscholen mee aan het beweeginitiatief 'The Daily Mile' (2 procent van totaal aantal basisscholen in Nederland). Bijna één op de tien basisscholen overweegt het initiatief in te voeren;
  - In het kader van de Gezonde Werkvloer zijn in 2016 vijf lokale inspiratiebijeenkomsten georganiseerd voor bedrijven en organisaties in JOGG-gemeenten en zijn drie inhoudelijke workshops op het mbo georganiseerd.

Communicatie en marketing

- Ook in 2016 is met een groot aantal websites, nieuwsbrieven, blogs, bijeenkomsten, en (werk)bezoeken ingezet op naamsbekendheid. De zichtbaarheid op sociale media (@JOGGNL meer dan 5.000 volgers) groeide.
- Om agendasetting te verbeteren en bewustwording te vergroten, participeerde Jongeren Op Gezond Gewicht in media-aandacht rond overgewicht onder jongeren, kindermarketing, de suikerlobby en publiek-private samenwerking. Doorgaans waren de uitingen over Jongeren Op Gezond Gewicht in de media positief, maar soms ook kritisch.
- 80 procent van de gemeenten is aan de slag met de themacampagne 'DrinkWater', 41 procent met het thema 'Gratis Bewegen, gewoon doen!' en 11 procent met het in 2016 gestarte thema 'Groente... zet je tanden erin!'. Die aantallen blijven iets achter bij de doelstellingen (resp. 90%, 50% en 40%).

Lokaal onderzoek

- In 2016 verschenen 49 lokale monitor- en evaluatierapporten (in 2014 en 2015 samen: 38);
- Het grootste deel daarvan betrof procesevaluaties; effectstudies zijn er nog nauwelijks;
- Monitor-rapporten laten ten aanzien van het gewicht voorzichtig gunstige ontwikkelingen zien. In hoeverre de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht hierop van invloed zijn geweest valt op basis van deze onderzoeken niet op te maken.

Experts aan het woord

Uit de gesprekken met experts komt naar voren dat de organisatie er goed in is geslaagd om het thema jongeren en overgewicht te agenderen, daarin de verbinding te zoeken met andere partijen en kennis en ervaringen te delen. Verder is er waardering voor de wijze waarop Jongeren Op Gezond Gewicht anderen enthousiasmeert en verleidt om aan dit thema te werken, en de successen die daarmee worden geboekt. Daarnaast wordt benoemd dat om daadwerkelijk veranderingen in gedrag en gewicht te bewerkstelligen, het nodig is om de aanpak nog meer integraal in te zetten en nadrukkelijker keuzes te maken voor goed onderbouwde effectieve interventies. Omdat gedragsverandering complex is en een

lange adem heeft, blijft bestuurlijke verankering van groot belang. Een en ander heeft implicaties voor de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht en daarmee de vaardigheden van hen die daar uitvoering aan geven (zoals JOGG-regisseurs).

Conclusie en aanbevelingen

In 2016 is het bereik van Jongeren Op Gezond Gewicht verder toegenomen. Meer gemeenten werken met de JOGG-aanpak, meer verenigingen en scholen zetten zich in voor gezondere kantines, en meer partners hebben zich bij de organisatie aangesloten. De doelstelling om één miljoen kinderen te bereiken, komt daarmee in zicht. Voor Jongeren Op Gezond Gewicht wordt daarmee de vraag actueel wat er verder benodigd is om veranderingen in het gezondheidsgedrag en het gewicht van kinderen te realiseren en wat daarin de rol en betekenis is van Jongeren Op Gezond Gewicht, naast die van andere partijen en organisaties die op dit front actief zijn.

1. Inleiding

Sinds 2014 denkt het Mulier Instituut met Jongeren Op Gezond Gewicht mee om meer vorm te geven aan de inspanningen van de organisatie op het terrein van 'monitoring en evaluatie'. Naast het advies aan zowel de landelijke organisatie als JOGG-gemeenten, wordt door het Mulier Instituut een jaarlijkse monitor voor Jongeren Op Gezond Gewicht opgesteld. In de eerste Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015¹ werd geconcludeerd dat Jongeren Op Gezond Gewicht erin slaagt om met een compacte werkorganisatie veel van de grond te krijgen, onder andere door het aangaan van verschillende samenwerkingsconstructies. Betrokken professionals toonden zich tevreden over de ontvangen ondersteuning vanuit Jongeren Op Gezond Gewicht. Tegelijk werd ook geconstateerd dat de organisatie nog werk omhanden had. Om de doelstelling van de organisatie (om één miljoen jongeren en kinderen met de JOGG-aanpak te bereiken, diende het aantal JOGG-gemeenten en -buurten te worden uitgebreid. Het belangrijkste advies voor 2016 was naast 'opschalen' ook 'volhouden' en gericht blijven investeren (met name in pijlers waar de aanpak achterbleef) (Reijgersberg et al., 2016).

In deze tweede Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht over 2016 wordt nagegaan wat er in 2016 bereikt is en wat de opbrengsten daarvan zijn geweest. In deze rapportage beschrijven we:

- de voortgang van de programma's en activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht;
- de bereikte organisaties en doelgroepen;
- de betekenis daarvan in termen van de effecten op de doelstellingen van Jongeren Op Gezond Gewicht.

1.1 Aanpak Monitor Jongeren Op Gezonde Gewicht 2016

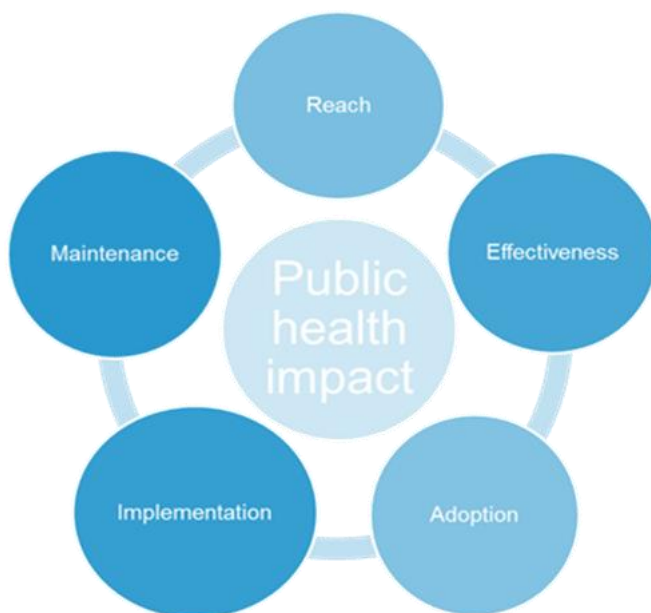
Met de monitor-rapportages hebben we tot doel om de ontwikkelingen binnen Jongeren Op Gezond Gewicht te beschrijven, en daarmee bouwstenen aan te dragen aan derden en aan Jongeren Op Gezond Gewicht zelf om het gevoerde beleid te evalueren en waar nodig bij te stellen. Het doel van de monitor-rapportage is niet per se om te evalueren of Jongeren Op Gezond Gewicht al dan niet succesvol is geweest, wat daarin belangrijke factoren waren (succes- of faalfactoren) en of de gepleegde investeringen opwegen tegen de bereikte resultaten. Dit zou een uitgebreidere studie vergen. Daar is nu niet voor gekozen.

Ontwikkelingen en opbrengsten worden, net als vorig jaar, beschreven aan de hand van de middelen (*input*), de activiteiten (*proces of throughput*), de prestaties (*output*) en de effecten (*outcome*) (MAPE-model). Echter, inzicht in prestatie en effecten geeft nog geen zicht op de impact van een aanpak op de gezondheid van de bevolking. Het RE-AIM model (Glasgow et al., 1999) laat zien dat er naast effecten meer nodig is om impact op gezondheid te bewerkstelligen. RE-AIM staat voor *Reach, Effectiveness, Adoption, Implementation and Maintenance* (zie figuur 1.1). Verondersteld wordt dat een innovatie, zoals de JOGG-aanpak, alleen een impact kan hebben op gezondheid als de doelgroep bereikt wordt (*reach*), als de aanpak door professionals wordt geadopteerd (*adoption*), als de aanpak wordt geïmplementeerd zoals bedoeld (*implementation*), als de aanpak wordt geborgd (*maintenance*) en als de aanpak effectief is (*effectiveness*). Als een van deze elementen niet wordt behaald, zal de impact op gezondheid niet of slechts ten dele worden bereikt. Kortom; al deze verschillende evaluatiedoelen zijn

¹ Meer informatie over de eerste Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht in 2015 is hier te vinden <http://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=6276&m=1459323039&action=file.download>.

belangrijk om de impact van Jongeren Op Gezond Gewicht te bepalen en worden daarom in deze monitor belicht.

Figuur 1.1 RE-AIM-model

Bron: Glasgow et al., 1999

Het Mulier Instituut heeft de opzet van de monitor ontwikkeld en heeft vervolgens bij Jongeren Op Gezond Gewicht en bij andere organisaties de relevante gegevens opgevraagd en zelf vragenlijsten uitgezet. De gegevens zijn waar nodig bewerkt door het Mulier Instituut. Deze monitor is daarmee een rapportage over Jongeren Op Gezond Gewicht door het Mulier Instituut die met hulp van Jongeren Op Gezond Gewicht tot stand is gekomen (en door Jongeren Op Gezond Gewicht is gefinancierd). De conclusies in het rapport zijn kritisch gelezen door het RIVM en doorgesproken met Jongeren Op Gezond Gewicht. Daar waar het Mulier Instituut dat relevant achtte, hebben die gesprekken geleid tot aanscherpingen van de conclusies.

De monitor Jongeren Op Gezond Gewicht is op een tweetal punten gewijzigd ten opzichte van 2015. In 2015 is door het RIVM een hoofdstuk geschreven over de trends in overgewicht en bewegen in JOGG-gemeenten en -buurten op basis van de Gezondheidsenquête. Met het oog op het monitoren van de doelstelling betreffende het percentage jongeren op gezond gewicht, is besloten om in 2018 opnieuw een analyse uit te voeren op basis van beschikbare landelijke data zoals de Gezondheidsenquête. In 2018 is het hoogstwaarschijnlijk ook mogelijk om inzicht te krijgen in het percentage jongeren met overgewicht op basis van gemeten data die zijn verzameld door de JGZ. Het hoofdstuk over de trend- en effectanalyse komt daarom in de Monitor 2016 niet terug.

Om meer zicht te krijgen op de betekenis en meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht zijn er in 2016 negen expertsinterviews gehouden. In aanvulling daarop is met de betrokkenen een expertmeeting georganiseerd. De idee daarachter was dat de visie van deze groep (onafhankelijke) experts ertoe kon bijdragen om de uitkomsten uit de monitor beter te interpreteren, en zo een gevoel te ontwikkelen voor de betekenis van de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht, de mate waarin die betekenis wordt herkend door 'het veld', en de uitdagingen die daar mogelijk uit voortvloeien. De resultaten van deze interviews en een gezamenlijke expertmeeting staan beschreven in deze monitor over 2016.

1.2 Gebruikte gegevens Monitor 2016

Om na te gaan wat in het afgelopen jaar door Jongeren Op Gezond Gewicht bereikt is, zijn als eerste alle werkplannen voor 2016 opgevraagd en als leidraad voor de monitor gebruikt. Voor deze rapportage zijn verder een groot aantal gegevens opgevraagd, zoals (interne) registraties, notulen en aanvullende informatieverzameling bij programmanagers van Jongeren Op Gezond Gewicht. In het opvragen en verzamelen van alle relevante gegevens is ook dit jaar veel energie gestoken. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk informatie te verzamelen om een zo compleet mogelijk beeld te geven. Verder is gebruikgemaakt van gegevens van het CBS om het potentiële bereik van inwoners tot en met 19 jaar, waar de JOGG-aanpak wordt ingezet, te bepalen. Andere belangrijke bronnen die gebruikt zijn voor deze rapportage zijn:

Procesvoortgang met betrekking tot ondersteuning van JOGG-gemeenten

Jongeren Op Gezond Gewicht vraagt JOGG-adviseurs, -experts en -coaches, en regionale coördinatoren alle activiteiten op het gebied van ondersteuning aan JOGG-gemeenten in een procesformat bij te houden. Halfjaarlijks worden alle procesformats door Jongeren Op Gezond Gewicht verzameld. De gegevens worden verwerkt in een interne rapportage over de voortgang van de ondersteuning in JOGG-gemeenten. De kern daarvan is opgenomen in deze monitor.

JOGG-voortgangstool

JOGG-gemeenten dienen twee keer per jaar samen met de JOGG-adviseur de 'JOGG-voortgangstool' in te vullen². De tool bestaat uit zeven onderwerpen, waarvan vijf onderwerpen de JOGG-pijlers betreffen. Elke pijler kent vijf items waarop aangegeven wordt in hoeverre deze zijn voltooid. De vijf item zijn per pijler bepaald en niet voor iedere pijler vergelijkbaar. Voor de monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015 had het Mulier Instituut de beschikking over 69 voortgangstools die door de gemeenten zijn ingevuld (69%). In 2016 waren er van 71 gemeenten voortgangstools beschikbaar (61%). Van 48 gemeenten bleek de voortgangstool van 2015 en 2016 (48%) beschikbaar. De karakteristieken van de gemeenten die de voortgangstool wel hebben ingevuld, zijn vergelijkbaar met de gemeenten die de tool niet hebben ingevuld op stedelijkheid en startdatum van de aanpak. In die zin geeft de informatie van deze groep gemeenten een representatief beeld van de stand van zaken³.

² De voortgangstool is ontwikkeld door VU Amsterdam in samenwerking met Jongeren Op Gezond Gewicht. Deze tool bestaat uit zeven onderwerpen: Lokale organisatie, Politiek bestuurlijk draagvlak, Publiek-private samenwerking, Sociale marketing, Monitoring en evaluatie, Verbinding preventie/zorg en Communicatie. Elk onderwerp benoemt vijf items waarop aangegeven wordt in hoeverre deze is voltooid. Per item kan een vierpuntsschaal worden ingevuld: 1 (geen actie), 2 (eerste stappen gezet), 3 (behoorlijk op weg) en 4 (resultaat behaald). Door middel van een gesprek wordt gezamenlijk bepaald welke situatie het meest van toepassing is. Meer informatie over de achtergrond van de voortgangstool is te vinden in bijlage IV in Reijgersberg et al., 2016.

³ Het valt niet uit te sluiten dat alleen gemeenten waar de JOGG-aanpak meer op het vizier staat de voortgangstool ingevuld hebben. Echter, gegevens hierover ontbreken. Het is onbekend in hoeverre dit de resultaten heeft beïnvloed.

Vragenlijst onder JOGG-regisseurs over de tevredenheid

Afgelopen jaar heeft het Mulier instituut een onderzoek onder JOGG-regisseurs uitgevoerd naar de tevredenheid van de ondersteuning van Jongeren Op Gezond Gewicht⁴ (Scholten et al., 2016). In het najaar van 2016 is een online vragenlijst uitgezet onder 107 JOGG-gemeenten. JOGG-gemeenten die per 1 oktober 2016 met de JOGG-aanpak zijn gestart en de vier grootste JOGG-gemeenten zijn hierbij niet meegenomen. In totaal hebben 74 JOGG-regisseurs (69%) de vragenlijst ingevuld.

Vragenlijst onder JOGG-regisseurs over de JOGG-programma's

In 2016 heeft het Mulier Instituut ook een onderzoek uitgevoerd onder JOGG-regisseurs naar de programma's van Jongeren Op Gezond Gewicht⁵ (Scholten et al., 2017). De vragenlijst is verspreid onder 107 JOGG-regisseurs. JOGG-gemeenten die per 1 oktober 2016 met de JOGG-aanpak zijn gestart en de vier grootste JOGG-gemeenten zijn hierbij niet meegenomen. In totaal hebben 62 van de 107 JOGG-regisseurs (58%) de vragenlijst ingevuld. Vragen gingen over de JOGG-pijlers, themacampagnes, projecten van Gezonde Omgeving en communicatie.

1-meting betreffende het thema Gezonde Sportkantine

Sportverenigingen die een jaar actief aan de slag zijn met het thema Gezonde Sportkantine worden gevraagd een vragenlijst in te vullen (1-meting) die de verenigingen bij de start van de aanpak ook ingevuld hebben (0-meting). Op deze manier worden ontwikkelingen bij de verenigingen gevolgd. De vragen gaan onder andere over het aanbod in de kantine, de werkwijze van verenigingen, verantwoordelijken en taakverdeling. De resultaten van de 1-meting zijn afgelopen jaar door het Mulier Instituut geanalyseerd en door Jongeren Op Gezond Gewicht gerapporteerd⁶ (Jongeren Op Gezond Gewicht, 2016a).

Expertinterviews

In de monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015 werd geconcludeerd dat het niet eenvoudig lijkt om de 'effecten' van de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht op de gezondheid van betreffende jongeren aan te tonen. Om toch meer zicht te krijgen op de betekenis en meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht, zijn er negen experts face-to-face geïnterviewd. In de interviews is met behulp van een interviewleidraad ingegaan op verschillende onderwerpen, zoals de bekendheid en reputatie van Jongeren Op Gezond Gewicht, de ervaringen met Jongeren Op Gezond Gewicht, het bereik en de effecten van Jongeren Op Gezond Gewicht en de meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht. Begin 2017 vond een expertmeeting plaats waarbij de resultaten van de interviews zijn besproken en bediscussieerd.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt de werkwijze van Jongeren Op Gezond Gewicht besproken. Hoofdstuk drie beschrijft de JOGG-aanpak met in paragraaf 3.2 de bereikcijfers van Jongeren Op Gezond Gewicht. Het vierde hoofdstuk beschrijft de inzet op de ondersteuning vanuit Jongeren Op Gezond Gewicht en de

⁴ In 2015 en 2014 is door Schuttelaar en Partners onderzoek gedaan naar de dienstverlening en ondersteuning aan JOGG-regisseurs door Jongeren Op Gezond Gewicht (Bosman & Vink, 2014; Bosman & Vink, 2015). Deze resultaten zijn niet altijd vergelijkbaar vanwege een aangescherpte vraagstelling of andere groep regisseurs waaraan de vraag is voorgelegd.

⁵ In 2015 is een soortgelijk onderzoek uitgevoerd door het Mulier Instituut, maar dan alleen voor de pijler Publiek-Private Samenwerking.

⁶ Eerder analyseerde het Mulier Instituut de 0-meting waaraan 202 sportverenigingen meededen (Pulles & Van Kalmthout, 2015).

tevredenheid volgens JOGG-regisseurs daarover. De voortgang op de vijf JOGG-pijlers bij de gemeenten wordt beschreven in hoofdstuk vijf. Hoofdstuk zes gaat verder in op het programma de Gezonde Omgeving en hoofdstuk zeven gaat in op de communicatie en marketing van Jongeren Op Gezond Gewicht. Resultaten van de lokale evaluaties van de JOGG-aanpak worden beschreven in hoofdstuk 8. Het laatste hoofdstuk beschrijft de resultaten en conclusies van de interviews met de experts.

Om meer zicht te geven in de impact van de aanpak is inzicht in de elementen bereik, adoptie, implementatie, borging en effectiviteit nodig. Het bereik wordt beschreven in hoofdstukken 3 en 6. Adoptie en implementatie van de JOGG-aanpak staat beschreven in hoofdstukken 4 en 5. Borging staat beschreven in paragraaf 3.3 en tot slot wordt de effectiviteit aan de hand van lokale evaluatie beschreven in hoofdstuk 8.

2. Jongeren Op Gezond Gewicht

Jongeren Op Gezond Gewicht is een zelfstandige stichting met een ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling). De stichting is eind 2014 opgericht. De doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht is 'het bevorderen van een gezonde leefstijl in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder, met een primaire focus op kinderen en jongeren, en de volwassenen die hen omringen, en daar waar de problematiek het grootst is'⁷. Meer concreet luiden de hoofddoelstellingen van Jongeren Op Gezond Gewicht als volgt:

- Werken aan een gezonde omgeving met structureel aandacht voor gezonde leefstijl voor tenminste één miljoen kinderen en jongeren in 2020;
- Een stijging van het aantal kinderen en Jongeren Op Gezond Gewicht in 75 JOGG-gemeenten.

Om die doelstellingen te bereiken, werkt de stichting nauw samen met verschillende organisaties uit de publieke- en private sector. Het streven is zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden. Gestreefd wordt om het ondersteuningsaanbod voor gemeenten zo passend mogelijk te laten zijn bij de fase waarin een gemeente zit.

De stichting wordt aangestuurd door een directeur, een MT, een bestuur en een raad van toezicht. Het voorzitterschap is per 1 april 2016 door Paul Rosenmöller overgedragen aan Paul Depla, burgemeester van Breda. In 2016 is een start gemaakt met het formeren van een wetenschappelijke adviescommissie bestaande uit drie leden⁸. De leden van de adviescommissie hebben een wetenschappelijke achtergrond en expertise op het terrein van obesitas en overgewicht, integrale aanpak, gezondheidsbevordering en beleid. De commissie is in 2016 nog niet bijeengekomen. Het voornemen is om vanaf 2017 jaarlijks drie keer samen te komen. Het doel van de commissie is het objectief adviseren over verbetering van de huidige inspanningen van Jongeren Op Gezond Gewicht op het gebied van monitoring en evaluatie, en op verzoek van het bestuur ten aanzien van de programma's (JOGG-aanpak, Gezonde Omgeving en Communicatie). Een meer uitgebreide beschrijving van de organisatiestructuur en *Governance* van Jongeren Op Gezond Gewicht is te vinden in bijlage I.

Financiering ontvangt de organisatie vanuit het ministerie van VWS en van de diverse partners die bij Jongeren Op Gezond Gewicht zijn aangesloten. De begroting in 2016 was vergelijkbaar met de begroting in 2015 (zie tabel 2.1). Eind 2015 was de omvang van het personeelsbestand binnen Jongeren Op Gezond Gewicht 20 fte, eind 2016 is dit gegroeid naar 22 fte. Sinds januari 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht een eigen kantoor aan de Casuariestraat in Den Haag.

⁷ Artikel 1 statuten d.d. 23-12-2014.

⁸ Prof. Dr. J. Schuit (Hoofd centrum voor Voeding, Preventie en Zorg, RIVM), Prof. Dr. S. Kremers (professor Prevention of Obesity, School of Nutrition and Translational Research in Metabolism, Universiteit Maastricht) en Dr. Tommy Visscher (Associate lector De Gezonde Stad bij Windesheim, onderzoekscoördinator bij Onderzoekscentrum Preventie Overgewicht Zwolle).

Tabel 2.1 Begroting Jongeren Op Gezond Gewicht (euro)

	2015	2016
Totaal begroting Jongeren Op Gezond Gewicht	4,7 miljoen	4,7 miljoen
Investering Ministerie van VWS ¹	3,9 miljoen	4,0 miljoen
Investering Overig (gemeenten en partners)	0,8 miljoen	0,7 miljoen ²

¹ = verschil is te verklaren door een BTW-correctie (het budget in 2015 is incl. BTW en in 2016 excl. BTW)

² = Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie (VGP). VGP is een beleidsdirectie van VWS gericht op het bevorderen en beschermen van de gezondheid van de burger. Dit beleid betreft een gezonde leefstijl, gezond gewicht, gezonde voeding, voedselveiligheid, letselpreventie, productveiligheid, alcohol, drugs en tabak.

2.1 Werkwijze Jongeren Op Gezond Gewicht

Evenals in 2015 werkt Jongeren Op Gezond Gewicht met drie programma's: de 'JOGG-aanpak' en de 'Gezonde Omgeving' (zie figuur 2.1). Het programma Gezonde Omgeving richt zich op het verbeteren van de omgeving op scholen, sportverenigingen en op de werkvloer. Het andere programma, de JOGG-aanpak, is een lokale integrale aanpak van overgewicht dat is ontwikkeld naar het Franse EPODE⁹. Naast deze twee programma's is er een programma communicatie- en marketingbeleid. Met het communicatiebeleid wordt beoogd om zichtbaar te zijn in de samenleving, een rol te spelen in de complexe discussie over gezonde leefstijl voor kinderen en om resultaten landelijk en lokaal zichtbaar te maken. Als onderdeel van het marketingbeleid werden in 2015 de themacampagnes 'DrinkWater' en 'Gratis Bewegen, gewoon doen!' ingezet. Een derde thema is in 2016 verder ontwikkeld en heeft als naam 'Groente... zet je tanden erin!'

De aanpak richt zich niet alleen op het kind, maar beoogt de hele omgeving bewust te maken van het belang van voldoende beweging en gezonder eten. De pijlers waaruit de aanpak van Jongeren Op Gezond Gewicht bestaat zijn¹⁰:

- Politiek Bestuurlijk Draagvlak
- Publiek-Private Samenwerking
- Sociale Marketing
- Monitoring en Evaluatie
- Verbinding van Preventie en Zorg.

⁹ Het programma werd Epode genoemd, en staat voor 'Ensemble Prévenons l'Obésité des Enfants', oftewel 'laten we samen overgewicht bij kinderen aanpakken'. Het programma startte in 1992 in Noord-Frankrijk als een initiatief van de Universiteit van Lille. Na tien jaar, in 2002, werden gunstige effecten zichtbaar van het programma (Romon et al., 2009). Het bedrijf Proteines heeft vervolgens een methodologie ontwikkeld die inmiddels in meer dan 200 Franse dorpen is geïmplementeerd.

¹⁰ Zie voor meer informatie over de JOGG werkwijze de website <https://jongerenopgezondgewicht.nl/de-organisatie>

Figuur 2.1 Programma's en projecten van Jongeren Op Gezond Gewicht

2.2 Publiek-private samenwerking

De stichting Jongeren Op Gezond Gewicht kent verschillende partners waarmee zij gezamenlijk werken aan de communicatie, kennisuitwisseling en ondersteuning van de programma's JOGG-aanpak en Gezonde Omgeving. Jongeren Op Gezond Gewicht is van mening dat een aanpak tegen overgewicht alleen succesvol is door met publieke en private partijen samen te werken, omdat het bedrijfsleven een grote impact heeft op de leefomgeving van jongeren. In 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht extra geïnvesteerd in de samenwerking met private partners. De focus in 2016 lag op het verplaatsten van een functie waarbij alleen geld werd gedoneerd door de landelijke bedrijfspartners naar een concrete samenwerking met maatschappelijke verandering tot gevolg. In 2016 is de financiële bijdrage van de landelijke bedrijfspartners grotendeels overgeheveld van de JOGG-aanpak naar een bijdrage aan concrete gezamenlijke activiteiten binnen de programma's. Met alle partners wordt samengewerkt binnen een JOGG-pijler, een van de thema-campagnes of een project binnen de Gezonde Omgeving. Daarnaast is de visie en strategie voor Publiek Private Samenwerking van Jongeren Op Gezond Gewicht verder ontwikkeld en is er ingezet op het betrekken van nieuwe partners. Er zijn in 2016 aparte doelstellingen geformuleerd voor landelijke en lokale PPS. De visie van Jongeren Op Gezond Gewicht op publiek-private samenwerking is op hun website geplaatst, mede om transparantie over de visie te verhogen¹¹.

¹¹ <https://jongerenopgezondgewicht.nl/partners>

In 2015 had Jongeren Op Gezond Gewicht reeds verschillende partners¹². In 2016 zijn er zes nieuwe bedrijfspartners en drie nieuwe maatschappelijke partners bijgekomen (zie tabel 2.2). De doelstelling voor 2016 was om twee non-food partners aan Jongeren Op Gezond Gewicht te verbinden. Er zijn afgelopen jaar geen partners gestopt. Greenco, Le Credit Sportif en Sligro sloten zich in 2016 als bedrijfspartners aan in het kader van Team:Fit (voorheen Gezonde Sportkantine) en zetten zich in voor het gezonder maken van het aanbod in (sport)kantines. Spadel en HollandFit sloten zich aan in het kader van respectievelijk de campagne DrinkWater en Gezonde werkvloer. In september 2016 werd ook de samenwerking tussen Jongeren Op Gezond Gewicht en The Walt Disney Company Benelux ondertekend. Ook de KNVB, het Jeugdsportfonds en de Johan Cruyff Foundation tekenden in 2016 de samenwerking met Jongeren Op Gezond Gewicht als maatschappelijke partners.

Tabel 2.2 Partners van Jongeren Op Gezond Gewicht 2016

Maatschappelijke partners	
Johan Cruyff Foundation (nieuw in 2016)	Vewin
Jeugdsportfonds (nieuw in 2016)	Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
KNVB (nieuw in 2016)	VNO-NCW
GGD GHOR	Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie
Zorgverzekeraars Nederland	Vereniging Nederlandse Cateringorganisaties (VENECA)
Hartstichting	PO-Raad
Nederlandse Vereniging van Diëtisten	VO-raad
NOC*NSF	MBO Raad
KVLO	Vereniging Sport en Gemeenten
Bedrijfspartners	
Greenco (nieuw in 2016)	Zilveren Kruis
Sligro (nieuw in 2016)	FrieslandCampina
The Walt Disney Company Benelux (nieuw in 2016)	Nutricia
Le Credit Sportif (nieuw in 2016)	Unilever
Spadel (nieuw in 2016)	Kompan
HollandFit (nieuw in 2016)	Albert Heijn
Kennispartners	
Kenniscentrum Sport Voedingscentrum	RIVM/Centrum Gezond Leven

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

¹² Conform het Reglement Partnerschap van de stichting dienen alle partners afkomstig te zijn uit een voor de doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht relevant werkterrein, intrinsiek gemotiveerd, bereid om deskundigheid en het eigen netwerk ter beschikking te stellen. Partners adviseren het bestuur gevraagd en ongevraagd. Het advies van de partners is niet bindend.

Partnerplatform

Bijna alle maatschappelijke partners¹³ zijn sinds 2015 verenigd in een partnerplatform (zie tabel 2.3). Het partnerplatform, dat adviesrecht heeft richting het bestuur van de stichting, is in 2016 twee keer bij elkaar gekomen. De partners stellen hun kennis en expertise beschikbaar. De inzet van de platformpartners is geconcretiseerd in een overzicht van hun *bijdrage* aan de JOGG-aanpak, de Gezonde Omgeving en de themacampagnes (zie bijlage II). Alle maatschappelijke partners in het platform hebben het Ambitie Akkoord 2015-2020 ondertekend. Hierin geven alle partners aan gemotiveerd te zijn om een bijdrage te leveren aan de ambitie en doelstellingen van Jongeren Op Gezond Gewicht.

Tabel 2.3 Partners in Partnerplatform in 2016

Johan Cruyff Foundation (nieuw in 2016)	Vereniging Nederlandse Cateringorganisaties
Hartstichting	PO-Raad
Nederlandse Vereniging van Diëtisten	VO-raad
NOC*NSF	MBO Raad
KVLO	Vereniging Sport en Gemeenten
Vewin	VNO-NCW
Centraal Bureau Levensmiddelenhandel	Zorgverzekeraars Nederland
Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie	GGD/GHOR

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

Bedrijfspartners

Jongeren Op Gezond Gewicht streeft in de samenwerking met het bedrijfsleven naar duurzame relaties. Dit betekent meerjarige samenwerkingsverbanden met wederzijdse betrokkenheid, helderheid over het belang van de samenwerking, regelmatige evaluatie op gezamenlijke doelstellingen en resultaatafspraken. Bij de start van de samenwerking zijn doelstellingen, de inzet en de rolverdeling vastgelegd, tussentijds wordt met partners de voortgang besproken. Op de website van Jongeren Op Gezond Gewicht is gepubliceerd wat de verschillende landelijke bedrijfspartners bijdragen¹⁴. De bijdrage (financieel en in natura) van partners wordt gealloceerd aan gezamenlijke doelstellingen, conceptontwikkeling en activatie. Bedrijfspartners hebben geen zeggenschap over de beleidsontwikkeling van Jongeren Op Gezond Gewicht. In tabel 2.4 is een overzicht opgenomen van de thema's en omgevingen waar de bedrijfspartners aan gekoppeld zijn. Tabel 2.5 geeft inzicht in de activiteiten die door Jongeren Op Gezond Gewicht worden uitgevoerd in samenwerking met de bedrijfspartners.

¹³ Jeugdsportfonds wenst geen formele positie als lid van het partnerplatform. De KNVB is lid van NOC*NSF en op die manier vertegenwoordigd.

¹⁴ jongerenopgezondgewicht.nl/partners/bedrijfspartners/2

Tabel 2.4. Overzicht bedrijfspartners gekoppeld aan thema's en omgevingen

Inzet op:	School	Sport	Wijk/gemeente	Thuis	Werk
Gezonde voeding:	Albert Heijn Nutricia Sligro Spadel	Greenco Sligro	Albert Heijn		
'Gratis bewegen'	Disney		KOMPAN Albert Heijn	Disney	
Bijdrage aan uitvoering van beleid			Zilveren Kruis: VPZ KOMPAN		Holland Fit:
Opbouw van kennis	FrieslandCampina	Le Credit Sportif FrieslandCampina	FrieslandCampina	Unilever	

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

Tabel 2.5. Overzicht van activiteiten die samen met bedrijfspartners worden georganiseerd

Bedrijfspartners	Activiteiten
Albert Heijn	Stimuleren waterdrinken tijdens Avond4daagse Ik eet het beter: educatieprogramma voor basisscholen Winkelmodules
FrieslandCampina	Regiobijeenkomsten voedingsdeskundigen Platform Sterke Botten Ontwikkeling Fit op school project voor basisscholen
Greenco	Stimuleren van het eten van snackgroente in sportkantines
HollandFit	Ontwikkeling vitaliteitsplatform gezondevloeren.nl
Kompan	Extra ondersteuning en financieringsmogelijkheden bij voorbereiding en inrichting speelplekken
Le Credit Sportif	Financiële gezondheid stimuleren van sportkantines binnen Team:Fit
Nutricia	Smakelijke Moestuinen (3-jarig programma voor kinderdagverblijven)
Sligro	Breakpoint (Schoolkantine) & Lekker Bezig (Sportkantine); Inspiratiesessies en content voor Team:Fit website
Spadel	7 Day Water Challenge: vlogcampagne gericht op 12- tot 16-jarigen
The Walt Disney Company Benelux	Woogie Boogie: beweegprogramma gericht op peuters (3- tot 7-jarigen)
Unilever	Ontbijtonderzoek "Hoe ontbijt jij?" in samenwerking met Wageningen Universiteit
Zilveren Kruis	Ontwikkeling project op JOGG-pijler Verbinding Preventie en Zorg

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

Kennispartners

Het Kenniscentrum Sport, het Voedingscentrum en RIVM/Centrum Gezond Leven zijn de drie kennispartners van Jongeren Op Gezond Gewicht. Met Kenniscentrum Sport en het Voedingscentrum zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Eerstgenoemde wordt als kennispartner gezien voor het thema sport en bewegen en het Voedingscentrum is kennispartner voor het thema voeding. Voedingscentrum is verder ook betrokken bij het up-to-date houden en ontwikkelen van kennis en *tools* over een gezonde voedingskeuze. Het RIVM/Centrum Gezond Leven is met name betrokken bij de monitoring van landelijke cijfers over overgewicht en heeft inzicht en kennis van de interventiedatabase Gezond en Actief Leven.

3. JOGG-aanpak

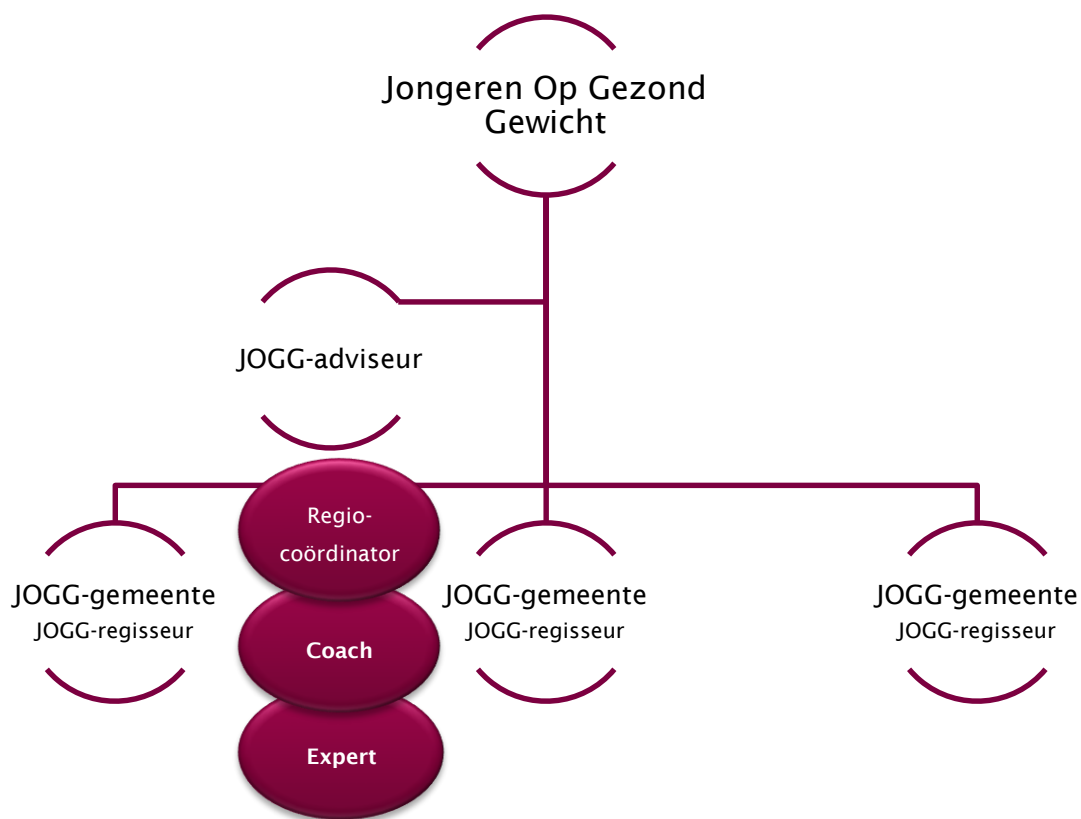
In dit hoofdstuk beschrijven we de opzet van de JOGG-aanpak in 2016, de ontwikkeling van het aantal JOGG-gemeenten en het potentieel bereik van inwoners tot en met 19 jaar waar de JOGG-aanpak wordt ingezet. Als eerste wordt in paragraaf 3.1 kort een beschrijving gegeven van de JOGG-aanpak. In paragraaf 3.2 gaan we in op het bereik van de JOGG-aanpak, oftewel het aantal betrokken gemeenten en het aantal kinderen dat daarmee wordt bereikt. Tot slot wordt in paragraaf 3.3 ingegaan op de thema's waar Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 extra aandacht aan heeft besteed, te weten regionaliseren, borging en internationaal kennis delen.

3.1 Opzet JOGG-aanpak

De JOGG-aanpak richt zich niet alleen op het kind, maar beoogt de hele omgeving bewust te maken van het belang van voldoende beweging en gezonder eten. De JOGG-aanpak is een integrale wijkgerichte aanpak en wordt uitgevoerd in én door 'JOGG-gemeenten'. Iedere JOGG-gemeente stelt een JOGG-regisseur aan die verantwoordelijk is voor de ontwikkeling en uitvoering van de JOGG-aanpak. Daarnaast dient er een beleidsmedewerker/programmamanager beschikbaar te zijn die verantwoordelijk is voor het politiek bestuurlijk draagvlak en voor samenhang met andere beleidsafdelingen binnen de gemeente. Advies en begeleiding krijgen vorm via JOGG-adviseurs, JOGG-coaches en JOGG-experts (zie figuur 3.1). De 'JOGG-adviseurs' vormen vanuit de landelijke organisatie Jongeren Op Gezond Gewicht de schakel naar de JOGG-regisseur en lokale professionals. De lokale JOGG-regisseur en -programmamanager worden bij de opstart van de aanpak de eerste zes maanden door 'JOGG-coaches' ondersteund. Het doel van een coachtraject is om de opstart van de JOGG-aanpak een impuls te geven en de gemeente voor te bereiden op de verdere implementatie van de JOGG-aanpak. Daarnaast zijn voor advies op maat inhoudelijke 'JOGG-experts' beschikbaar met kennis van specifieke onderwerpen. Dit is het geval voor elke pijler van de JOGG-aanpak en voor het onderwerp communicatie¹⁵. Op zes locaties waar de JOGG-gemeenten een regionale samenwerking hebben is er tevens een regio-coördinator aangesteld.

¹⁵ Voor meer informatie over de JOGG-aanpak wordt verwezen naar de JOGG-website (jongerenopgezondgewicht.nl)

Figuur 3.1 Schematisch overzicht ondersteuningsstructuur voor JOGG-gemeenten

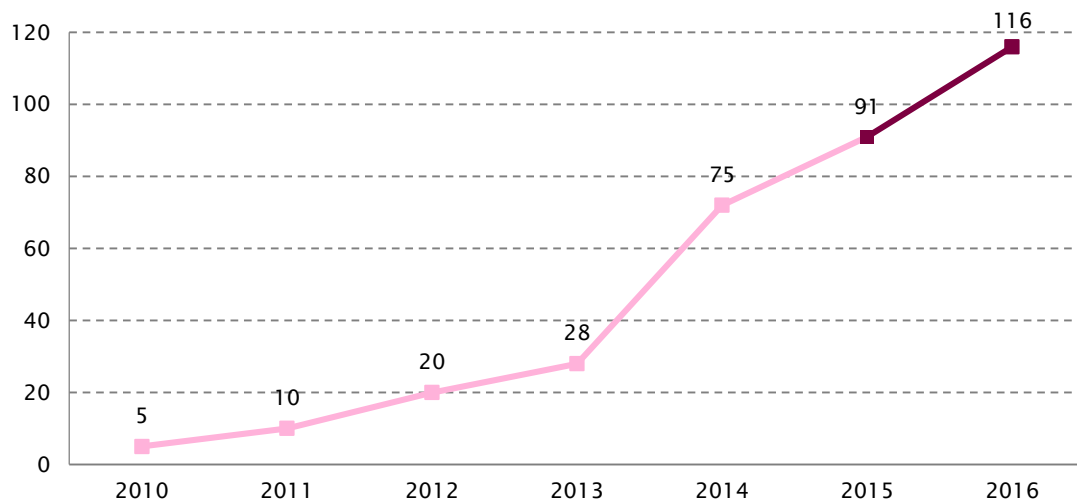
3.2 Bereik

Zoals in het RE-AIM-model beschreven, is het bereik een van de voorwaarden om impact te genereren. Impact kan alleen bereikt worden als de JOGG-aanpak de gewenste doelgroepen bereikt. Daarnaast is het voor de impact van belang dat gemeenten bereid zijn de JOGG-aanpak in te zetten (*adoption*). De oorspronkelijke doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht was om met 75 gemeenten in de lokale aanpak samen te werken. Dat doel was eind 2014 behaald. Per 31 december 2016 werken 116 gemeenten in Nederland¹⁶ met de JOGG-aanpak (figuur 3.2 - zie bijlage III tabel B3.1 voor een overzicht van alle deelnemende gemeenten). Ten opzichte van 2015 zijn er in 2016 25 JOGG-gemeenten bijgekomen. Jongeren Op Gezond Gewicht heeft in 2016 niet specifiek ingezet op het werven van nieuwe gemeenten. Twee gemeenten zijn als JOGG-gemeente gestopt. Tien gemeenten konden in 2016 hun contract met Jongeren Op Gezond Gewicht na drie jaar verlengen. Negen gemeente hebben het contract met drie jaar (tot 2019) verlengd. Van één gemeente is het nog niet bekend of zij het contract gaan verlengen. Op basis van een totaal van 390 gemeenten werkt inmiddels een op de drie gemeenten in Nederland met de JOGG-aanpak.

¹⁶ Inclusief Bonaire, Saba en Sint Eustatius

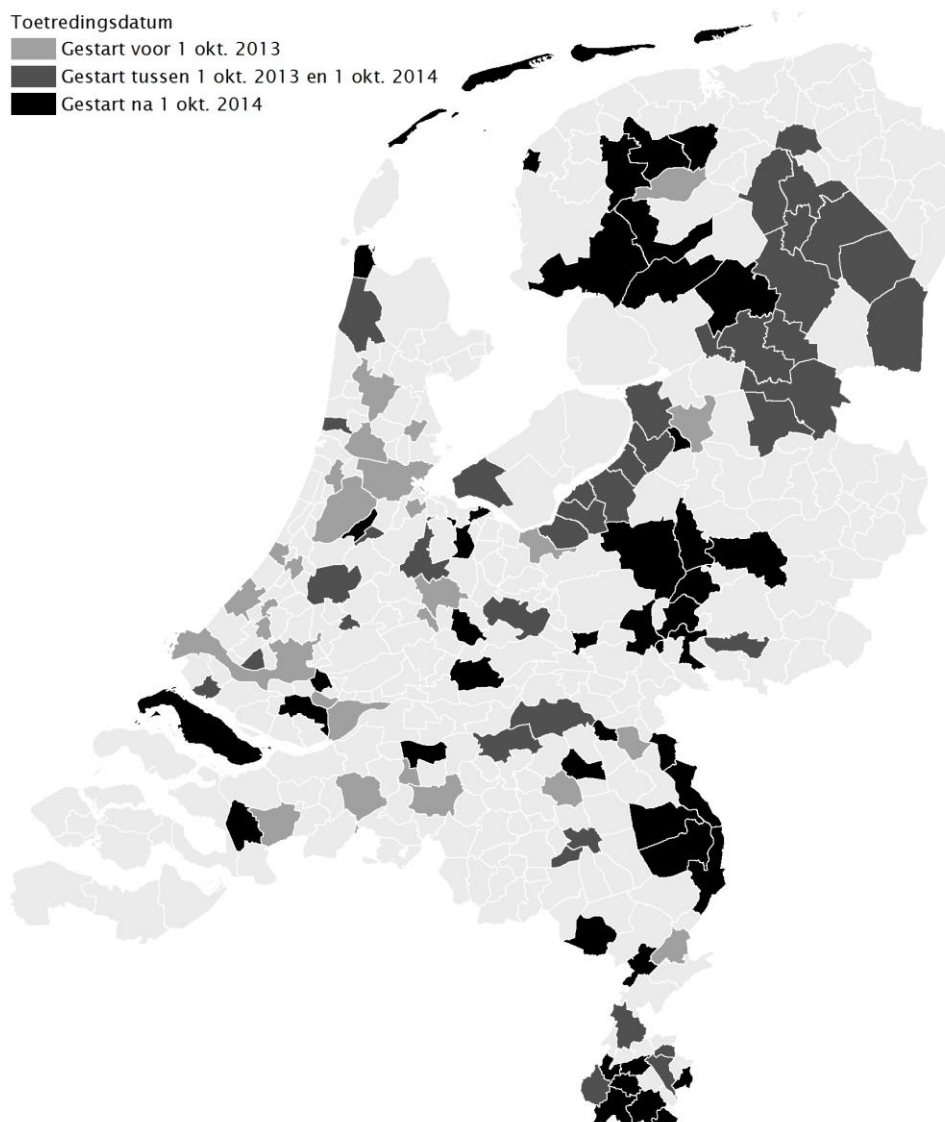
Figuur 3.2 Ontwikkeling van het aantal JOGG-gemeenten over de periode 2010 t/m 2016

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking Mulier Instituut, 2016)

In figuur 3.3 zijn alle JOGG-gemeenten op de kaart van Nederland terug te zien. Hierbij is onderscheid gemaakt naar JOGG-gemeenten die voor 1 oktober 2013 zijn begonnen, tussen 1 oktober 2013 en 1 oktober 2014 JOGG-gemeenten zijn geweest, en na 1 oktober 2014 zijn begonnen. Afgelopen twee jaar zijn er met name JOGG-gemeenten bijgekomen op de Waddeneilanden, in Noord- en Zuid-Limburg, Friesland en Gelderland.

Figuur 3.3 Ontwikkeling van het aantal JOGG-gemeenten over de periode 2010 t/m 2016

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking Mulier instituut, 2016)

De JOGG-aanpak is een wijkgerichte aanpak. Van de 116 gemeenten zetten 31 gemeenten de aanpak in de hele gemeente in (tabel 3.1). Het merendeel (71 gemeenten) kiest ervoor om de JOGG-aanpak in specifieke buurten in te zetten. Van 14 gemeenten was op de peildatum (1-11-2016) nog niet bekend of de JOGG-aanpak wordt ingezet in de hele gemeente of in specifieke buurten.

Er is ook gekeken in hoeverre de JOGG-aanpak wordt ingezet in (zeer) sterk stedelijke gebieden en in weinig tot niet-stedelijke gebieden. In 2015 zetten met name gemeenten in (zeer) sterk stedelijke gebieden in op de JOGG-aanpak. In 2016 is er een stijging van het aantal JOGG-gemeenten in weinig tot niet-stedelijke gebieden (tabel 3.2).

Tabel 3.1 Inzet JOGG-aanpak in specifieke buurten of in de hele gemeente 2015/2016 (in aantallen en percentage)

	Aantal 2015	Aantal 2016	Percentage 2015	Percentage 2016
JOGG-aanpak in specifieke buurten	62	71	68	61
JOGG-aanpak in hele gemeente	22	31	24	27
Nog niet bekend	7	14	8	12
Totaal aantal JOGG-gemeenten	91	116	100	100

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

Tabel 3.2 Stedelijkheid van JOGG-gemeenten (in aantallen en percentage)

	Aantal 2015	Aantal 2016	Percentage 2015	Percentage 2016
Zeer sterk stedelijk (1 & 2)	40	44	44	38
Matig stedelijk (3)	21	24	23	21
Weinig/niet stedelijk (4 & 5)	27	45	30	39
Stedelijkheid onbekend (Bonaire, Saba en Sint Eustatius)	3	3	3	2
Totaal aantal JOGG-gemeenten	91	116	100	100

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

3.2.1 Potentieel bereik inwoners tot en met 19 jaar

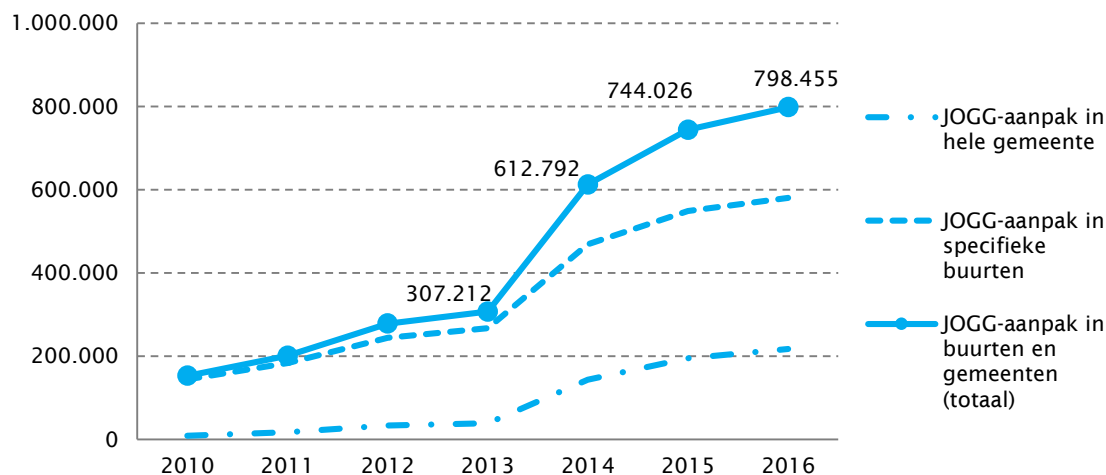
Om meer zicht te krijgen op het potentiële bereik van inwoners tot en met 19 jaar van de JOGG-aanpak is een analyse uitgevoerd naar het aantal jongeren in de JOGG-gemeenten en -buurten. In de voorgaande monitor (2015) beschikten we niet over data met het precieze aantal jongeren per buurt om het potentiële bereik te bepalen. Daarom hebben we in 2015 een (ruwe) schatting gemaakt met behulp van de belangrijkste postcode van een buurt. Per postcode is het aantal jongeren namelijk via openbare bronnen bekend. Hiermee werd het potentiële bereik vorig jaar (2015) geschat op ongeveer 495.000 kinderen en jongeren tot en met 19 jaar.

Om het potentiële bereik in 2016 te kunnen bepalen, hebben we dit keer data van het aantal jongeren per buurt bij het CBS opgevraagd. Dit bestand bevat een overzicht van het aantal kinderen en jongeren (t/m 19 jaar) per buurt over heel Nederland. Met behulp van deze methode kunnen we een koppeling maken op buurtniveau, en daarmee van het potentiële bereik een nauwkeurigere inschatting maken dan in 2015. Deze methode hebben we ook toegepast op eerdere jaren, zodat de ontwikkeling van het bereik goed door de tijd te volgen is.

In figuur 3.4 is het cumulatieve potentiële bereik van Jongeren Op Gezond Gewicht in de afgelopen jaren gepresenteerd. Het potentiële bereik eind 2016 van de JOGG-aanpak in buurten en gemeenten is ongeveer 799.000 kinderen en jongvolwassenen (t/m 19 jaar), 21 procent van het totaal aantal inwoners tot en met 19 jaar. Ten opzichte van 2015 betekent dit een groei in het potentiële bereik van ongeveer 54.000 jongeren. Het doel van het bereiken van één miljoen jongeren in 2020 is hiermee in zicht. Deze

schatting is gebaseerd op de 99 JOGG-gemeenten¹⁷ waarvan bij het samenstellen van de rapportage bekend was of die zich op de hele gemeente richten of op enkele buurten binnen de gemeente.

Figuur 3.4 Ontwikkeling van het potentieel bereik van inwoners t/m 19 jaar van gemeenten waar de JOGG-aanpak wordt ingezet over de periode 2010 t/m 2016 (aantallen)

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht en CBS, 2016 (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

Gemeenten worden gestimuleerd om de JOGG-aanpak in te zetten in buurten waar aandacht het hardst nodig is. Inzicht in de leefbaarheid in alle buurten in Nederland geven we weer met de Leefbaarometer¹⁸. Uit die analyse blijkt dat in specifieke JOGG-buurten een onevenredig hoog aandeel van de jongeren in ‘zwakkere’ buurten woont (29%, tegen 9% landelijk). Toch zien we ook dat 34 procent van de jongeren in JOGG-buurten in buurten woont waar de buurtbeleving goed of uitstekend is (zie tabel 3.3). Dit betekent dat de JOGG-aanpak deels ook wordt ingezet in gebieden waar de inwoners het mogelijk minder nodig hebben. Dit is deels te verklaren doordat vaak met de JOGG-aanpak wordt gestart in wijken waar ‘de energie’ zit om draagvlak te creëren en een vliegende start te maken.

¹⁷ Exclusief Bonaire, Saba en Sint Eustatius

¹⁸ De Leefbaarometer geeft informatie over de leefbaarheid in alle buurten en wijken, waarbij leefbaarheid is gedefinieerd als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. (<http://www.leefbaarometer.nl/home.php>). Om leefbaarheid in beeld te brengen wordt gebruikgemaakt van 100 indicatoren, onderverdeeld in vijf dimensies, waarvan is gebleken dat met deze indicatoren het oordeel over leefbaarheid het beste ingeschat kan worden. De Leefbaarometer is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door een samenwerkingsverband van RIGO Research & Advies (Amsterdam), Atlas voor Gemeenten (Utrecht), In Fact (Amsterdam) en OTB (Delft) (zie verder <http://www.leefbaarometer.nl/page/indicatoren>). Met behulp van de buurtcodes uit het CBS-bestand is het dit jaar mogelijk een verdeling te maken van JOGG-gebieden naar buurtbeleving. In 2015 maakten we gebruik van statuscores van het SCP (van postcodegebieden), die inzicht geven in de status van een buurt, afgeleid van kenmerken zoals opleiding, inkomen en de positie op de arbeidsmarkt.

Tabel 3.3 Verdeling van JOGG-gebieden naar wijkbeleving (in procenten van jongeren t/m 19 jaar)

	Nederland	Geen JOGG-aanpak	JOGG-aanpak in hele gemeente	JOGG-aanpak in specifieke buurt
Onvoldoende/zwak	9	3	12	29
Voldoende	7	4	8	11
Ruim voldoende	32	33	33	26
Goed/uitstekend	52	61	48	34
Totaal	100	100	100	100

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht, 2016 en Leefbaarometer, 2014 (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

3.3 Regionaliseren, borging en internationaal kennisdelen

In 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht ervoor gekozen om naast de reguliere taken extra in te zetten op het verkennen van de mogelijkheden om de ondersteuning bij de JOGG-aanpak of delen hiervan meer regionaal te beleggen, zodat regionale samenwerking wordt versterkt en het bijdraagt aan lokale/regionale borging van de JOGG-aanpak. Daarnaast is in het afgelopen jaar meer aandacht uitgegaan naar het lokaal ondersteunen van gemeenten bij de borging van de JOGG-aanpak en de projecten binnen de Gezonde Omgeving. Borging is, volgens het REAIM-model, een van de randvoorwaarden om ervoor te zorgen dat een aanpak werkelijk impact heeft. Als de aanpak niet wordt geborgd, zal de impact van de JOGG-aanpak op gezondheid klein zijn. Tot slot zijn er het afgelopen jaar verschillende activiteiten ondernomen om internationaal kennis te delen. Hieronder wordt deze ontwikkelingen beschreven.

Regionaliseren

JOGG-gemeenten werken steeds meer op regionaal niveau met elkaar samen. Jongeren Op Gezond Gewicht wil deze ontwikkeling stimuleren, om hiermee de *efficiency* te vergroten en meer impact te generen. Om JOGG-gemeenten lokaal te ondersteunen bij de JOGG-aanpak, zijn er JOGG-regiocoördinatoren aangesteld bij lokale/regionale organisaties. In 2016 zijn er zes regiocoördinatoren aangesteld (in de Stedendriehoek, Noord-Veluwe, Heuvelland, Drenthe, Friesland, Arnhem). De regiocoördinatoren in Friesland en Drenthe worden deels door Jongeren Op Gezond Gewicht gefinancierd. De JOGG-regiocoördinatoren werken samen met de JOGG-adviseurs om gemeenten in een bepaalde regio te ondersteunen.

Om de meerwaarde van de regionale samenwerking in kaart te brengen, zijn er evaluaties uitgevoerd in Friesland, Drenthe en Noord-Veluwe. In de regio Noord-Veluwe werken sinds 2014 zes JOGG-gemeenten regionaal samen. De samenwerking vindt plaats op zowel beleidsmatig niveau als op het activiteitsniveau (bijvoorbeeld campagnes) onder aansturing van een regionale stuurgroep. Uit het onderzoek komt naar voren dat er in de aanloopfase door de betrokkenen veel tijd in de samenwerking is geïnvesteerd. Na twee jaar delen professionals kennis en ervaringen met elkaar en zien de professionals dat door de regionale samenwerking de impact van de aanpak toeneemt. Bijna alle respondenten geven aan belang te hebben bij de samenwerking, zich betrokken te voelen bij het samenwerkingsverband en merken op dat de organisatiestructuur goed functioneert. Aandachtspunten voor verbetering zijn het imago van het samenwerkingsverband, het onderhouden van externe relaties, het evalueren van de samenwerking, en de betrokkenheid en onderlinge afstemming (Jongeren Op Gezond Gewicht, 2016b). In Friesland is sinds januari 2016 een regiocoördinator aangesteld voor twaalf

JOGG-gemeenten. De ervaring daar is dat de regiocoördinator in vergelijking met de JOGG-adviseur dichter op de gemeenten zit en het lokale werk-/speelveld beter kent. Hierdoor kan de regiocoördinator beter aansluiten op de lokale situatie en op die manier de kwaliteit van de lokale JOGG-aanpak vergroten. Tot slot blijkt uit de ervaringen in Drenthe dat een regiocoördinator meerwaarde heeft en kan zorgen voor samenhang in de provincie, uitwisseling van kennis en voor lokale inspiratie. De regiocoördinator wordt gezien als spin in het web voor de individuele gemeenten. In Drenthe is de regiocoördinator tot halverwege 2016 actief geweest, op korte termijn zal er een nieuwe regiocoördinator worden aangesteld.

Ook in andere regio's zijn er mogelijk kansen voor regionale samenwerking. In 2016 is in Limburg, Noord-Brabant en Zuid-Holland een analyse gedaan van de regionale kansen en mogelijkheden om samen te werken. In Limburg is reeds verkend hoe in 2017 provinciale samenwerking verder kan gaan en op welke wijze een regiocoördinator een rol kan spelen in ondersteuning van JOGG-gemeenten en provinciale samenwerking op JOGG-pijlers. In Noord-Brabant en in Zuid-Holland is tijdens regiobijeenkomsten een inventarisatie gemaakt hoe op dit moment al regionaal wordt samengewerkt ten aanzien van de JOGG-aanpak, of regionaliseren wenselijk is en waar nog kansen en mogelijkheden liggen. In een deel van de provincies in Nederland is hiermee inzicht gegeven in de regionale kansen en mogelijkheden om samen te werken.

Om regiocoördinatoren te ondersteunen zijn door Jongeren Op Gezond Gewicht eerste stappen gezet om een ondersteuningsaanbod te ontwikkelen. Er zijn twee bijeenkomsten georganiseerd voor verschillende regiocoördinatoren om meer zicht te krijgen op de samenwerking tussen de landelijke JOGG-adviseur en de regiocoördinator. Door uitwisseling van kennis worden regiocoördinatoren ondersteund in hun rol of functie en denken zij mee bij de verdere ontwikkeling van regionaliseren op basis van hun eigen ervaringen uit de regio.

Borging

Volgens het RE-AIM model kan een aanpak alleen impact hebben als de aanpak ook voldoende geborgd wordt. Aan de borging van de aanpak is door Jongeren Op Gezond Gewicht afgelopen jaar extra aandacht besteed. In 2015 zijn hiervoor de eerste stappen gezet door middel van brainstormsessies met gemeenten over ondersteuningsbehoeften en een bijeenkomst met experts uit het veld om kennis ten aanzien van borging te vergaren. In 2016 heeft de focus met name gelegen op het lokaal ondersteunen van gemeenten met de borging van de JOGG-aanpak en de projecten binnen de Gezonde Omgeving. Op basis van de verzamelde gegevens over borging, is een lijst met kernelementen ontwikkeld. Deze elementen beschrijven wat nodig is om lokale borging te bewerkstelligen. Het betreft:

- Politiek bestuurlijk draagvlak voor de aanpak op ambtelijk en bestuurlijk niveau;
- Een gedeelde ambitie, visie en doelen. Er zijn langdurige concrete afspraken gemaakt;
- Een structurele samenwerking tussen en betrokkenheid van organisaties en mensen;
- De JOGG-werkwijze met de vijf pijlers is verankerd in de denk- en werkwijze van betrokken professionals en organisaties;
- De financiering van de aanpak en de programma's is langdurig gewaarborgd;
- In het (gezondheids)beleid staan inspanningen benoemd gericht op participatie van kwetsbare groepen;
- Er wordt continu geëvalueerd en (kleine en grote) resultaten worden zichtbaar gemaakt en gebruikt om de aanpak te verbeteren.

Deze zeven kernelementen dienen als een *checklist* voor JOGG-gemeenten om te bepalen wat de stand van zaken is met betrekking tot de borging van de aanpak. De *checklist* kan door JOGG-gemeenten als tool worden gebruikt om het gesprek aan te gaan over de borging van de aanpak en kan gemeenten

ondersteunen bij de lokale verankering van Jongeren Op Gezond Gewicht. Deze tool is nog in conceptfase en wordt op dit moment als pilot gedraaid in een aantal JOGG-gemeenten. Eind 2016 is een informatiedossier over borging op de JOGG-wiki geplaatst om gemeenten van kennis te voorzien. In 2017 wordt gestreefd om een beschrijving te maken van drie *good practices* van lokale borging om op die manier JOGG-gemeenten lokaal te kunnen ondersteunen met de borging van de JOGG-aanpak en de projecten binnen de Gezonde Omgeving.

Verschillende gemeenten zijn op dit moment van start gegaan met een tweede contract voor drie jaar om aan de JOGG-aanpak te werken. Om de JOGG-aanpak ook na deze periode goed te kunnen borgen, wordt door Jongeren Op Gezond Gewicht nagedacht over hoe deze gemeenten na zes jaar aangesloten kunnen blijven bij de JOGG-beweging en welke ondersteuning daarvoor gewenst is.

Internationaal kennis delen

Internationaal is Jongeren Op Gezond Gewicht lid van het *EPODE International Network (EIN)*¹⁹. Dit netwerk verbindt lokale integrale wijkaanpakken uit verschillende landen. In opdracht van EPODE Canada is door Jongeren Op Gezond Gewicht een serie webinars ontwikkeld, over de rol van ouders in *community based*-programma's ter preventie van overgewicht²⁰. Gezamenlijk met *EIN* is er een verkenning gedaan om een *EPODE Academy* op te zetten, een trainings- en ondersteuningspakket voor de leden van het *EIN*-netwerk. Aan Jongeren Op Gezond Gewicht, als koploper in dit gebied, is gevraagd hierbij te ondersteunen.

In november 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht in samenwerking met *EIN* het tweedaagse European Obesity Forum gehost in Nederland. Tijdens deze dagen kwamen ongeveer 150 internationale partners, met name onderzoekers, van het *EPODE International Network* samen om ervaringen, kennis en nieuwe ontwikkelingen uit te wisselen. Ook heeft Jongeren Op Gezond Gewicht afgelopen jaren bijgedragen aan twee internationale projecten, te weten het *OPEN*-project²¹ en het *EPHE*-project²². Resultaten van het *OPEN*-project zijn op het European Obesity Forum gepresenteerd. De resultaten van het onderzoek onder jongeren en professionals hebben onder andere geleid tot inzicht in welke focus, ideeën en meningen jongeren en professionals hebben met betrekking tot gezonde leefstijl (Noordman & Kreuzberg, 2016). Vanuit dit traject is tevens een 2-minuten-durend filmpje ontwikkeld en is een boekje met praktische tips en inzichten uit vijf leefstijlinterventies (voor jongeren 12-18 jaar) verschenen. Daarnaast zijn JOGG-Zwolle participeert in samenwerking met Jongeren Op Gezond Gewicht in het *EPHE*-project. Het doel van dit project is om de toegevoegde waarde van integrale aanpakken, gebaseerd op de *EPODE*-aanpak op het verminderen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen in verschillende Europese landen, te laten zien. JOGG-Zwolle heeft in het schooljaar 2013/2014 deelgenomen aan dit grote Europese gezondheidsprogramma onder basisscholieren. Er werden positieve resultaten gerapporteerd over de leefstijl van de deelnemende kinderen in Zwolle (Borys et al., 2015; Visscher & Bakker, 2016).

¹⁹ Zie: <http://epode-international-network.com/>

²⁰ <http://www.epodecanada.ca/webinar-focusing-on-families-in-community-based-obesity-prevention-programs/>.

²¹ *OPEN* staat voor *Obesity Prevention European Network*. Dat is een Europees project gesubsidieerd door de Europese Commissie en uitgevoerd door *EPODE International Network*. Zie: <http://openprogram.eu/> Jongeren Op Gezond Gewicht is projectpartner met focus op: optimaliseren van *community based*-programma's, tieners met een lage SES/uit achterstandswijken.

²² *EPHE*: Europees project, gesubsidieerd door de Europese Commissie en uitgevoerd door *EPODE International Network*. *EPHE* staat voor *EPODE for the Promotion of Health Equity*. JOGG Zwolle is projectpartner, focus op gezondheidsverschillen/lage SES. Zie: <http://ephestory.eu/>

3.4 Relatiemanagement

In 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht meer ingezet op relatiemanagement met JOGG-gemeenten. Het doel van het relatiemanagement is om de relatie op bestuurlijk niveau (wethouder) te versterken en om het politieke draagvlak voor de JOGG-aanpak binnen een gemeente te bevorderen. In totaal zijn er in 2015 in het kader van relatiemanagement zestien JOGG-gemeenten bezocht (zie tabel 3.4). In 2016 zijn ook wethouders van gemeenten die al zes jaar aan de JOGG-aanpak werken bezocht. In totaal zijn in 2016 in het kader van relatiemanagement 67 JOGG-gemeenten bezocht. Daarnaast is een vergadering van de wethouders ‘sport’ van alle Drentse gemeenten en een stuurgroep van de regio Noord-Veluwe, waarin zes gemeenten verenigd zijn, bezocht. Hiervoor zijn afgelopen jaar drie relatiemanagers ingezet (in 2015 waren dit er twee).

Tabel 3.4 Aantal bezoeken aan JOGG-gemeenten in het kader van relatiemanagement in 2015 en 2016

	Aantal 2015	Aantal 2016
JOGG-gemeente halverwege samenwerkingsovereenkomst	6	21
JOGG-gemeente die beslissen over verlenging	8	38
JOGG-gemeente waar een probleem speelt	2	1
JOGG-gemeente die al 6 jaar JOGG-aanpak inzetten	-	6
JOGG-gemeente die net gestart is	-	1
Totaal	16	67

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

3.5 Samenvatting

De JOGG-aanpak is een integrale wijkgerichte aanpak en wordt uitgevoerd in én door ‘JOGG-gemeenten’. Er zijn inmiddels 116 JOGG-gemeenten bezig met de JOGG-aanpak. Het aantal JOGG-gemeenten dat bezig is met de JOGG-aanpak is ook in 2016 verder gegroeid. Inmiddels werkt een op de drie gemeenten in Nederland met de JOGG-aanpak.

Het merendeel van die gemeenten zet de JOGG-aanpak in op een specifieke buurt of wijk. De overige gemeenten zetten de JOGG-aanpak in op de gehele gemeente. Iedere JOGG-gemeente stelt een JOGG-regisseur aan die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de JOGG-aanpak. Daarnaast dient er een beleidsmedewerker/programmamanager beschikbaar te zijn die de JOGG-aanpak binnen de gemeente uitdraagt. Advies en begeleiding krijgen vorm via JOGG-adviseurs, JOGG-coaches en JOGG-experts.

Het potentiële bereik van de JOGG-aanpak in buurten en gemeenten is ten opzichte van vorig jaar met ruim 50.000 jongeren gegroeid. Eind 2016 omvat het potentiële bereik van de JOGG-aanpak in buurten en gemeenten ongeveer 799.000 kinderen en jongvolwassenen (t/m 19 jaar). Dit is 21 procent van het totaal aantal inwoners tot en met 19 jaar. Het doel van het bereiken van één miljoen jongeren in 2020 is hiermee in zicht. De JOGG-aanpak wordt daarbij vooral ingezet op buurten met onvoldoende of een zwakke buurtbeleving, maar niet alleen daar. Er is ook sprake van de JOGG-aanpak in buurten met een goede of uitstekende buurtbeleving. In de praktijk is het vaak zo dat de keuze voor bepaalde buurten ook wordt ingegeven door geluiden ‘waar de energie zit’, en dat zijn niet altijd of alleen maar de zwakste buurten of wijken.

Verschillende regiocoördinatoren zijn aangesteld om de regionale samenwerking te versterken en bij te dragen aan lokale/regionale borging van de JOGG-aanpak. Enkele evaluaties zijn uitgevoerd om de meerwaarde van de regionale samenwerking in kaart te brengen. Hieruit blijkt dat er in de aanloopfase veel tijd is geïnvesteerd in de regionale samenwerking, wat de impact van de aanpak ten goede kwam. Verder kan de regionale coördinator zorgen voor samenhang in de provincie, uitwisseling van kennis en voor lokale inspiratie. Het imago van het samenwerkingsverband, de betrokkenheid en onderlinge afstemming zijn voor verbetering vatbaar, zo blijkt uit de evaluatie van Noord-Veluwe.

Verschillende gemeenten zijn op dit moment van start gegaan met een tweede contract voor drie jaar om aan de JOGG-aanpak te werken. Binnen Jongeren Op Gezond Gewicht wordt nagedacht over hoe de JOGG-aanpak kan worden geborgd en welke ondersteuning daarvoor is gewenst. Aan de borging van de aanpak is door Jongeren Op Gezond Gewicht afgelopen jaar al extra aandacht besteed. Er is een *checklist* ontwikkeld die gemeenten hierbij kan helpen. Deze *checklist* is nog in de conceptfase. Verder missen er nog *good practices* van borging in de praktijk.

Ook op internationaal niveau is Jongeren Op Gezond Gewicht actief. Door het lidmaatschap bij een internationaal netwerk worden mogelijkheden verkend om samen een platform te starten. Verder heeft Jongeren Op Gezond Gewicht bijgedragen aan twee internationale projecten.

In het kader van relatiemanagement zijn in 2016 drie relatiemanagers ingezet. Er is in 2016 meer ingezet op relatiemanagement dan in 2015. Er zijn in dit kader 67 JOGG-gemeenten bezocht. Daarnaast is een vergadering van de wethouders 'sport' van alle Drentse gemeenten en een stuurgroep van de regio Noord-Veluwe, waarin zes gemeenten verenigd zijn, bezocht.

4. Inzet en tevredenheid ondersteuning

In dit hoofdstuk beschrijven we de inzet van en de tevredenheid over de ondersteuning van Jongeren Op Gezond Gewicht bij de JOGG-aanpak, in respectievelijk paragrafen 4.1 en 4.2. De informatie uit dit hoofdstuk is gebaseerd op (tevredenheids)onderzoeken onder 47 (2014), 57 (2015) en 74 (2016) JOGG-regisseurs (Bosman & Vink, 2014; Bosman & Vink, 2015; Scholten et al., 2016; Scholten et al., 2017) en op gegevens die zijn bijgehouden door Jongeren Op Gezond Gewicht (zie paragraaf 1.2).

Voor de uitvoering van de JOGG-aanpak wordt in een samenwerkingsovereenkomst met alle gemeenten afgesproken dat er een JOGG-regisseur aangesteld wordt voor minimaal zestien uur per week. Daarnaast is per april 2015 in de samenwerkingsovereenkomst opgenomen dat er ook een beleidsmedewerker dient te worden aangesteld voor minimaal vier uur per week. De regisseurs worden door Jongeren Op Gezond Gewicht op verschillende terreinen ondersteund door adviseurs, coaches en experts bij de implementatie van de JOGG-aanpak.

4.1 Inzet ondersteuning

Inzet JOGG-regisseurs

Bijna de helft van de JOGG-regisseurs geeft aan voor minder dan zestien uur aangesteld te zijn (zie tabel 4.1). Dit betekent dat de helft van de gemeenten niet aan de samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot de inzet van een JOGG-regisseur voldoet. In 2015 werd ook geconcludeerd dat een groot deel van de JOGG-regisseurs minder dan zestien uur worden ingezet. In 2016 zien we hier een lichte verbetering in.

Tabel 4.1 Ureninzet van de JOGG-regisseur voor de lokale JOGG-aanpak volgens de JOGG-regisseur zelf (in procenten²³)

	2015	2016
1 tot 16 uur per week	59	48
16 uur per week en meer	41	52
Totaal	100	100

Bron 2015: Bosman & Vink (2015)

Bron 2016: Scholten et al. (2017)

Inzet betrokken beleidsmedewerker

Bij 10 procent van de JOGG-gemeenten is geen beleidsmedewerker aangesteld (zie tabel 4.2). Dit kan deels verklaard worden doordat in eerdere overeenkomsten met gemeenten (voor april 2015) de minimale inzet van een beleidsmedewerker van vier uur per week nog niet was opgenomen. Bij een klein deel van de gemeenten waar een beleidsmedewerker is aangesteld, is deze persoon tevens de JOGG-regisseur. In gemeenten waar een beleidsmedewerker is aangesteld, is deze in de meeste gevallen voor één tot acht uur aangesteld²⁴.

²³ In 2016 hebben we niet van alle 74 JOGG-regisseurs gegevens over de ureninzet, want bij vijftien JOGG-regisseurs ontbrak de juiste indeling van de categorieën.

²⁴ Helaas kon met de vraagstelling niet worden vastgesteld hoeveel van de gemeenten een beleidsmedewerker voor minimaal vier uur hebben aangesteld.

Tabel 4.2 Aanstelling en ureninzet van de betrokken beleidsmedewerker voor de lokale JOGG-aanpak volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

Aanstelling beleidsmedewerker	
Beleidsmedewerker aangesteld	90
Geen beleidsmedewerker aangesteld	10
Ureninzet beleidsmedewerker in JOGG-gemeenten waar beleidsmedewerker is aangesteld	
1-8 uur	85
9-16 uur	6
17-24 uur	3
25-32 uur	5
>32 uur	1

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

Inzet JOGG-adviseur

In 2016 waren in de 116 JOGG-gemeenten in totaal tien adviseurs werkzaam (zie tabel 4.3). Dit zijn twee adviseurs meer dan in 2015. De JOGG-adviseurs hebben veel contactmomenten met JOGG-gemeenten en spreken dan ook alle gemeenten. Deze contactmomenten gaan vooral over de voortgang, de lokale organisatie en communicatie.

Tabel 4.3 Inzet JOGG-adviseur, coach en expert 2016 (in aantallen)

	JOGG-adviseur	JOGG-coach	JOGG-expert
Aantal ingezet	10	14	15
Aantal ingezette uren	2.412	1.850	921
Aantal contactmomenten	3.246	1.349	554
Aantal gemeenten	116	26	28

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

Inzet JOGG-coach

Bij het opstarten van de JOGG-aanpak wordt een JOGG-coach ingezet. Deze coach is gedurende de eerste zes maanden een dag in de week inzetbaar bij startende JOGG-gemeenten. In 2016 zijn veertien coaches ingezet (twee coaches minder dan dat er vorig jaar beschikbaar waren). De coaches zijn in 2016 ingezet in 26 (beginnende) gemeenten en één regio. Het contact tussen JOGG-coaches en JOGG-gemeenten gaat vooral over de voortgang, lokale organisatie en het plan van aanpak. Naast het begeleiden van JOGG-gemeenten zijn de coaches het afgelopen jaar zes keer bijeengekomen voor intervisie met als doel om kennisuitwisseling tussen coaches te bewerkstelligen. Vorig jaar vonden vijf van dit soort bijeenkomsten plaats.

Inzet JOGG-expert

De inzet van een expert in de vorm van advies op maat, gebeurt in samenspraak met de adviseur en de lokale JOGG-regisseur. Een experttraject bij een JOGG-gemeente kan variëren van enkele uren op een bepaalde dag tot een maximale omvang van vijf dagdelen voor een bepaalde periode. Van de professionals hebben de JOGG-experts het minst vaak contact met gemeenten: zij zijn bij ongeveer een kwart van de JOGG-gemeenten ingezet en in vier regio's. In 2016 zijn vijftien experts ingezet (inclusief Team:Fit-adviseurs). Dit zijn vier experts meer dan dat er in 2015 beschikbaar waren.

In 2016 zijn 168 experttrajecten uitgevoerd. Dit zijn 57 experttrajecten meer dan in 2015. Deze toename komt deels door de groei van het aantal gemeenten in 2016. De meeste trajecten hadden in 2016 betrekking op de pijlers Publiek-Private Samenwerking en Monitoring en Evaluatie, zie tabel 4.4. Vooral de experttrajecten voor de pijler Publiek-Private Samenwerking zijn gestegen.

Tabel 4.4 Aantal experttrajecten in JOGG-gemeenten 2015/2016 naar pijler/onderwerp

	2015	2016
Publiek-Private Samenwerking	29	53
Monitoring en Evaluatie	39	36
Verbinding Preventie en Zorg	27	20
Sociale Marketing	6	22
Communicatie	7	23
Politiek Bestuurlijk Draagvlak	3	14
Totaal	111	168

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

Inzet trainingen en regionale bijeenkomsten

Binnen de JOGG-aanpak wordt op kennisdeling ingezet in de vorm van (verdiepings)trainingen en regionale bijeenkomsten. In totaal zijn in 2016 voor JOGG-gemeenten 36 bijeenkomsten georganiseerd met in totaal 471 deelnemers (zie tabel 4.5 en bijlage IV tabel B4.1). Naast twee introductietrainingen zijn er zestien basistrainingen georganiseerd (drie voor Communicatie en Sociale Media en de pijler Monitoring en Evaluatie; twee voor de pijler Sociale Marketing en de pijler Publiek-Private Samenwerking en zeven voor de pijler Verbinding Preventie en Zorg). In vergelijking met 2015 zijn er meer basistrainingen georganiseerd, met name voor Communicatie en Sociale Media, en op de pijlers Verbinding Preventie en Zorg en Sociale Marketing. De basistrainingen worden voornamelijk georganiseerd voor startende JOGG-gemeenten. Op de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak is in 2016 geen basistraining aangeboden. Op dit moment wordt de basistraining voor deze pijler ontwikkeld. De verwachting is dat deze training begin 2017 aangeboden gaat worden. In de toekomst zal ook meer aanbod ontwikkeld worden voor gemeenten die al een aantal jaren de JOGG-aanpak uitvoeren.

In 2016, vergelijkbaar met 2015, zijn vier verdiepende bijeenkomsten en veertien regionale bijeenkomsten georganiseerd. Tijdens de regionale bijeenkomsten staat kennisuitwisseling centraal en deze bijeenkomsten worden in samenspraak met de betreffende JOGG-regisseurs afgestemd op de lokale behoefte. De inhoud van de regionale bijeenkomsten kan dus per regio verschillen.

Tabel 4.5 Aantal bijeenkomsten en deelnemers van bijeenkomsten in het kader van kennisdeling in 2015 en 2016 (peildatum 1 december 2016)

	Aantal bijeenkomsten		Aantal deelnemers	
	2015	2016	2015	2016
Introductie- en basistraining	12	18	187	215
Verdiepingstraining	4	4	90	80
Regionale bijeenkomsten	14	14	185	176
Totaal	30	36	462	471

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

4.2 Tevredenheid ondersteuning

Tevredenheid advies en begeleiding

De JOGG-regisseurs zijn tevreden over de dienstverlening en ondersteuning van Jongeren Op Gezond Gewicht. De algemene dienstverlening en ondersteuning is even goed beoordeeld als vorig jaar en wat beter beoordeeld in vergelijking met 2014 (zie tabel 4.6).

Tabel 4.6 Beoordeling dienstverlening en ondersteuning Jongeren Op Gezond Gewicht in 2014, 2015 en 2016 volgens de JOGG-regisseur (gemiddeld rapportcijfer (1-10))

	2014	2015	2016
Dienstverlening en ondersteuning	7,1	7,4	7,4
Ondersteuning JOGG-adviseur	7,2	7,5	7,5
Ondersteuning JOGG-coach	7,4	8,6	8,0
Ondersteuning regiocoördinator	X	X	7,4

Bron 2014 en 2015: Bosman & Vink (2014, 2015)

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

JOGG-adviseur, JOGG-coach en regiocoördinator

De ondersteuning van de JOGG-adviseur krijgt net als de algemene dienstverlening en ondersteuning een ruime voldoende (zie tabel 4.6). Het oordeel van de JOGG-regisseurs over de JOGG-coach is wat lager vergeleken met vorig jaar, maar hoger vergeleken met 2014. Dat vorig jaar de ondersteuning hoger is beoordeeld, is te verklaren doordat in 2015 deze vraag alleen is beantwoord door twaalf JOGG-regisseurs van gemeenten die korter dan één jaar JOGG-gemeente zijn en niet zoals in 2016 door regisseurs van gemeenten van verschillende startjaren. In 2016 hebben JOGG-gemeenten die langer bezig zijn de JOGG-coach een lager rapportcijfer gegeven. Verder geven alle JOGG-regisseurs aan dat de JOGG-adviseur en -coach over voldoende kennis beschikken en bijna alle JOGG-regisseurs vinden dat de JOGG-adviseur en -coach voldoende praktische handvatten aanreiken.

In twee op de vijf ondervraagde gemeenten zijn ook regiocoördinatoren actief. De ondersteuning van de regiocoördinator krijgt voor 2016 ook een ruime voldoende (zie tabel 4.6). Drie kwart van de JOGG-regisseurs die werken in een gemeente waar een regiocoördinator aanwezig is, vindt dat de regiocoördinator kansen/mogelijkheden signaleert voor de lokale of regionale aanpak, op effectieve wijze werkt en bijdraagt aan een betere samenwerking tussen gemeenten.

JOGG-experts

Ook over het werk van de JOGG-experts zijn de gemeenten doorgaans tevreden, al is de tevredenheid op het ene terrein groter dan op het andere terrein. Gemiddeld beoordelen de gemeenten de ondersteuning door verschillende experts met een rapportcijfer tussen de 6,7 en 7,6 (zie tabel 4.7). De JOGG-expert publiek-private samenwerking krijgt de beste beoordeling (Scholten et al., 2016). De meeste beoordelingen wijken in 2016 niet of nauwelijks af van 2015, maar de experts op de pijlers Sociale Marketing en Verbinding Preventie en Zorg scoren in 2016 beduidend hoger dan in 2015.

Tabel 4.7 Beoordeling van ontvangen ondersteuning van een JOGG-expert volgens de JOGG-regisseur (gemiddeld rapportcijfer (1-10))

	Rapportcijfer	
	2015	2016
Publiek-private samenwerking	7,8	7,6
Communicatie	7,4	7,4
Wetenschappelijke begeleiding en evaluatie	7,3	7,4
Sociale marketing	7,1	7,8
Verbinding preventie zorg	6,9	7,3

Bron 2015: Bosman & Vink (2015)

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

Tevredenheid trainingen en regionale JOGG-bijeenkomsten

De trainingen en bijeenkomsten van Jongeren Op Gezond Gewicht werden in 2016 door JOGG-regisseurs met een voldoende beoordeeld (zie tabel 4.8)²⁵. Het aantal regisseurs dat hierbij aanwezig is wisselt. De helft van de JOGG-regisseurs was aanwezig bij basistrainingen. Dit zijn met name JOGG-regisseurs van gemeenten die in 2015 of 2016 zijn gestart met de JOGG-aanpak.

Eén op de drie JOGG-regisseurs was het afgelopen jaar aanwezig bij verdiepingstrainingen. Het merendeel van de JOGG-regisseurs vindt dat de verdiepingstrainingen van het afgelopen jaar ten opzichte van eerdere jaren onveranderd zijn of weten niet of de verdiepingstrainingen veranderd zijn.

Tabel 4.8 Tevredenheid met trainingen en bijeenkomsten volgens de JOGG-regisseur (gemiddeld rapportcijfer (1-10))

	Basistraining	Verdiepings- trainingen	Regionale bijeenkomsten
Rapportcijfer	7,0	7,1	7,1

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

De regionale JOGG-bijeenkomsten zijn door de meeste JOGG-regisseurs bezocht, namelijk door acht op de tien. In 2015 werden de regionale JOGG-bijeenkomsten iets hoger beoordeeld dan in 2016²⁶ (rapportcijfer was in 2015 een 7,4).

Beoordeling ondersteuningsmaterialen

Wanneer we kijken naar het gebruik van een deel van de ondersteuningsmaterialen, zien we dat vooral veel gebruik wordt gemaakt van de JOGG-promotiematerialen (zie tabel 4.9). De themagedeeltes op de wiki voor Team:Fit (voorheen Gezonde Sportkantine), Gezonde Werkvloer en Gezonde Schoolomgeving worden door minder dan een kwart van de regisseurs gebruikt, maar worden wel positief beoordeeld. Van de ondersteuningsmaterialen wordt de JOGG-(activiteiten)monitor het minst positief beoordeeld, maar krijgt alsnog van de meerderheid een (ruime) voldoende.

²⁵ Jongeren Op Gezond Gewicht heeft zelf ook een evaluatie uitgevoerd naar de trainingen en bijeenkomsten. De resultaten hiervan zijn doorgaans wat positiever (0,5 punt, zie bijlage IV, tabel B4.1).

²⁶ Dit komt waarschijnlijk doordat in 2015 deze vraag alleen is voorgelegd aan JOGG-regisseurs van gemeenten die langer dan één jaar JOGG-gemeente zijn. Beginnende gemeenten beoordelen de regionale JOGG-bijeenkomsten namelijk lager dan de gemeenten die al langer bezig zijn. Ondanks het lagere rapportcijfer vinden JOGG-regisseurs over het algemeen niet dat de regionale bijeenkomsten zijn verslechterd.

Tabel 4.9 Gebruik en beoordeling van ondersteuningsmaterialen volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

	Gebruik	Beoordeling voldoende/goed
JOGG-promotiematerialen	65	88
JOGG-(activiteiten)monitor	42	74
Stappenplan "Hoe start ik als JOGG-gemeente"	26	89
Themagedeelte Gezonde Sportkantine	23	94
Themagedeelte Gezonde Werkvloer	18	92
Themagedeelte Gezonde Schoolomgeving	12	89

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

4.3 Samenvatting

De JOGG-regisseurs zijn tevreden over de dienstverlening en ondersteuning van Jongeren Op Gezond Gewicht. De algemene dienstverlening en ondersteuning is (met een ruime voldoende) even goed beoordeeld als vorig jaar en wat beter beoordeeld in vergelijking met 2014.

In 2015 werd geconcludeerd dat meer dan de helft van de JOGG-regisseurs minder dan zestien uur worden ingezet. Hiermee voldoen deze gemeenten niet aan de samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot de inzet van een JOGG-regisseur. In 2016 zien we hier een lichte verbetering in, maar bij ongeveer de helft van de gemeenten is de inzet nog onvoldoende. Dit is een aandachtspunt, omdat de regisseur de spin in het web is en de JOGG-aanpak afhankelijk is van deze aanjager.

Van de professionals is het aantal contactmomenten en het aantal uren inzet van JOGG-adviseurs het hoogst, gevolgd door de JOGG-coach. JOGG-coaches worden alleen ingezet bij beginnende JOGG-gemeenten. In vergelijking met 2015 is het aantal experttrajecten gestegen, wat laat zien dat er in 2016 meer is ingezet op ondersteuning van experts. De ondersteuning op de JOGG-pijlers verschilt en is ook afhankelijk van de behoefte van JOGG-regisseurs. Op de pijlers Publiek-Private Samenwerking en Monitoring en Evaluatie liepen afgelopen jaar de meeste experttrajecten. De tevredenheid over de verschillende professionals die ondersteuning bieden, is over het algemeen ruim voldoende.

Ook in 2016 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht verschillende trainingen en regionale bijeenkomsten georganiseerd om kennisdeling te stimuleren en regisseurs te ondersteunen bij de JOGG-aanpak. In vergelijking met 2015 zijn er in 2016 meer basistrainingen georganiseerd, met name op Communicatie en Sociale Media, en op de pijlers Verbinding Preventie en Zorg en Sociale Marketing. Het aantal verdiepingstrainingen en regionale bijeenkomsten is gelijk gebleven. Uit de evaluatie blijkt dat regisseurs tevreden zijn over de ondersteuning in de vorm van trainingen en bijeenkomsten.

Het gebruik van de ondersteuningsmaterialen die Jongeren Op Gezond Gewicht biedt, is wisselend. Er wordt vooral veel gebruikgemaakt van de JOGG-promotiematerialen. De meerderheid van de regisseurs beoordeelt de ondersteuningsmaterialen met een (ruime) voldoende, hoewel regisseurs iets minder tevreden zijn over de JOGG-(activiteiten)monitor.

5. Voortgang op de vijf JOGG-pijlers

Dit hoofdstuk gaat in op de voortgang op de vijf JOGG-pijlers; Politiek Bestuurlijk Draagvlak (paragraaf 5.1), Publiek-Private Samenwerking (paragraaf 5.2), Sociale Marketing (paragraaf 5.3), Monitoring en Evaluatie (paragraaf 5.4) en Verbinding Preventie en Zorg (paragraaf 5.5). De mate van implementatie van de JOGG-aanpak is volgens het RE-AIM model van wezenlijk belang om te zorgen voor een impact op gezondheid. Als de aanpak niet geïmplementeerd wordt zoals bedoeld, is de kans op het behalen van een impact klein. Om de voortgang op de JOGG-pijlers te bepalen, wordt door de JOGG-regisseur in samenwerking met de JOGG-adviseur een voortgangstool ingevuld. In paragraaf 1.2 is meer informatie terug te vinden over de voortgangstools. In aanvulling op de uitkomsten uit de voortgangstool zijn ook de JOGG-regisseurs in het najaar van 2016 bevraagd over de stand van zaken wat betreft de JOGG-pijlers.

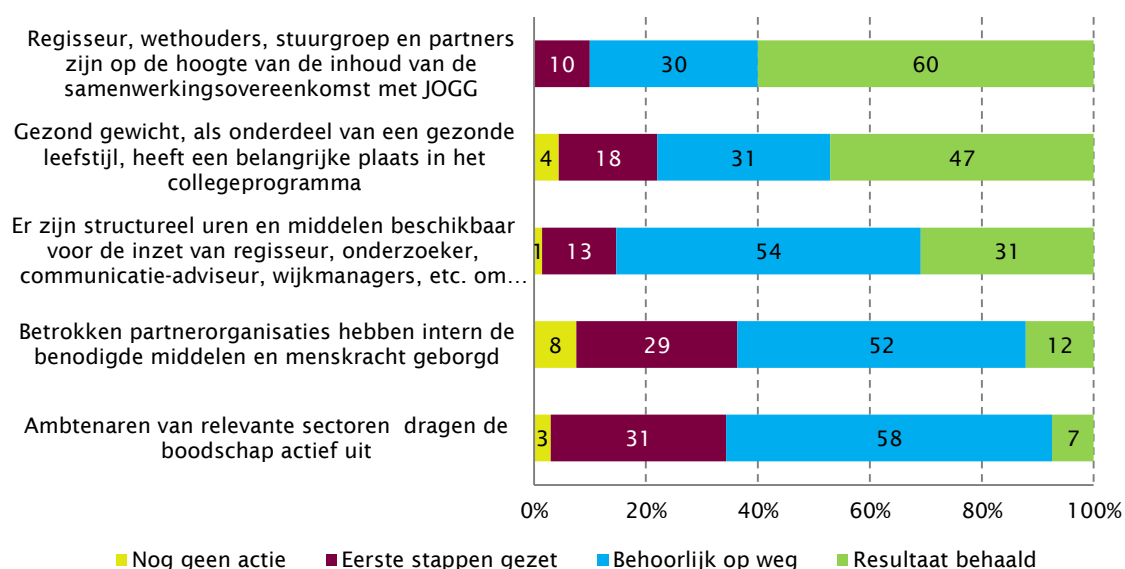
5.1 Politiek Bestuurlijk Draagvlak

Politiek bestuurlijk draagvlak veronderstelt dat bestuurders, inclusief het college van burgemeesters en wethouders, betrokken zouden moeten zijn bij de JOGG-aanpak. Een gezonde leefstijl van burgers neemt een belangrijke plaats in het collegeprogramma in. Het realiseren van bestuurlijk draagvlak is dan ook een van de vijf centrale pijlers onder de JOGG-aanpak.

Voortgang Politiek Bestuurlijk Draagvlak

De gemeenten lijken in 2016 behoorlijk op weg met het behalen van de resultaten op deze pijler. Van de gemeenten geeft 60 procent aan dat wethouders, stuurgroep en partners op de hoogte zijn van de inhoud van de samenwerkingsovereenkomst met Jongeren Op Gezond Gewicht. Ook heeft het thema gezond gewicht bij de helft van de gemeenten een plaats in het collegeprogramma. Met betrekking tot de borging door middel van het inzetten van middelen en menskracht door organisaties, en het actief uitdragen van de boodschap door ambtenaren van relevante sectoren, blijken de eerste stappen te zijn gezet (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1 Voortgang op de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak in JOGG-gemeenten in 2016 (procenten)

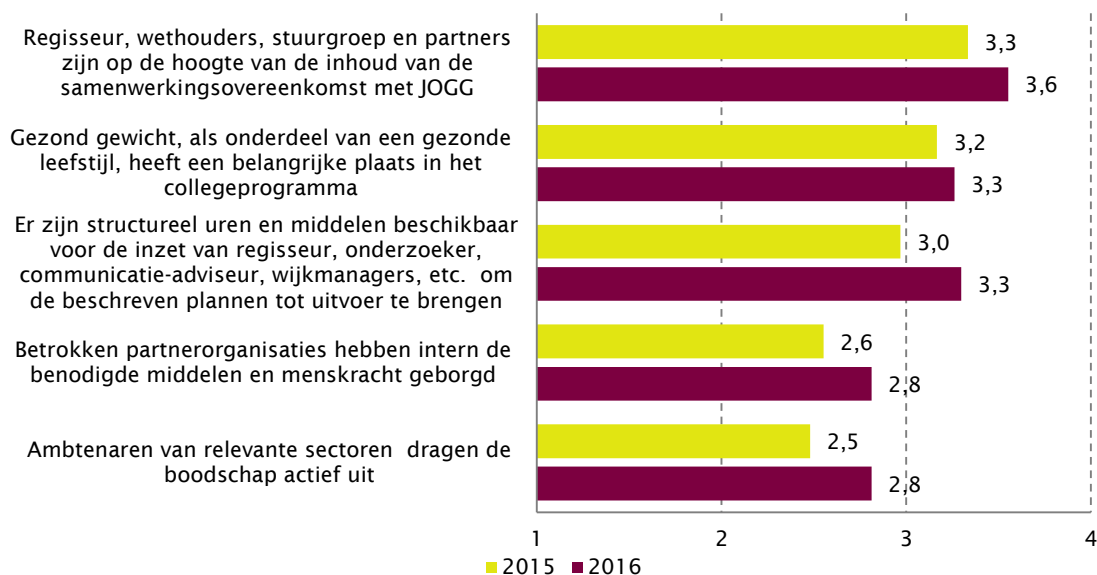

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

Vergelijking voortgang Politiek Bestuurlijk Draagvlak in 2015 en 2016

In figuur 5.2 is te zien dat de gemeenten in 2016 hoger scoren op de verschillende items van de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak dan in 2015. De meeste groei zien we bij het structureel inzetten van uren en middelen om de plannen tot uitvoer te brengen en de mate waarin betrokkenen op de hoogte zijn van de inhoud van de samenwerkingsovereenkomst.

Figuur 5.2 Gemiddelde* score per item op de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak in 2015 en 2016

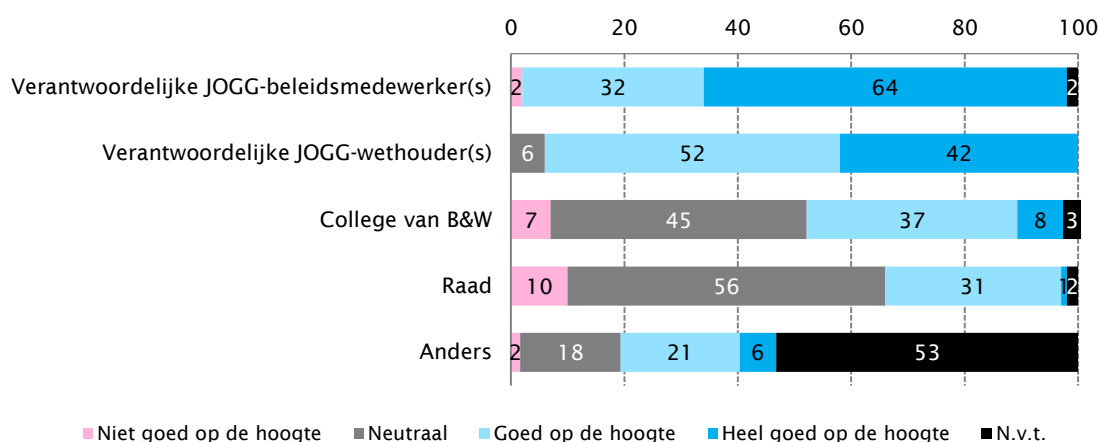
Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

*Legenda: gemiddelde score over de acties voor verschillende items waarbij 1= nog geen actie, 2=eerste stappen gezet, 3=behoorlijk op weg, 4=resultaat behaald.

Beoordeling voortgang door regisseurs

Ook bij de JOGG-regisseurs is nagevraagd in hoeverre politiek bestuurlijk draagvlak is gecreëerd. Binnen de gemeenten blijken de personen die direct betrokken zijn bij de JOGG-aanpak, zoals de JOGG-beleidsmedewerker en JOGG-wethouder, volgens de regisseur goed op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen van de JOGG-aanpak in de gemeente (zie figuur 5.3). Personen binnen de gemeente die minder direct betrokken zijn bij de JOGG-aanpak (zoals de gemeenteraad) zijn minder goed op de hoogte van de ontwikkelingen.

Figuur 5.3 Mate waarin betrokkenen binnen de gemeente op de hoogte zijn van ontwikkelingen van de JOGG-aanpak in de gemeente (in procenten)

Bron: Scholten et al. (2017)

Volgens 60 procent van de JOGG-regisseurs draagt de verantwoordelijke JOGG-wethouder de JOGG-aanpak voldoende uit. In de meeste JOGG-gemeenten is één wethouder betrokken bij de JOGG-aanpak. Het gemiddeld aantal betrokken wethouders is 1,6. De portefeuilles van deze betrokken wethouders bestaan voornamelijk uit sport (42%), gezondheid (39%), jeugd (38%) en onderwijs (24%). Het merendeel (84%) van de JOGG-regisseurs geeft aan dat naast personele inzet ook budget beschikbaar is voor de uitvoering van de JOGG-aanpak (zie tabel 5.1). In de helft van deze gevallen is dit budget niet structureel.

Tabel 5.1 Beschikbaar gemeentelijk budget voor de uitvoering van de JOGG-aanpak volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

Structureel budget	40
Niet-structureel budget	44
Geen budget	10
Onbekend	6
Totaal	100

Bron: Scholten et al. (2017)

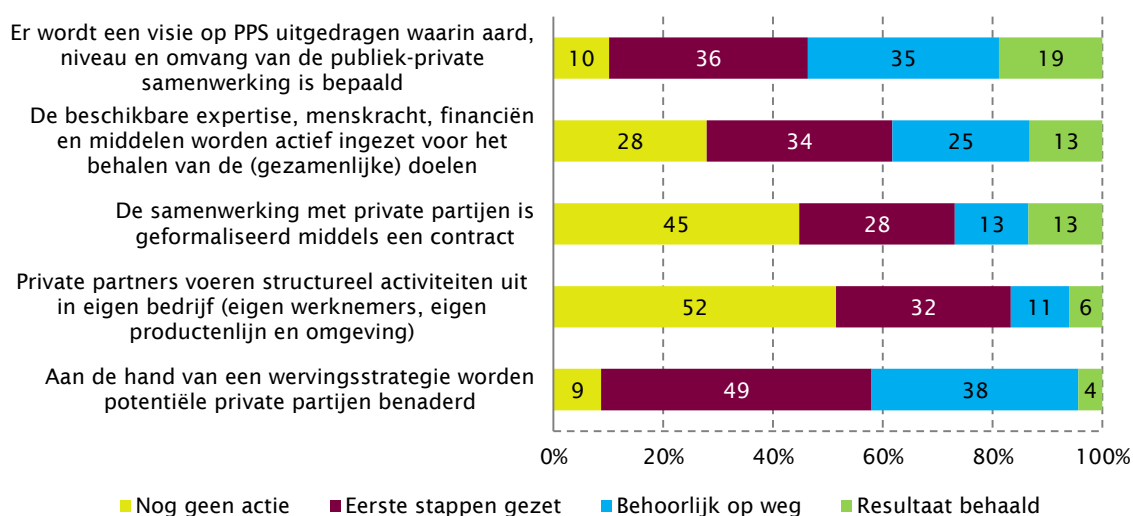
5.2 Publiek-Private Samenwerking

Een tweede centrale pijler van de JOGG-aanpak is om lokale bedrijven en maatschappelijke organisaties te betrekken bij de aanpak van overgewicht. Jongeren Op Gezond Gewicht ziet publieke-private samenwerking als meer dan incidentele samenwerking met en/of tussen organisaties. Lokale partners zouden bij de JOGG-aanpak moeten worden betrokken via 1) personele capaciteit in de vorm van kennis, expertise en vrijwilligers (mensen); 2) bijdragen in natura, bijvoorbeeld door producten (middelen); 3) een financiële bijdrage (munten); 4) communicatieadvies en -middelen (media); en 5) door het JOGG-netwerk beschikbaar te stellen zodat enthousiaste partijen anderen kunnen overhalen mee te doen (massa). Daarnaast zouden JOGG-gemeenten op lokaal niveau baat moeten hebben bij het aanbod van landelijke partners.

Voortgang Publiek-Private Samenwerking

De voortgang op deze pijler blijkt een stuk minder ver gevorderd dan de voortgang op bijvoorbeeld de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak. Bij een groot deel van de gemeenten zijn op drie van de vijf items rondom publiek-private samenwerking nog geen stappen gezet. De meeste gemeenten geven aan eerste stappen te hebben gezet of behoorlijk op weg te zijn met het uitdragen van een visie op en het benaderen van potentiële private partijen. De vervolgstappen, waarin samenwerkingen worden geformaliseerd, waarin middelen en menskracht actief worden ingezet en waarin private partners structureel activiteiten organiseert, zijn over het algemeen in 2016 nog niet genomen (zie figuur 5.4). Sommige gemeenten kiezen er bewust voor om de samenwerking niet te formaliseren.

Figuur 5.4 Voortgang op de pijler Publiek-Private Samenwerking in JOGG-gemeenten in 2016 (in procenten)

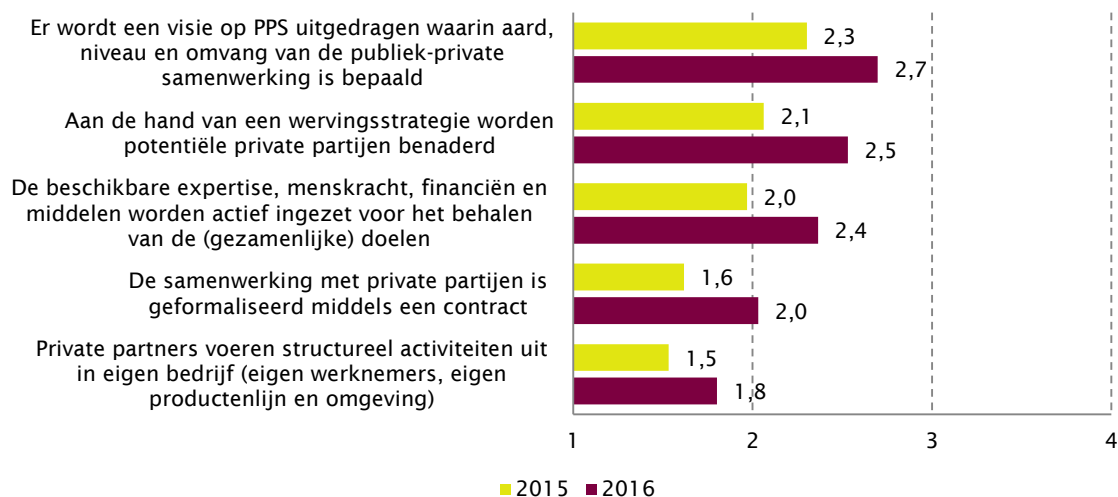

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

Vergelijking voortgang Publiek-Private Samenwerking in 2015 en 2016

Gemeenten hebben het afgelopen jaar een vooruitgang laten zien op de verschillende items van deze pijler. De gemiddelde score per item is binnen een jaar gestegen, met name op de items die betrekking hebben op het benaderen van potentiële partners, het uitdragen van een visie en het formaliseren van de samenwerking (zie figuur 5.5).

Figuur 5.5 Gemiddelde* score per item op de pijler Publiek-Private Samenwerking in 2015 en 2016

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

*Legenda: gemiddelde score over de acties voor verschillende items waarbij 1= nog geen actie, 2=eerste stappen gezet, 3=behoorlijk op weg, 4=resultaat behaald.

Beoordeling voortgang door regisseurs

Evenals bij de andere pijlers is ook hier aan de regisseurs gevraagd hoe zij aankijken tegen de publiek-private samenwerking. Drie kwart (74%) van de ondervraagde JOGG-gemeenten geeft aan dat er in hun gemeente inmiddels sprake is van publiek-private samenwerking (zie tabel 5.2). In vergelijking met 2015 lijkt het percentage JOGG-gemeenten waarin sprake is van publiek-private samenwerking iets afgenomen²⁷. De meeste gemeenten beschikken over een visie op publiek-private samenwerking, die in de helft van de gevallen op papier staat. Dit is ten opzichte van 2015 weinig veranderd. De JOGG-gemeenten met een geschreven visie zijn voornamelijk grote gemeenten waar JOGG-regisseurs zestien uur of meer per week werkzaam zijn.

Tabel 5.2 Aantal JOGG-gemeenten met publiek-private samenwerking en een visie hierover volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

	2015	2016
Publiek-private samenwerking	82	74
Geen publiek-private samenwerking	18	26
Geschreven visie	43	43
Ongeschreven visie	44	46
Geen visie	13	11

Bron: Scholten et al. (2017)

²⁷ Mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat bij dit onderzoek naar de JOGG-programma's meer gemeenten meedoen die in de opstartfase zitten of dat bij het onderzoek van 2015 de vraag anders is gesteld dan bij dit onderzoek naar de JOGG-programma's (het onderzoek van 2015 ging alleen in op de pijler Publiek-Private Samenwerking, terwijl het onderzoek van 2016 inging op meerdere JOGG-programma's). Door deze veranderde vraagstelling kan het zijn dat gemeenten met publiek-private samenwerking bij het onderzoek in 2015 gemotiveerder waren om de vragenlijst in te vullen.

De JOGG-regisseurs uit JOGG-gemeenten met publiek-private samenwerking werken bijna allemaal samen met publieke en private partners (zie tabel 5.3). Er wordt iets vaker samengewerkt met publieke partners dan met private partners. Verder werken JOGG-gemeenten met meer publieke partners samen dan met private partners. Met een deel van de partners is een schriftelijke overeenkomst afgesloten met de duur van minimaal een jaar. Vergeleken met vorig jaar zien we weinig verschil. Uitzondering hierop is dat het aantal partners en schriftelijke overeenkomsten is toegenomen.

Tabel 5.3 Samenwerking met publieke- en private partners volgens de JOGG-regisseur²⁸ (in procenten en aantallen)

	Publieke partners		Private partners	
	2015	2016	2015	2016
Samenwerking (%)	94	94	81	89
Geen samenwerking (%)	6	6	19	11
Partners waarmee schriftelijke overeenkomst is afgesloten (%)	13	17	32	27
Aantal partners	503	532	162	282
Aantal schriftelijke overeenkomsten	66	89	52	76

Bron: Scholten et al. (2017)

5.3 Sociale Marketing

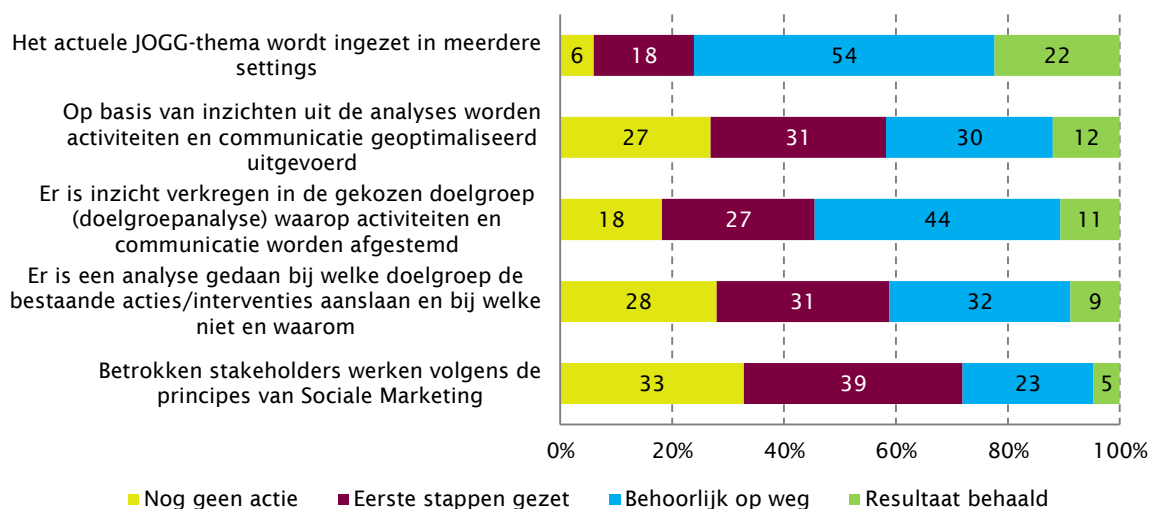
Bij Sociale Marketing is het idee dat JOGG-gemeenten, door onderzoek te doen naar de belevingswereld van de doelgroep, kinderen, jongeren en volwassenen die hen in de wijk omringen beter kennen. Sociale Marketing stelt JOGG-gemeenten in staat om kinderen én hun ouders op een positieve manier te stimuleren tot gezonder eten en bewegen.

Voortgang Sociale Marketing

Uit de voortgangstools blijkt dat 76 procent van de gemeenten aangeven behoorlijk op weg te zijn of dat het reeds gelukt is om het JOGG-thema in te zetten in meerdere settings. Wat betreft de andere items geven enkele gemeenten aan het resultaat te hebben behaald. 11 procent heeft inzicht verkregen in de gekozen doelgroep. Iets meer dan een kwart van de gemeente heeft eerste stappen gezet om een doelgroepanalyse uit te voeren en op basis van de analyse de activiteiten en communicatie te optimaliseren (zie figuur 5.6).

²⁸ De vraag is alleen aan gemeenten gesteld waarin sprake was van een publiek-private samenwerking.

Figuur 5.6 Voortgang op de pijler Sociale Marketing in JOGG-gemeenten in 2016 (procenten)

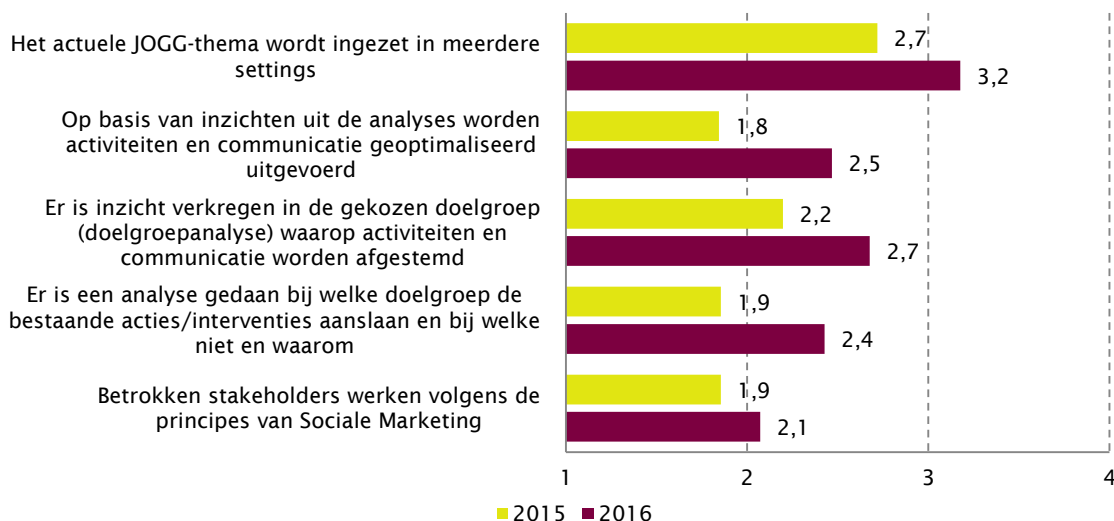

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

Vergelijking voortgang Sociale Marketing in 2015 en 2016

Wanneer we de resultaten van 2016 vergelijken met 2015, zien we bij alle items een verbetering (zie figuur 5.7). We zien met name een hogere score bij het inzetten van het thema in meerdere settings, het optimaliseren van activiteiten en communicatie, en bij het verkrijgen van inzicht in de doelgroep.

Figuur 5.7 Gemiddelde* score per item op de pijler Sociale Marketing in 2015 en 2016

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

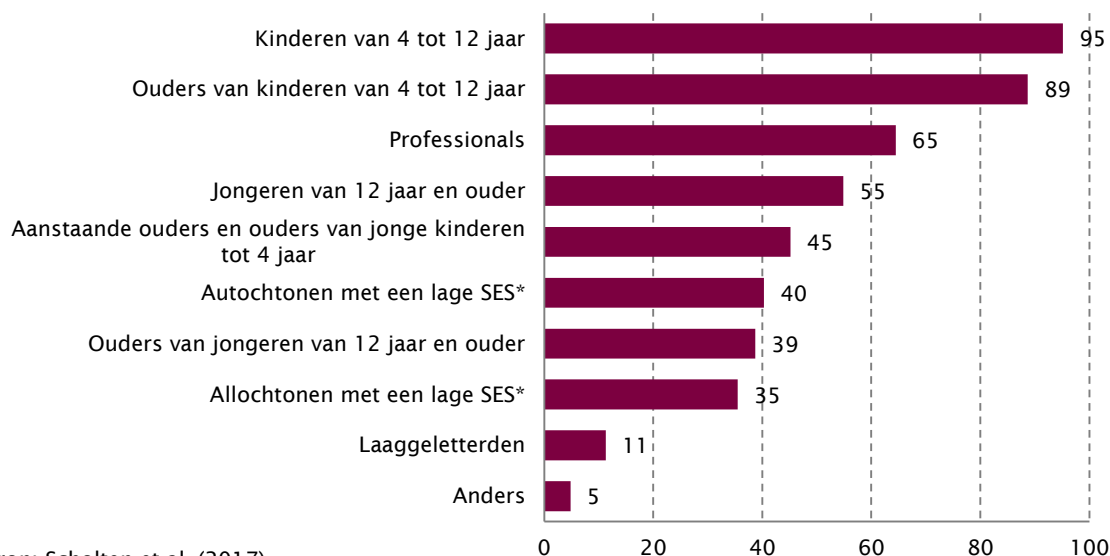
*Legenda: gemiddelde score over de acties voor verschillende items waarbij 1= nog geen actie, 2=eerste stappen gezet, 3=behoorlijk op weg, 4=resultaat behaald.

Beoordeling voortgang door regisseurs

Uit de voortgangstool blijkt dat 22 procent van de gemeenten het actuele JOGG-thema inzet in meerdere settings. 54 procent is hiermee behoorlijk op weg. Om meer zicht te krijgen in de specifieke doelgroepen waar de JOGG-aanpak op wordt gericht, is dit bij de JOGG-regisseurs nagevraagd. Regisseurs geven aan dat de JOGG-aanpak voornamelijk is gericht op kinderen van 4 tot 12 jaar, de ouders van deze kinderen en professionals (zie figuur 5.8). Er is in mindere mate aandacht voor

kwetsbare groepen zoals personen met een lage sociaaleconomische status en laaggeletterden. JOGG-regisseurs hebben naar eigen zeggen vooral inzicht gekregen in professionals en kinderen van 4 tot 12 jaar (niet in figuur). In kwetsbare groepen, zoals personen met een lage sociaaleconomische status, is minder inzicht verkregen. Er is vooral inzicht gekregen in de doelgroepen via advies van een organisatie, onderzoek onder de doelgroep en de JOGG-wiki.

Figuur 5.8 Specifieke doelgroep(en) waarop de JOGG-aanpak is gericht volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

Bron: Scholten et al. (2017)

*SES= sociaaleconomische status

5.4 Monitoring en Evaluatie

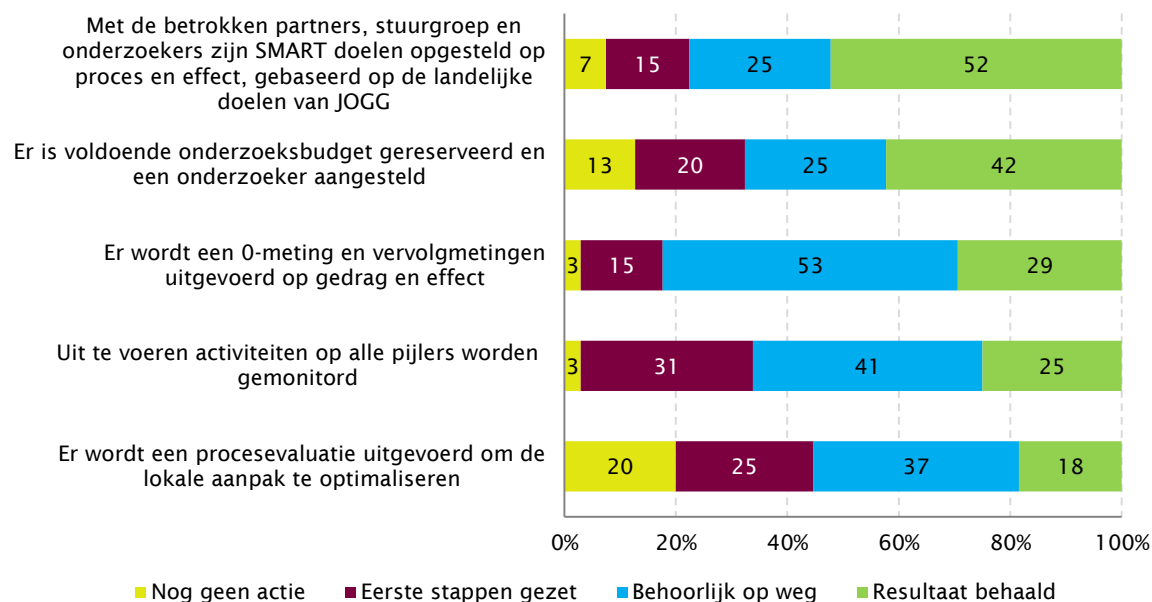
De vijfde pijler onder de JOGG-aanpak is Monitoring en Evaluatie. Deze pijler richt zich op het verzamelen van informatie en gegevens met als doel de behaalde resultaten te laten zien, successen te delen, resultaten te interpreteren en in te zetten voor het verbeteren van de JOGG-aanpak. In 2015 is een impuls gegeven aan deze pijler omdat de aandacht voor deze pijler in de lokale situatie heel verschillend was (Reijgersberg et al., 2016).

Voortgang Monitoring en Evaluatie

De extra inzet op Monitoring en Evaluatie zien we terug in de scores van 2016 (zie ook hoofdstuk acht). Op bijna alle items geeft meer dan een kwart van de gemeenten aan resultaten te hebben behaald. Een deel van de gemeenten heeft nog geen actie ondernomen op de verschillende items. 20 procent van de gemeenten geeft aan nog niet begonnen te zijn aan het uitvoeren van een procesevaluatie (zie figuur 5.9).

Figuur 5.9 Voortgang op de pijler Monitoring en Evaluatie in JOGG-gemeenten in 2016 (in procenten)

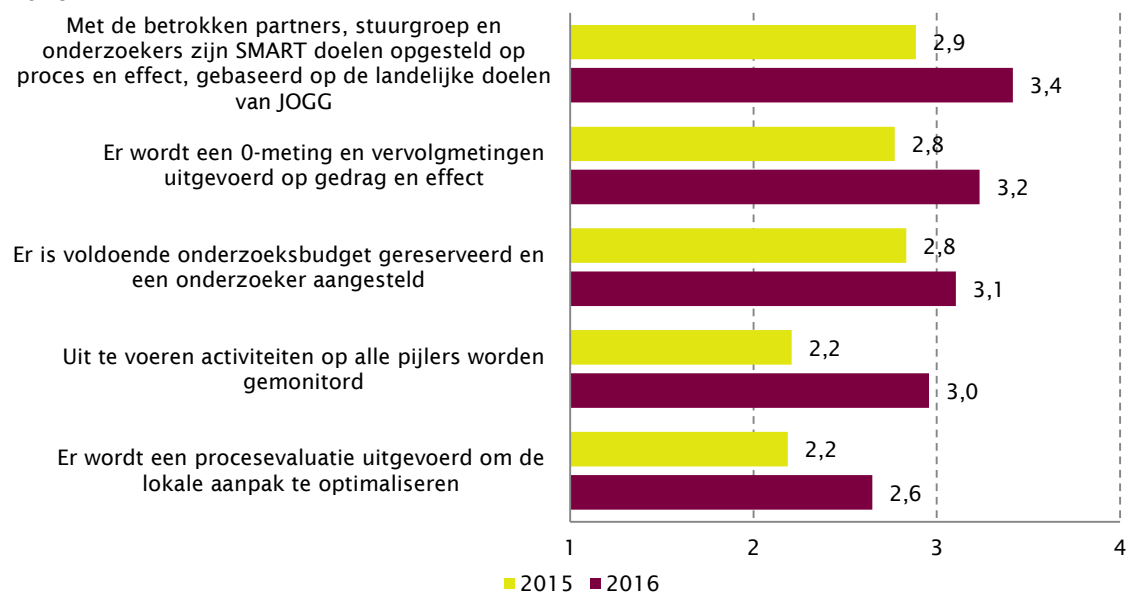

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

Vergelijking voortgang Monitoring en Evaluatie in 2015 en 2016

Ook voor deze pijler geldt dat gemeenten in vergelijking met 2015 op de pijler Monitoring en Evaluatie meer resultaat hebben behaald. JOGG-gemeenten monitoren vaker de activiteiten die worden uitgevoerd binnen de verschillende pijlers. Ook hebben gemeenten in 2016 vaker SMART-doelstellingen opgesteld (zie figuur 5.10).

Figuur 5.10 Gemiddelde* score per item op de pijler Monitoring en Evaluatie in 2015 en 2016

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

*Legenda: gemiddelde score over de acties voor verschillende items waarbij 1= nog geen actie, 2=eerste stappen gezet, 3=behoorlijk op weg, 4=resultaat behaald.

Beoordeling voortgang door regisseurs

Met betrekking tot de lokale evaluaties heeft Jongeren Op Gezond Gewicht voor zichzelf als doel gesteld dat eind 2016 30 procent van de JOGG-gemeenten een procesevaluatie heeft uitgevoerd. Uit de regisseursenquête blijkt dat 18 van de 62 gemeenten (29%) een procesevaluatie hebben uitgevoerd, waarmee dit doel voor 2016 bijna is behaald. Gegevens over het BMI en over gedrag zijn in mindere mate verzameld (zie tabel 5.4). De resultaten van de lokale evaluaties worden vooral besproken met de lokale JOGG-organisatie en de betrokken wethouder en zelden met de inwoners van de gemeente en het college van B&W.

Tabel 5.4 Gegevens die voor afgeronde lokale evaluatie(s) zijn verzameld volgens de JOGG-regisseurs (in procenten)

Gegevens over het proces (o.a. activiteiten)	29
Gegevens over overgewicht/obesitas (lengte, gewicht)	19
Gegevens over gedrag (eet-, drink- en beweeggedrag)	15

Bron: Scholten et al. (2017)

Het is belangrijk dat er budget is voor het monitoren van de JOGG-aanpak. Volgens de helft van de regisseurs is er vanuit de gemeente geen budget voor monitoring en evaluatie (zie tabel 5.5). Van de JOGG-regisseurs in de gemeenten waar wel budget is voor monitoring en evaluatie, vindt een op de acht dit onvoldoende.

Tabel 5.5 Budget voor monitoring en evaluatie volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

Wel budget	52
Geen budget	48

Beoordeling van budget in gemeenten waar budget aanwezig is

(matig) Voldoende	57
Neutraal	31
(matig) Onvoldoende	12

Bron: Scholten et al. (2017)

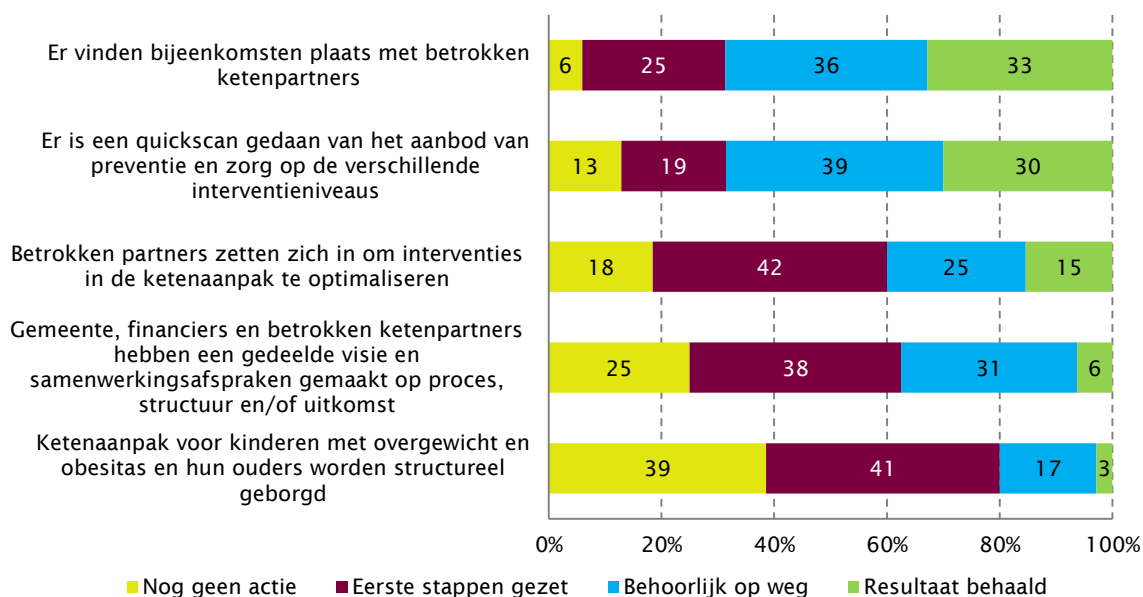
5.5 Verbinding Preventie en Zorg

Deze pijler is in Nederland aan de JOGG-aanpak toegevoegd, aanvullend op de Franse Epode-aanpak met vier pijlers. Met de pijler Verbinding Preventie en Zorg beoogt de gemeente om een omgeving te creëren waar de preventie-, ondersteunings- en zorgactiviteiten optimaal met elkaar zijn verbonden, zodat het kind met overgewicht en bijbehorend gezin succesvol een leefstijlverandering kan realiseren en behouden.

Voortgang Verbinding Preventie en Zorg

De voortgang van de pijler Verbinding Preventie en Zorg is te vergelijken met de pijler Publiek-Private Samenwerking. Gemeenten zijn voornamelijk bezig met het zetten van de eerste stappen. Het organiseren van bijeenkomsten met betrokken ketenpartners en het uitvoeren van een *quickscan* van het aanbod van preventie en zorg worden met name door gemeenten uitgevoerd. Een ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas structureel borgen, lukt 3 procent van de gemeenten. Ongeveer 40 procent heeft hier nog geen stappen in ondernomen (zie figuur 5.11).

Figuur 5.11 Voortgang op de pijler Verbinding Preventie en Zorg in JOGG-gemeenten in 2016 (procenten)

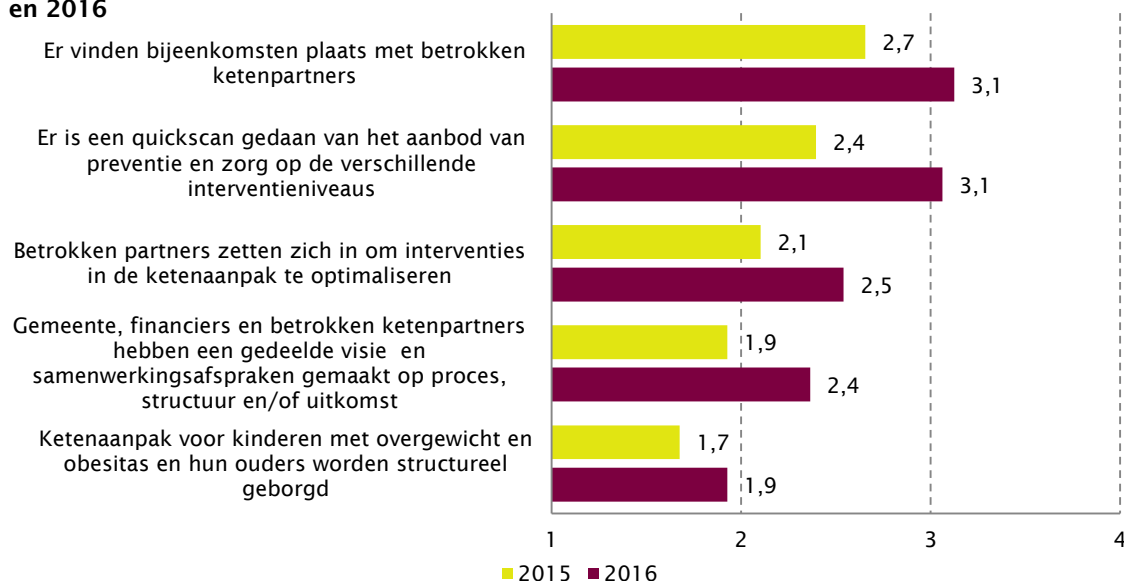

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

Vergelijking voortgang Verbinding Preventie en Zorg in 2015 en 2016

Ook op deze pijler laten de gemeenten na een jaar een verbetering zien op de verschillende items. Met name in het uitvoeren van een *quickscan* van het aanbod van preventie en zorg en het organiseren van bijeenkomsten met betrokken ketenpartners, hebben gemeenten in 2016 stappen gezet (zie figuur 5.12).

Figuur 5.12 Gemiddelde* score per item op de pijler Verbinding Preventie en Zorg in 2015 en 2016

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

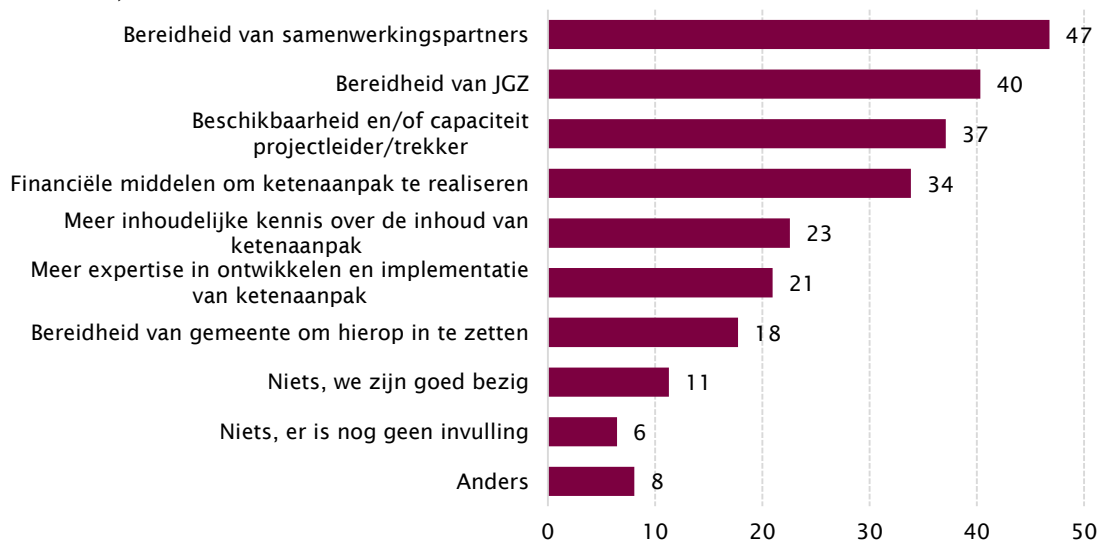
*Legenda: gemiddelde score over de acties voor verschillende items waarbij 1= nog geen actie, 2=eerste stappen gezet, 3=behoorlijk op weg, 4=resultaat behaald

Beoordeling voortgang door regisseurs

Dat er met name stappen zijn gemaakt op het organiseren van bijeenkomsten met betrokken ketenpartners, zoals in de voortgangstool naar voren komt, wordt onderschreven door de input van de JOGG-regisseurs op de vragenlijst. Om de pijler vorm te geven worden door JOGG-regisseurs, zo blijkt uit de resultaten van de vragenlijst, verschillende activiteiten ondernomen zoals het voeren van gesprekken met de jeugdgezondheidszorg, het creëren van inzicht in verbeterpunten en het maken van afspraken tussen verschillende partners over hun bijdrage in de samenwerking. Regisseurs die reeds samenwerken met partners in het kader van het verbinden van preventie en zorg, geven aan vooral samen te werken met de jeugdgezondheidszorg, zorgaanbieders, scholen, gezondheidsbevorderaars/wijkprofessionals sport of interventieaanbieders voor kinderen met overgewicht. In 82 procent van de JOGG-gemeenten is volgens de regisseurs aandacht voor de pijler Verbinding Preventie en Zorg. In 29 procent van de gemeenten is een projectleider aangesteld voor de realisatie van de ketenaanpak. Bij 27 procent van de gemeenten is volgens de regisseurs een plan van aanpak opgesteld.

Om verder te komen in de pijler Verbinding Preventie en Zorg, hebben regisseurs vooral behoefte aan bereidheid van samenwerkingspartners en de jeugdgezondheidszorg. Verder schieten volgens JOGG-regisseurs de beschikbaarheid van een projectleider en financiële middelen ook nog wel eens tekort (zie figuur 5.13).

Figuur 5.13 Wat de regisseur nodig heeft om verder te komen in de pijler VPZ (in procenten)

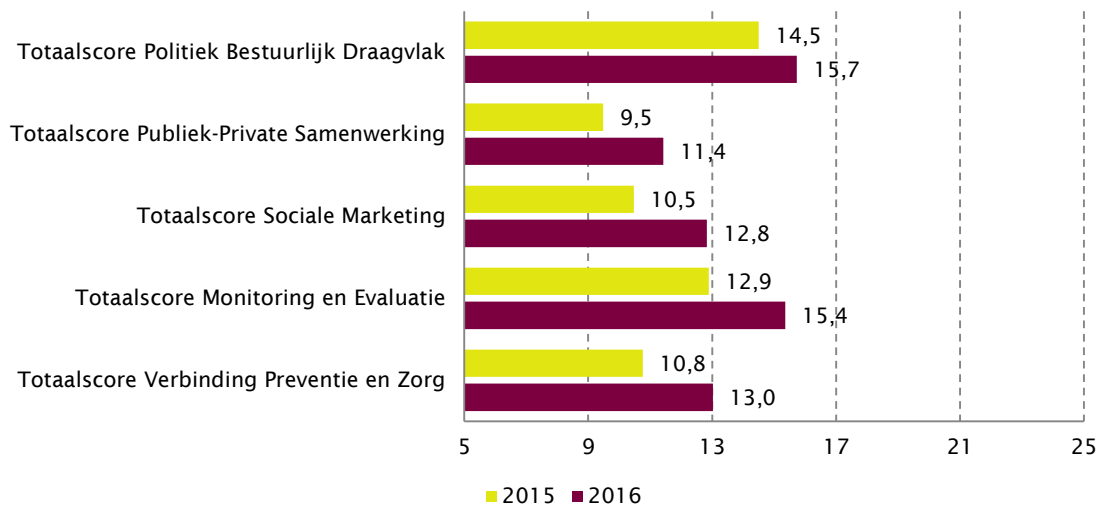

Bron: Scholten et al. (2017)

5.6 Totaalscores per JOGG-pijler

Om een totaaloverzicht te geven van de voortgang op de verschillende pijlers, hebben we tot slot per pijler de gemiddelde scores van de vijf verschillende items bij elkaar opgeteld. Wanneer een gemeente op alle vijf de items een vier scoort, dan is de maximale score van twintig te behalen. Uit de resultaten is duidelijk dat op alle pijlers in 2016 voortgang is te zien. De grootste vooruitgang is terug te zien op de pijlers Monitoring en Evaluatie, Verbinding Preventie en Zorg en Sociale marketing (zie figuur 5.14). De pijler Publiek-Private Samenwerking scoort, evenals in 2015, het minst goed.

Figuur 5.14 Totaalscore* per JOGG-pijler in 2015 en 2016

Bron: Voortgangstool Jongeren Op Gezond Gewicht (analyse: Mulier Instituut, 2016)

*Hiervoor zijn van de vijf items van de JOGG-pijlers de gemiddelde scores bij elkaar opgeteld.

Legenda: totaalscore op alle items per pijler waarbij 5= op (een paar) items van de pijler nog geen actie en 25= op alle items van de pijler het resultaat behaald.

5.7 Samenvatting

Op alle vijf pijlers is duidelijk een voortgang te zien ten opzichte van vorig jaar. De grootste vooruitgang is te zien op de pijlers Monitoring en Evaluatie, Verbinding Preventie en Zorg en Sociale Marketing. Ondanks dat vooruitgang wordt geboekt op alle pijlers, zien we verschillen in de voortgang tussen de diverse pijlers. JOGG-regisseurs zijn met de pijlers Politiek Bestuurlijk Draagvlak en Monitoring en Evaluatie het beste op weg. De voortgang op de pijlers Sociale Marketing en Verbinding Preventie en Zorg loopt vergeleken met deze pijlers wat achter. De voortgang op de pijler Publiek-Private Samenwerking loopt het verst achter, evenals dat het geval was in 2015.

Bij de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak zijn de gemeenten het meest gevorderd. Er valt nog meer resultaat te behalen met betrekking tot de borging en het actief uitdragen van de boodschap. Binnen de gemeente zijn direct betrokkenen goed op de hoogte van de ontwikkelingen, maar de minder direct betrokkenen (zoals de raad en het college van B&W) een stuk minder. Verder is in veel gemeenten naast personele inzet ook budget beschikbaar voor de uitvoering van de JOGG-aanpak, maar is dit niet altijd structureel.

Ook op de pijler Monitoring en Evaluatie is vooruitgang te zien. Bij de deelaspecten zijn de regisseurs met name behoorlijk op weg of hebben binnen deze pijler de activiteiten behaald. Zorgwekkend is dat de helft van de regisseurs aangeeft dat er vanuit de gemeente geen budget is voor monitoring en evaluatie (zie ook hoofdstuk acht). Dit bemoeilijkt de borging.

Op de pijler Verbinding Preventie en Zorg hebben regisseurs stappen gemaakt met het organiseren van bijeenkomsten en het maken van een *quicksan* van het aanbod voor de pijler. Met betrekking tot het organiseren van de ketenaanpak zelf is vaak nog geen actie ondernomen of hebben de gemeenten net de eerste stappen gezet. Bereidheid van partners zou regisseurs helpen om op deze pijler verder te komen.

In 2016 hebben regisseurs ook aan de pijler Sociale Marketing gewerkt. Er wordt inzicht verkregen in de doelgroep en de JOGG-thema's worden in meerdere settings ingezet. De andere deelaspecten staan wat meer in de kinderschoenen. Er is in mindere mate aandacht voor en inzicht verkregen in kwetsbare groepen zoals personen met een lage sociaaleconomische status en laaggeletterden, hoewel dat een belangrijke doelgroep is voor Jongeren Op Gezond Gewicht.

De activiteiten binnen de pijler Publiek-Private Samenwerking zijn ten opzichte van de andere pijlers minder ver gevorderd. In 2016 zijn veel regisseurs nog in het beginstadium, waardoor de vervolgstappen lager scoren. In 2016 is wel ingezet om de regisseurs in de eerste stappen binnen deze pijlers mee te nemen met behulp van trainingen en bijeenkomsten. Deze eerste stappen zijn door de gemeenten ook gemaakt, maar er is nog verbetering mogelijk.

6. Gezonde Omgeving

Het programma Gezonde Omgeving is naast de JOGG-aanpak een andere belangrijke activiteit van Jongeren Op Gezond Gewicht. Binnen dit programma richt de aandacht zich op drie specifieke aandachtgebieden: de sportvereniging, de school en de werkvloer - respectievelijk de projecten Team:Fit *samen voor een gezonde sportkantine* (voorheen genaamd Gezonde Sportkantine) (paragraaf 6.1), de Gezonde School(omgeving) (6.2) en de Gezonde Werkvloer (6.3).

JOGG-gemeenten blijken het vaakst te zijn gestart met het thema Gezonde School(omgeving) (zie tabel 6.1). Hierover zijn niet altijd doelstellingen opgenomen in het JOGG-plan van aanpak. De helft van de JOGG-gemeenten is gestart met het thema Team:Fit en een klein deel van de JOGG-gemeenten heeft doelstellingen hierover opgenomen in het JOGG-plan van aanpak.

Tabel 6.1 Inzet van Gezonde Sportkantine en School(omgeving) volgens de JOGG-regisseur (in procenten)

	Team:Fit	Gezonde School(omgeving)
Gestart met aanpak en doelstellingen in plan van aanpak	32	58
Gestart met aanpak maar geen doelstellingen in plan van aanpak	21	31
Niet gestart	47	11

Bron: Scholten et al. (2017)

De meeste JOGG-regisseurs zijn bekend met het thema Gezonde Werkvloer, maar de aandacht voor dit thema binnen de JOGG-aanpak kan worden vergroot (zie tabel 6.2).

Tabel 6.2 Bekendheid met het thema Gezonde Werkvloer en aandacht voor Gezonde Werkvloer binnen de JOGG-aanpak (n=55; in procenten)

	Gezonde Werkvloer
Bekend met en aandacht voor Gezonde Werkvloer binnen aanpak	40
Bekend met en geen aandacht voor Gezonde Werkvloer binnen aanpak	49
Onbekend	11

Bron: Scholten et al. (2017)

6.1 Team:Fit samen voor een gezonde sportkantine

In 2016 heeft een herpositionering plaatsgevonden van De Gezonde Sportkantine, die in 2013 is gestart. Dit heeft geleid tot een nieuw beeldmerk en de naam Team:Fit *samen voor een gezonde sportkantine*, kortweg Team:Fit. Daarnaast is Erben Wennemars sinds oktober 2015 als ambassadeur verbonden aan dit thema. Er is een nieuwe website²⁹ ontwikkeld om verenigingen advies te bieden op de thema's van het creëren van gezond aanbod, gezond assortiment en gezonde financiën binnen de vereniging. De content wordt ontwikkeld in samenwerking met nieuwe bedrijfspartners (zoals Sligro, Greenco en Le Credit Sportif), publieke partijen (zoals Voedingscentrum), maatschappelijke partners (zoals KNVB) en de aangesloten verenigingen. Met het project Team:Fit beoogt Jongeren Op Gezond Gewicht sportverenigingen te helpen om het aanbod in de kantine gezonder te maken. Daarnaast wil Jongeren

²⁹ teamfit.nl of gezondsportkantine.nl/

Op Gezond Gewicht binnen dit project werken aan bewustwording van het idee dat een gezond aanbod van eten en drinken past bij de sportieve en maatschappelijke functie van sportverenigingen.

De uiteindelijke twee doelen voor dit thema zijn:

- in 2020 participeren 1750 sportverenigingen aan Team:Fit, waarvan 1250 in JOGG-gemeenten en 500 in niet-JOGG-gemeenten;
- 40 procent van de kantines zijn ‘brons’ en 20 procent ‘zilver’ beoordeeld volgens de Richtlijnen Gezondere Kantines van het Voedingscentrum³⁰.

6.1.1 Uitvoering van Team:Fit

De uitvoering van het project is ook in 2016 belegd bij MVV Nederland³¹. MVV Nederland zet voor het project zes adviseurs en een coördinator in. Teven is er een programmamanager vanuit MVV betrokken. Zij vormen gezamenlijk de ondersteuningsstructuur voor sportverenigingen. De adviseurs en de coördinator zijn in de periode januari tot en met december 2016 in totaal 3.995 uur (ongeveer 2 fte) ingezet voor advisering en ondersteuning aan deelnemende sportverenigingen. De Team:Fit adviseur wordt beoordeeld met een rapportcijfer 6.4 (Scholten ea, 2016). Bij elke sportvereniging die zich aanmeldt voor Team:Fit, wordt een 0-meting afgenomen om ontwikkelingen gedurende het project bij de verenigingen te volgen. Om bewustwording bij sportverenigingen te creëren, is het thema gezonde sportkantine in 2016 bij zeven congressen onder de aandacht gebracht (Nationaal hockeycongres, Conferentie Open Sportclub Provincie Gelderland, VNG-congres, GSK-congres tijdens EK atletiek, KNKV-congres, Sportcongres Sittard-Geleen en Korfbalcongres). Daarnaast is in verschillende tijdschriften aandacht geweest voor dit thema (Sportbestuur & Management, VNG-magazine). Tot slot hebben in 2016 ongeveer 46 inspiratiesessies, workshops en congressen plaatsgevonden met een bereik van ongeveer 1100 verenigingen, beleidsmedewerkers en geïnteresseerde in (JOGG)-gemeenten.

Publieke partner: KNVB – Lekker Bezig

In maart 2016 is een samenwerking tussen het programma ‘Lekker Bezig’ van de KNVB en Team:Fit van Jongeren Op Gezond Gewicht tot stand gekomen. Lekker Bezig³² is speciaal gericht op voetbalverenigingen en beoogt sportkantines gezonder te maken.

6.1.2 Bereik

In 2015 waren er 427 sportverenigingen aangesloten bij het project. In 2016 is dit aantal gegroeid naar in totaal 992 sportverenigingen die werken aan de gezonde sportkantine, waarvan 571 uit JOGG-gemeenten (57%). Door de samenwerking tussen Jongeren Op Gezond Gewicht en de KNVB die in 2016 tot stand is gekomen, zijn 453³³ voetbalverenigingen aangesloten die zich voor het programma ‘Lekker Bezig’ hebben aangemeld. Het doel is om in 2020 1750 verenigingen aangesloten te hebben. Van de 539 deelnemende sportverenigingen die deelnemen aan Team:Fit zijn 355 (66%) afkomstig uit een JOGG-gemeente (figuur 6.1). Van de 453 voetbalverenigingen die meedoen met het programma ‘Lekker Bezig’ zijn 216 (48%) afkomstig uit JOGG-gemeenten.

³⁰ De Richtlijnen Gezondere Kantines zijn in 2014 door het Voedingscentrum ontwikkeld in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De Richtlijnen bevatten twee kernelementen (aanbod en uitstraling) en er zijn drie ambitieniveaus gedefinieerd: brons, zilver en goud. Hoe edeler het metaal, hoe gezonder de uitstraling is van het zichtbare aanbod. Voor meer informatie, zie <http://gezondeschoolkantine.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/de-gezonde-kantine/Documents/Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines/Factsheet%20Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines.pdf>

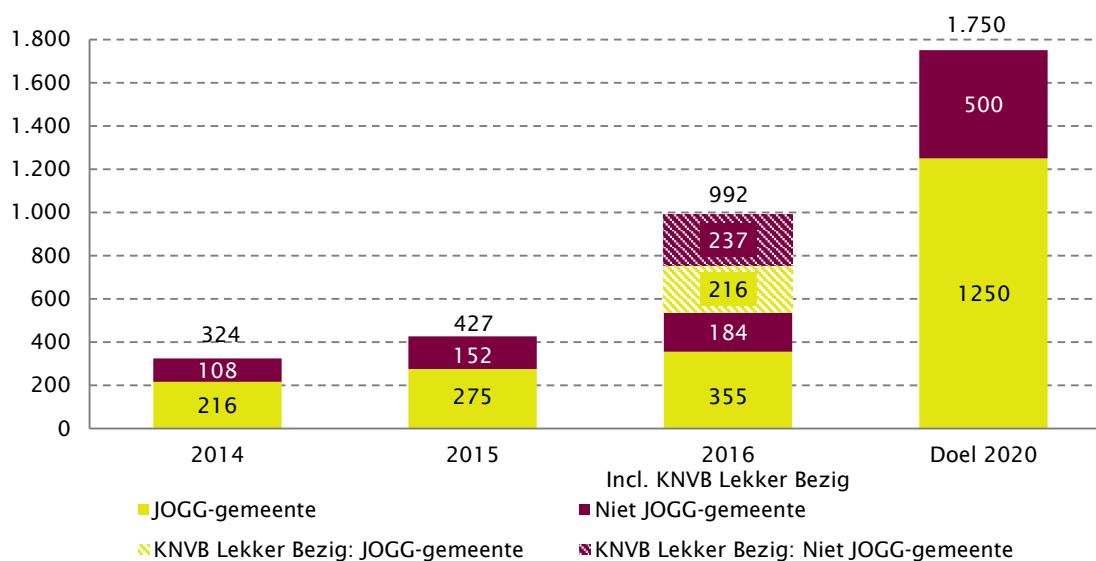
³¹ MVV Nederland is een private adviesorganisatie met ‘maatschappelijk verantwoord verenigingen’ als expertise. Zie www.mvvnederland.nl

³² Zie samenlekkerbezig.nl

³³ Peildatum 29 november 2016.

Figuur 6.1 Deelnemende verenigingen aan Team:Fit en Lekker bezig! naar JOGG-gemeente (peildatum november 2016) (in absolute aantallen)

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

Om ervoor te zorgen dat in 2020 1250 sportverenigingen in JOGG-gemeenten aan de slag zijn met het thema gezonde sportkantine, is in de aankomende jaren nog inzet nodig. In 31 JOGG-gemeenten zijn nog geen verenigingen die aangemeld zijn bij Team:Fit (niet in figuur). In JOGG-gemeenten zijn gemiddeld 4,2 verenigingen aangesloten bij Team:Fit. In niet-JOGG-gemeenten zijn gemiddeld genomen minder verenigingen per gemeente actief, namelijk 1,7. De JOGG-gemeenten Amsterdam, Delft en Den Haag hebben de meest deelnemende verenigingen, respectievelijk 21, 21 en 27.

Op basis van ledentalstatistiek van NOC*NSF (2015) is het potentiële bereik dat Jongeren Op Gezond Gewicht met Team:Fit heeft behaald, geschat op ongeveer 180.000 jeugdleden van sportverenigingen³⁴ (tabel 6.3). Voor 2016 is dat een geschatte toename van het potentieel bereik met zo'n 100.000 jeugdleden. De grote toename is met name te verklaren uit de samenwerking met het programma Lekker Bezig! van de KNVB.

Tabel 6.3 Schatting van het potentieel bereik van jeugdleden van verenigingen die aan Team:Fit en Lekker Bezig! deelnemen in 2014, 2015 en 2016 (in aantallen)

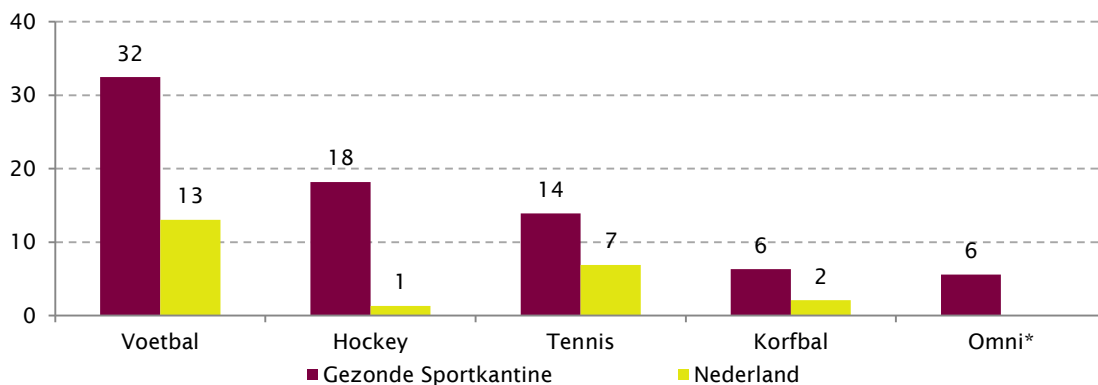
	2014	2015	2016
Team:Fit in JOGG-gemeenten	36.609	49.169	64.651
Team:Fit in niet-JOGG-gemeenten	22.323	31.826	33.509
Lekker Bezig! (KNVB)	-	-	82.500
Team:Fit totaal	58.932	80.995	180.660

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht, NOC*NSF Ledentalstatistiek 2015 (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

³⁴ Het werkelijk aantal jeugdleden van verenigingen die deelnemen aan Team:Fit is niet bekend op basis van registraties. Daarom is een berekening gemaakt van het geschatte bereik van het aantal jeugdleden op basis van de ledentalstatistiek van NOC*NSF over het jaar 2015. De berekening is gemaakt op basis van een gemiddeld aantal jeugdleden bij voetbal-, hockey-, tennis-, en korfbalvereniging en een algemeen gemiddelde van jeugdleden bij sportvereniging van NOC*NSF voor de 'omniverenigingen' bij de Gezonde Sportkantine.

Verenigingen die deelnemen aan Team:Fit³⁵ zijn voornamelijk voetbal-, hockey-, tennis- en korfbalverenigingen, net als in 2015 (zie figuur 6.2). Ook andere verenigingen zoals atletiek-, handbal-, volleybal- en zwemverenigingen zijn aangesloten. In vergelijking met de landelijke verdeling van sporttakken blijkt dat zowel voetbal als hockey, tennis en korfbal in het programma Team:Fit oververtegenwoordigd zijn.

Figuur 6.2 Verdeling van sporttakken binnen het programma Team:Fit (top 5) in 2016 in vergelijking met landelijke verdeling van sportverenigingen (in procenten)

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht, NOC*NSF Ledentalstatistiek 2015 (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

*Het aantal omnisportverenigingen is op basis van de NOC*NSF ledentalstatistieken niet vast te stellen.

Team:Fit bereikt ongeveer 2 procent van het totaal aantal sportverenigingen in Nederland³⁶. Aanvullend wordt door het programma Lekker Bezig! nog eens 453 voetbalverenigingen bereikt wat betekent dat 4 procent van de Nederlandse sportverenigingen aangesloten zijn bij de programma's Team:Fit of Lekker Bezig!.

Met de deelname van 98 hockeyverenigingen aan Team:Fit wordt bijna een derde (30%³⁷) van het totaal aantal hockeyverenigingen bereikt. Daarnaast blijkt dat 5 procent van de voetbalverenigingen, 4 procent van de tennisvereniging en 6 procent van de korfbalverenigingen aan Team:Fit deelneemt.³⁸

6.1.3 Metingen onder Team:Fit-verenigingen

Alle verenigingen die zich aanmelden bij Team:Fit vullen bij aanvang een vragenlijst (0-meting) in³⁹. Als de verenigingen ongeveer een jaar bezig zijn, vullen ze een tweede vragenlijst in (1-meting)⁴⁰. Op deze manier worden ontwikkelingen gedurende het project bij de verenigingen gevolgd. De vragen gaan onder andere over het aanbod in de kantine, de werkwijze van verenigingen, verantwoordelijken en taakverdeling. De eerste stappen richting een gezondere sportkantine zijn gemaakt. Resultaten laten zien dat:

- 12 procent van de sportverenigingen, die ongeveer een jaar bezig zijn met het thema, ook werkelijk een gezonde sportkantine in haar beleid heeft vastgelegd.
- 45 procent van de verenigingen aangeeft dat er binnen de vereniging over het thema wordt gesproken.

³⁵ Exclusief de sportverenigingen die aan Lekker Bezig meedoen

³⁶ Berekend op basis van 24.669 verenigingen uit de NOC*NSF Ledentalstatistiek 2015.

³⁷ Berekend op basis van 322 hockeyverenigingen uit de NOC*NSF Ledentalstatistiek 2015.

³⁸ Berekend op basis van NOC*NSF Ledentalstatistiek 2015.

³⁹ De uitkomsten van de 0-meting zijn in 2015 geanalyseerd en gerapporteerd (Pulles & Van Kalmthout, 2015)

⁴⁰ Bij de 1-meting zijn in 2016 gegevens van 74 sportverenigingen verzameld.

- Bijna alle verenigingen die bekend zijn met de Richtlijnen Gezonde Sportkantine aangeven dat zij zich op het niveau van brons (41%) bevinden of daartoe goed op weg zijn (52%).
- Een kwart van de verenigingen het niveau van zilver ambieert te behalen en 16 procent voor goud gaat.
- Ten opzichte van de 0-meting enkele positieve ontwikkelingen in het assortiment waarneembaar zijn, namelijk acht op de tien verenigingen (78%) heeft na een jaar gezondere producten aan het assortiment toegevoegd of heeft ongezonde producten vervangen. Zo zijn fruit en andere gezonde(re) alternatieven als belegde bruine broodjes, soep, een bruine tosti ham/kaas en groente bij meer verenigingen onderdeel van het assortiment geworden. Ook behoort gratis kraanwater inmiddels bij aanzienlijk meer verenigingen tot het assortiment.

Ondanks de goede stappen die zijn gemaakt en de inspanningen van verenigingen, laten de resultaten echter zien dat de ongezonde producten nog steeds tot de meest verkochte producten behoren (Jongeren Op Gezond Gewicht, 2016a).

6.1.4 Goud, Zilver, Brons

Het voedingscentrum heeft de Kantinescan⁴¹ ontwikkeld. Deze scan monitort in hoeverre het voedings- en drankenaanbod van een(sport)kantine voldoet aan het niveau brons, zilver of goud volgens de Richtlijnen Gezondere Kantines⁴². Het doel is dat in 2020 40 procent van de kantines van de deelnemende sportverenigingen het niveau 'brons' heeft en 20 procent 'zilver'. In 2015 was de Kantinescan nog in ontwikkeling. In 2016 zijn de eerste 25 Kantinescans afgenomen bij sportverenigingen. Hieruit blijkt dat vier sportverenigingen voldoen aan het niveau 'zilver' (16%) en één op het niveau 'goud' (4%). Er waren geen sportkantines die voldeden aan niveau 'brons'. In 2016 zijn vijftien aanmoedigingsprijzen uitgereikt door Jongeren Op Gezond Gewicht. Deze zijn ingezet om verenigingen te stimuleren die goed op weg zijn naar brons, zilver of goud. In 2016 is een eerste begin gemaakt met de monitoring van de sportkantines.

6.2 Gezonde School(omgeving)

Met aandacht voor de Gezonde School(omgeving) wil Jongeren Op Gezond Gewicht bijdragen aan een gezonde omgeving op scholen. Hiervoor worden cateraars, leveranciers en producenten door middel van het Akkoord Gezonde Voeding op School gestimuleerd om gezondere producten aan scholen te leveren. Daarnaast wil Jongeren Op Gezond Gewicht bevorderen dat met name in JOGG-gemeenten meer Gezonde Scholen en Gezonde Schoolkantines komen. Verder worden in deze paragraaf ook twee beweeginitiatieven besproken: Daily Mile en Woogie Boogie.

6.2.1 Akkoord Gezonde Voeding op School

Om cateraars, leveranciers en producenten van het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs te stimuleren om aan scholen gezondere producten te leveren, heeft Jongeren Op Gezond Gewicht een

⁴¹ <http://kantine.voedingscentrum.nl/nl/aan-de-slag/check-je-kantine-met-de-kantinescan.aspx>

⁴² De Richtlijnen Gezondere Kantines zijn in 2014 door het Voedingscentrum ontwikkeld in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De Richtlijnen bevatten twee kernelementen (aanbod en uitstraling) en er zijn drie ambitieniveaus gedefinieerd: brons, zilver en goud. zie gezondeschoolkantine.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/de-gezonde-kantine/Documents/Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines/Factsheet%20Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines.pdf

akkoord met prestatieafspraken opgesteld. Het ‘Akkoord Gezonde Voeding Op Scholen (2016-2020)’ is door 24 bedrijven ondertekend⁴³ (zie tabel 6.4), en is een aangescherpt vervolg van het Handvest Gezonder Voedingsaanbod op Scholen (looptijd 2011-2015). Het bereik hiermee is 630 scholen met 1500 automaten. Alle ondertekenaars hebben zich gecommitteerd aan het doel om in 2020 op 25 procent van de scholen die zij bedienen het niveau ‘goud’ gerealiseerd te hebben. Er zijn in 2016 24 partijen bij het akkoord aangesloten⁴⁴.

Tabel 6.4 Overzicht Ondertekenaars Akkoord Gezonde Voeding op Scholen 2016-2020

Primaire leveranciers	Secundaire leveranciers
Cater Concept	Coca-Cola Enterprises Nederland
Catermaat	FrieslandCampina
Markies Catering	HealthyQ
SCOOLCOMPANY	Join the Pipe
Vice Versa Onderwijs catering	Mars Nederland
Van Leeuwen ‘Catering op maat’	MERKKwater (MERKK)
Vital4Skool (FHC Formulebeheer)	Ological B.V.
WDM Vending	Koninklijke Peijnenburg
Xcellence Food Group	Sligro Food Group Nederland
Zo-vital	Spadel Nederland
	TENQ (CS Digital Media)
	365 SOUP (Vendinova Group)
	Waterlogical (Watercompany)
	WeTapWater/KRNWTR

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2015)

Met alle leveranciers worden afspraken gemaakt met betrekking tot de inzet voor het realiseren van een gezonder aanbod, het realiseren van een gezondere uitstraling, kennisdelen en verspreiden, en het bereik van het desbetreffende bedrijf in het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs.

Om de afspraken te monitoren, heeft het Voedingscentrum in 2016 steekproefsgewijs en onaangekondigd het aanbod op scholen gemeten met behulp van de kantinescan⁴⁵. Op basis van de kantinescan wordt een rapport gemaakt en dit rapport wordt besproken met de betrokken (primaire) partijen. Als op basis van de uitkomsten van de scan blijkt dat het aanbod op een of meerdere scholen niet voldoet aan het criterium ‘Zilver’ vindt na drie maanden een nieuwe onaangekondigde monitor plaats.

Met de secundaire partners is een aantal inspanningsverplichtingen afgesproken die vastgelegd zijn in een addendum dat is toegevoegd aan het Akkoord. Aan de hand van individuele gesprekken en de resultaten van de kantinescans van het Voedingscentrum wordt besloten welke partijen voldaan hebben

⁴³ jongerenopgezondgewicht.nl/userfiles/Wat%20we%20doen/Akkoord%20Gezonde%20Voeding%20op%20Scholen%2020162020.pdf

⁴⁴ Het gaat hierbij om partijen uit de catering- en automatenbranche, producenten en leveranciers. Deze worden gezien als primaire leveranciers. Groothandels, producenten en watertappunten zijn secundaire leveranciers.

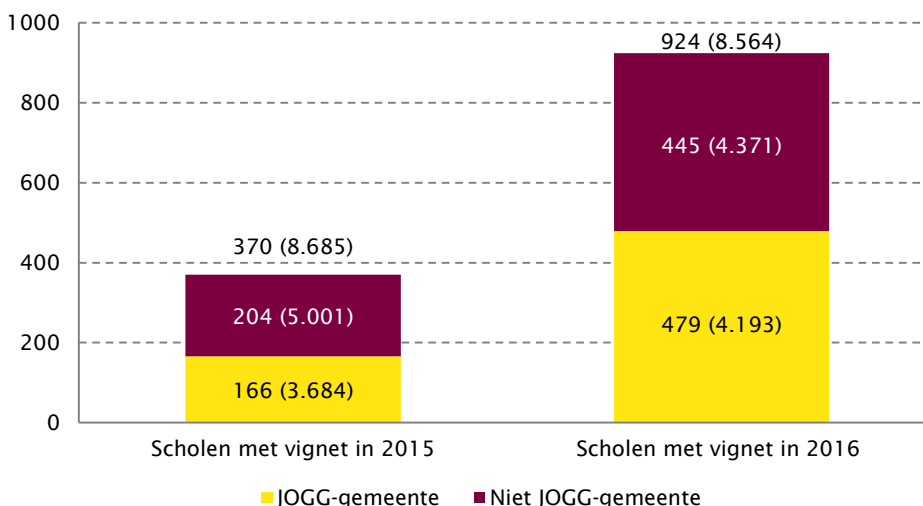
⁴⁵ In de monitor worden balie (inclusief menukaart) en de automaten apart beoordeeld op het voldoen aan de Richtlijnen Gezondere Kantines. Daarnaast wordt gekeken naar de uitstraling van de kantine en de mate waarin deze gezondheid uitstraalt. De monitor vindt plaats op 10 procent van de scholen die de betreffende ondertekenaar bedient, met een minimum van vijf scholen.

aan de gemaakte afspraken. Bij partijen die niet voldoen, wordt de samenwerkingsovereenkomst ontbonden en mag de ondertekenaar zich niet langer associëren met het akkoord. Toetreding is in het volgende jaar pas weer mogelijk nadat de kantinescans hebben uitgewezen dat aan de afspraken wordt voldaan. Eind 2016 is met één partij (SCOOLOCOMPANY) de samenwerking opgezegd vanwege achterblijvende resultaten. Met een andere partij is de samenwerking binnen het Akkoord opgeschort tot er meer resultaat wordt opgeleverd (MARS Nederland⁴⁶).

6.2.2 Bereik

Als waardering voor een structureel en integraal beleid, kunnen scholen een ‘Vignet Gezonde School’ behalen. In totaal hadden in 2016 924 po-, vo-, en mbo-scholen een ‘Vignet Gezonde School’⁴⁷. Dit aantal is ten opzichte van 2015 meer dan verdubbeld (2015 = 370 scholen).

Figuur 6.3 Ontwikkeling van scholen¹ in JOGG-gemeenten² en niet-JOGG-gemeenten met een Vignet Gezonde School³ in 2015 en 2016 (peildatum november) (in aantallen, (totaal aantal scholen))

¹ Gebaseerd op het aantal schoolvestigingen volgens DUO per november 2016

² Berekend over 116 JOGG-gemeenten per november 2016

³ Gebaseerd op aantal scholen met een vignet per november 2016 opgevraagd van <https://vignetgezondeschool.nl/zoektool>.

In 2016 hebben 479 scholen die in een JOGG-gemeenten gelokaliseerd zijn een Vignet Gezonde School, tegenover 166 in 2015 (figuur 6.3). Het aandeel scholen met een vignet in JOGG-gemeenten ligt een fractie hoger dan in niet JOGG-gemeenten (respectievelijk 11 en 10 procent). Wel zien we dat in JOGG-gemeenten het aantal scholen met een vignet in 2016 harder is gegroeid dan in niet JOGG-gemeenten. Of scholen in JOGG-gemeenten door de inspanningen vanuit Jongeren Op Gezond Gewicht daadwerkelijk zijn aangespoord tot het aanvragen van een vignet kan met deze cijfers niet worden onderbouwd.

⁴⁶ Mars Nederland zet zich met behulp van gezondheidsstickers op snoepautomaten in om consumenten bewuster te maken over calorie-inname. Echter, aan die afspraken in het Akkoord tussen Jongeren Op Gezond Gewicht en Mars Nederland zijn gemaakt, wordt nog niet voldaan.

⁴⁷ Hierbij gaat het voornamelijk om de vignetten 'bewegen & sport', maar gedeeltelijk ook over andere vignetten zoals voeding en 'welbevinden & sociale veiligheid'.

Opvallend tot slot is dat 32 procent van de mbo-scholen in niet JOGG-gemeenten een Vignet heeft tegenover 12 procent in gemeenten die wel de JOGG-aanpak inzetten (niet in figuur).

6.2.3 The Daily Mile

'The Daily Mile' is een beweeginitiatief dat past binnen de themacampagne Gratis Bewegen, Gewoon Doen! Het idee is dat alle kinderen van de klas iedere dag tijdens schooltijd vijftien minuten een rondje om de school (hard)lopen. Doel is om kinderen een uitlaatklep te geven, het langdurig zitten te doorbreken, concentratie en fitheid te verbeteren en overgewicht te voorkomen. In september 2016 bracht Jongeren Op Gezond Gewicht 'The Daily Mile' vanuit Schotland over naar Nederland met Erben Wennemars als grootste ambassadeur⁴⁸. Inmiddels hebben 122 basisscholen (2 procent van het totaal aantal scholen in Nederland) zich ingeschreven op de website van 'The Daily Mile'. Uit onderzoek onder basisscholen, uitgevoerd in 2016, blijkt dat bijna twee derde (63%) van de basisschooldirecteuren wel eens over 'The Daily Mile' gehoord of gelezen heeft. Bijna één op de tien basisschooldirecteuren overweegt om 'The Daily Mile' op zijn of haar school in te voeren. Dit betekent dat er in Nederland bijna 600 scholen bereid zijn mee te doen (Collard & Lammertink, 2016). In 2017 heeft Jongeren Op Gezond Gewicht gepland om meer onderzoek te doen naar de impact van 'The Daily Mile' op basisscholen in Nederland.

6.2.4 Woogie Boogie

In 2016 wordt vanuit Jongeren Op Gezond Gewicht ook geprobeerd om kinderen te stimuleren meer te bewegen, als onderbreking van het zitgedrag, door middel van de "Woogie Boogie"⁴⁹. Mickey Mouse, Donald Duck, Sofia het prinsesje en andere favoriete Disney-personages stimuleren kinderen (4 tot 7 jaar oud) in een serie filmpjes op Disney Channel. De filmpjes zijn ontwikkeld door Disney Benelux. Het is niet bekend hoeveel scholen participeren en hoe vaak de Woogie Boogie wordt ingezet.

6.3 Gezonde Werkvloer

Het project 'De Gezonde Werkvloer' beoogt werkgevers en (toekomstige) werknemers bewust te maken van het belang om te investeren in duurzame inzetbaarheid. Jongeren Op Gezond Gewicht wil met het project jongeren die (bijna) tot de arbeidsmarkt toetreden bereiken en de volwassenen die de jongeren omringen, zoals ouders, werknemers en docenten, bewust maken van het belang van een gezonde leefstijl. Voor een periode van drie jaar (2015-2017) is door het ministerie van SZW een bedrag van € 30.000,- incl. btw per jaar ter beschikking gesteld⁵⁰, dat ingezet wordt voor lokale inspiratiebijeenkomsten voor werkgevers en werknemers in JOGG-gemeenten, op het mbo en voor communicatieve ondersteuning.

In 2016 zijn conform afspraak vijf lokale inspiratiebijeenkomsten georganiseerd (in IJsselstein, Harderwijk, Alkmaar, Sittard en Uithoorn) voor bedrijven en organisaties in de gemeente en omgeving. In totaal hebben 230 bedrijven en/of organisaties in 2016 deelgenomen. In 2015 zijn er ook vijf inspiratiebijeenkomsten georganiseerd, waaraan in totaal 250 bedrijven en/of organisaties deelnamen. De bijeenkomsten zijn steeds in nauwe samenwerking met de JOGG-regisseurs en het lokale bedrijfsleven (vanuit publiek-private samenwerking), georganiseerd. Na afloop van de inspiratiebijeenkomsten in Alkmaar en Harderwijk is er een evaluatie uitgevoerd naar de tevredenheid. Over het algemeen is de waardering van de bijeenkomsten goed. Op de evaluatie geven bedrijven aan

⁴⁸ thedailymile.nl

⁴⁹ woogieboogie.nl

⁵⁰ Vanuit het ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid

dat zij graag aan de slag willen met vitaliteit en een gezonde leefstijl en dan vooral met laagdrempelige activiteiten: het onderbreken van langdurig zitten (met behulp van dynamisch meubilair), samen sporten, fruit eten en waterdrinken. Meerdere bedrijven geven na de sessie aan met de JOGG-regisseur verder te willen spreken over publiek-private samenwerking. Een aantal goede voorbeelden van bedrijven die al met vitaliteitsbeleid zijn gestart, zijn terug te vinden op de website van Jongeren Op Gezond Gewicht⁵¹.

De mbo-inspiratiesessie op het Deltion College in Zwolle in 2015 is in 2016 opgevolgd met drie inhoudelijke workshops tijdens de Fit-week van het Deltion College. Er zijn drie workshops gegeven over gezonde leefstijl, fysieke en psychische belasting⁵². Tijdens de workshops waren naast studenten ook volwassenen aanwezig zoals docenten, leerbedrijven en praktijkbegeleiders. De plenaire sessie werd door 80 deelnemers bezocht en de afzonderlijke sessies had per sessie ongeveer 20 deelnemers, jongeren en volwassenen samen.

In het kader van communicatie is in 2016 een flyer ontwikkeld voor JOGG-gemeenten met daarin een beschrijving van de ervaringen van JOGG-gemeenten en bedrijven. Ook het belang van de Gezonde Werkvloer voor studenten in het mbo is hierin betrokken. Via de JOGG-wiki, JOGG-update, JOGG-nieuwsflits, regiobijeenkomsten voor JOGG-regisseurs en tijdens het Kennisfestival zijn ervaringen van JOGG-gemeenten met de Gezonde Werkvloer gedeeld.

Ter ondersteuning van JOGG-gemeenten en het lokale bedrijfsleven is in samenwerking met een nieuwe landelijke bedrijfspartner, te weten Holland Fit, en met JOGG-regisseurs een online platform gerealiseerd met tips, *tools* en praktische informatie om met een gezonde leefstijl aan de slag te gaan. Een aantal JOGG-gemeenten zullen in 2017 met dit online platform een pilot uitvoeren om een gezonde leefstijl bij hun eigen medewerkers te bevorderen.

6.4 Samenvatting

Team:Fit

In 2016 vond een herpositionering plaats van De Gezonde Sportkantine, die ook heeft geleid tot een nieuwe benaming (Team:Fit *samen voor een gezonde sportkantine*). Het thema gezonde sportkantine is onder andere onder de aandacht gebracht tijdens congressen, inspiratiesessies en in tijdschriften. In maart 2016 is een samenwerking tussen het programma 'Lekker Bezig' van de KNVB en Team:Fit van Jongeren Op Gezond Gewicht tot stand gekomen, waarmee dit jaar het aantal sportverenigingen is uitgebreid dat met het thema gezonde sportkantine bezig is. In totaal werken 992 sportverenigingen binnen Team:Fit aan een gezonde sportkantine. Het doel is om in 2020 1750 verenigingen aangesloten te hebben. Met Team:Fit wordt 4 procent van de Nederlandse sportverenigingen bereikt. Nog niet alle JOGG-gemeenten zijn met het thema gezonde sportkantine bezig. Ondanks de goede stappen die zijn gemaakt en de inspanningen van verenigingen, laten de resultaten echter zien dat de ongezonde producten nog tot de meest verkochte producten behoren. Een klein deel van de sportverenigingen die bezig zijn met de gezonde sportkantine voldoen aan het niveau 'zilver' of 'goud'.

⁵¹ jongerenopgezondgewicht.nl/wat-we-doen/gezonde-werkvloer

⁵² In samenwerking met de programma's duurzame inzetbaarheid/Actieplan Gezond Bedrijf en Veilig en Gezond werken van het ministerie van SZW

Gezonde School(omgeving)

Door middel van het Akkoord Gezonde Voeding op School worden organisaties gestimuleerd om gezondere producten aan scholen te leveren. Dit akkoord is ondertekend door 24 bedrijven. Het bereik hiermee is 630 scholen met 1500 automaten. Afspraken worden onder andere gemonitord met behulp van de kantinescan.

Daarnaast wil Jongeren Op Gezond Gewicht bevorderen dat met name in JOGG-gemeenten meer Gezonde Scholen en Gezonde Schoolkantines komen. In 2016 hebben 924 scholen een 'Vignet Gezonde School' behaald tegenover 370 scholen in 2015. Het aantal scholen met een Vignet Gezonde School is in 2016 meer dan verdubbeld. Het aandeel scholen met een vignet in JOGG-gemeenten ligt nauwelijks hoger dan in niet JOGG-gemeenten. Wel zien we dat in JOGG-gemeenten het aantal scholen met een Vignet harder is gegroeid dan in niet JOGG-gemeenten. Om gratis bewegen op scholen te stimuleren, zijn tevens twee initiatieven gestart, namelijk 'The Daily Mile' en de 'Woogie Boogie'. Van de 6.000 scholen overweegt 10 procent om 'The Daily Mile' in te voeren en 122 hebben zich aangemeld op de website van de 'The Daily Mile'.

Gezonde werkvloer

In het kader van het project de Gezonde Werkvloer zijn in 2016 vijf lokale inspiratiebijeenkomsten georganiseerd voor bedrijven en organisaties in de gemeente en omgeving. Dit zijn er evenveel als in 2015. Verder is een flyer ontwikkeld voor JOGG-gemeenten met een beschrijving van de ervaringen van JOGG-gemeenten en bedrijven. Via de JOGG-wiki, JOGG-update, JOGG-nieuwsflits, regio-bijeenkomsten voor JOGG-regisseurs en tijdens het Kennisfestival zijn ervaringen van JOGG-gemeenten met de Gezonde Werkvloer gedeeld. Tot slot is een online platform in ontwikkeling waar tips, tools en praktische informatie op komen om met een gezonde leefstijl aan de slag te gaan.

7. Communicatie en marketing

Een van de drie hoofdactiviteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht is Communicatie en Marketing. De communicatieactiviteiten zijn gericht om het thema overgewicht op de agenda te houden van politiek, beleid en media, maar ook om ouders, leraren en sportcoaches bewust te maken van hun voorbeeldfunctie. De marketingactiviteiten zijn gericht op de einddoelgroep (kinderen, jongeren en ouders) en hebben betrekking op de ontwikkeling en implementatie van campagnes op de drie kernthema's meer bewegen, het drinken van kraanwater en het eten van groenten. In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op de communicatieactiviteiten van de organisatie Jongeren Op Gezond Gewicht (7.1), de communicatieactiviteiten rondom de JOGG-aanpak (7.2), de communicatie rondom de Gezonde School (7.3) en de marketingactiviteiten passend bij de themacampagnes (7.4).

7.1 Communicatie Algemeen

De *corporate* communicatiedoelstelling voor Jongeren Op Gezond Gewicht is erop gericht dat verschillende doelgroepen bekend zijn met Jongeren Op Gezond Gewicht en dat zij positief staan tegenover het werk van Jongeren Op Gezond Gewicht. Het communicatieteam ondersteunt hierbij met het verzorgen van nieuwsbrieven, de inzet van sociale media en het mede organiseren van bijeenkomsten. De drie hoofddoelstellingen zijn:

1. Het vergroten van de (naams)bekendheid en betekenis van activiteiten en samenwerkingsvormen van Jongeren Op Gezond Gewicht bij verschillende doelgroepen (het algemene publiek en partners, landelijke en lokale politiek en co-creatoren (professionals in de praktijk));
2. Agendasetting en het vergroten van bewustwording rondom gezond gewicht, als gevolg van een gezonde omgeving onder het algemene publiek, bij partners en met name bij politici en beleidsmakers;
3. Het vergroten van de betrokkenheid van partners, bedrijfspartners, kennispartners, stakeholders en zorgprofessionals door het communiceren van een eenduidige kernboodschap met de samenwerkende partijen.

7.1.1 Bekendheid onder algemeen publiek

Websites

Net als vorig jaar is het voornaamste communicatiekanaal de website van Jongeren Op Gezond Gewicht met een totaal van bijna 40.000 unieke bezoekers per jaar. Naast de website van Jongeren Op Gezond Gewicht zijn er nog enkele andere websites in beheer van Jongeren Op Gezond Gewicht (zie tabel 7.1). In 2016 zijn drie nieuwe websites gelanceerd. Het betreft de website met informatie over de themacampagne 'Groente... zet je tanden erin' en de The Daily Mile. Ook is er in het kader van de olympische zomerspelen (2016) een website gelanceerd om de doelgroep, ter aanmoediging van Dafne Schippers, in beweging te brengen door ze hun eigen 100 meter te laten rennen.

Het gemiddeld aantal unieke bezoekers op de JOGG-website ligt in 2016 op 3.452 per maand (tabel 7.1). Het doel om in 2016 minstens 4.000 unieke bezoekers te behalen is hiermee niet behaald. Gezien het relatieve lage aantal bezoekers per maand, lijkt de website niet door het brede publiek te worden bezocht, maar met name door een specifieke doelgroep. In vergelijking met vorig jaar valt op dat de website gratisbewegen.nl gemiddeld minder unieke bezoekers per maand heeft gehad en de website overopdrinkwater.nl in 2016 meer bezoekers heeft gehad.

Tabel 7.1 Statistieken websites Jongeren Op Gezond Gewicht in 2015 en 2016 (peildatum 01-12-2016)

	Totaal aantal unieke bezoekers		Gemiddeld aantal unieke bezoekers per maand ⁵³	
	2015	2016	2015*	2016
jongerenopgezondgewicht.nl	39.701	37.978	3609	3.452
gratisbewegen.nl	7.599	2.123	690	193
overopdrinkwater.nl	1.976	3.229	179	293
gezondesportkantine.nl	10.789	-	980	-
Eetgroente.nl (nieuw in 2016)	-	1.261	-	210
TheDailyMile.nl (nieuw in 2016)	-	7.734	-	1.933
100metervoordafne.nl (nieuw 2016)	-	839	-	-

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

*Het gemiddeld aantal unieke bezoekers per maand in 2015 is in de Monitor 2015 niet juist weergegeven. In deze monitor is dit gecorrigeerd.

Sociale media

Naast het gebruik van websites probeert Jongeren Op Gezond Gewicht ook via sociale media haar bekendheid en betekenis te vergroten. Twitter is het voornaamste sociale mediakanaal, ook in 2016. Het twitteraccount @JOGGNL heeft net iets meer dan 5.000 volgers, inmiddels 1.000 meer dan vorig jaar. Het doel was om in 2016 6.000 volgers te hebben voor het twitteraccount @JOGG.

Ook het twitteraccount @GezondeSkantine heeft sinds 2015 meer volgers. Beide Facebookaccounts die Jongeren Op Gezond Gewicht onderhoudt, tellen in 2016 ongeveer twee keer meer *likes* dan vorig jaar. Het aantal *likes* op de Facebookpagina van Jongeren Op Gezond Gewicht was eind 2016 583, waarmee het doel voor 2016 is bereikt (zie tabel 7.2).

Tabel 7.2 Aantal volgers op sociale media via accounts van Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 (peildatum 01-12-2016)

	Volgers/likes in	Volgers/likes in	Doelstelling 2016
	2015	2016	
@JOGGNL	4.064	5.198	6000
@GezondeSkantine	1.403	1.796	nvt
Facebook Jongeren Op Gezond Gewicht	217	583	450
Facebook Gezonde Sportkantine	263	429	nvt

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

In september 2016 is een studie uitgevoerd naar de media-exposure van Jongeren Op Gezond Gewicht en haar aanwezigheid in de Nederlandse online- en sociale media de afgelopen drie jaar. Uit het rapport wordt geconcludeerd dat de media-exposure en het potentieel bereik voor Jongeren Op Gezond Gewicht 'goed' was in de periode 2014-2016. In online- en sociale media is Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 ten opzichte van 2014 en 2015 vaker genoemd. Het potentieel bereik van Jongeren Op Gezond Gewicht is ver boven het gestelde doel van twee miljoen mensen. Het sentiment richting Jongeren Op Gezond

⁵³ Het aantal unieke bezoekers per maand is in deze monitor bepaald door middel van het totaal aantal unieke bezoekers te delen door 11 maanden (1 jan 2016 - 1 december 2016).

Gewicht in deze periode was overwegend neutraal. Zo bleken de meeste artikelen die Jongeren Op Gezond Gewicht noemden in online media een neutrale toon te hebben. Dit werd gevolgd door het aantal positieve artikelen waarin Jongeren Op Gezond Gewicht werd genoemd. Het aantal negatieve artikelen waarin Jongeren Op Gezond Gewicht werd genoemd tussen 2014 en 2016 was het laagst (Meltwater, 2016).

7.1.2 Bekendheid onder partners, landelijke en lokale politiek en co-creatoren

Naast het vergroten van bekendheid bij het algemene publiek heeft Jongeren Op Gezond Gewicht ook tot doel om onder andere doelgroepen, zoals (potentiële) partners, politici en beleidsmakers en co-creatoren⁵⁴, bekendheid te vergroten. Om dit te bereiken verstuurt Jongeren Op Gezond Gewicht nieuwsbrieven (JOGG-nieuwsflits, JOGG-update, nieuwsbrief Team:Fit) en organiseren zij een JOGG-symposium voor wethouders en jaarlijks een Kennisfestival.

Nieuwsbrieven

In 2016 zijn er 17 nieuwsflitsen gestuurd en 21 JOGG-updates. Dit aantal is vergelijkbaar met het aantal in 2015. In tabel 7.3 is ook het aantal abonnees en de doelgroep van de nieuwsbrieven opgenomen. De daling in het aantal abonnees van de nieuwsflits tussen 2015 en 2016 wordt veroorzaakt doordat Jongeren Op Gezond Gewicht het abonneebestand heeft opgeschoond door abonnees te vragen of ze de nieuwsflits nog willen ontvangen. In 2016 zijn er 917 abonnees die de nieuwsflits ontvangen.

Tabel 7.3 Aantal nieuwsbrieven en abonnees van Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 (peildatum 01-12-2016)

	Aantal 2015	Aantal 2016	Abonnees 2015	Abonnees 2016	Doelgroepen
Nieuwsflits	14	17	4.844	917	Algemeen publiek, pers, politiek
JOGG-update	22	21	402	442	JOGG-professionals
Team:Fit (voorheen Gezonde Sportkantine)	5	8	503	555	Gezonde sportkantine en geïnteresseerden

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

JOGG-symposium voor wethouders

In 2016 is er geen apart symposium specifiek voor JOGG-wethouders georganiseerd. In plaats daarvan organiseerde Jongeren Op Gezond Gewicht op 11 februari 2017 samen met NL2025, het congres NL Vitaal 2017 waar beleidsmakers, wethouders en het bedrijfsleven samenkwamen rondom het thema gezonde jeugd. In 2016 zijn drie JOGG-nieuwsbrieven speciaal voor JOGG-wethouders verstuurd waarmee zij op de hoogte worden gehouden van het nieuws rondom Jongeren Op Gezond Gewicht.

Kennisfestival 2016

Om het thema gezond gewicht te agenderen en bekendheid en betekenis te vergroten, wordt ieder jaar een congres georganiseerd. In 2015 heette het jaarcongres nog de Nationale Balans Top. In 2016 was het jaarcongres in de vorm van een Kennisfestival. Het doel van het congres was het uitwisselen van

⁵⁴ JOGG-gemeenten, partners, bedrijfspartners, kennispartners, stakeholders en zorgprofessionals.

ervaringen en het delen van successen. Tijdens het Kennisfestival was er de mogelijkheid om verschillende sessies te bezoeken, waarin onder andere sessies over de gezonde sportkantine, DrinkWater, Gezonde Kinderopvang, Gezonde Werkvloer, ouderparticipatie en de evaluatie van de JOGG-aanpak. In 2016 waren 319 bezoekers op het Kennisfestival aanwezig, vergelijkbaar met het aantal bezoekers van de Nationale Balans Top in 2015 (N=370). Op het Kennisfestival waren met name JOGG-professionals, (bedrijfs- en kennis-)partners en akkoordpartijen aanwezig. Daarnaast waren ook onderzoekers, stakeholders en interventie-eigenaren aanwezig. Er waren acht wethouders en één burgemeester aanwezig. De meeste deelnemers lieten weten aan het congres deel te nemen om inspiratie en ideeën op te doen, om te netwerken en om kennis op te doen over onderwerpen rondom de JOGG-aanpak. Een kwart van de deelnemers kwam naar het Kennisfestival om kennis rondom de gezonde sportkantine op te doen.

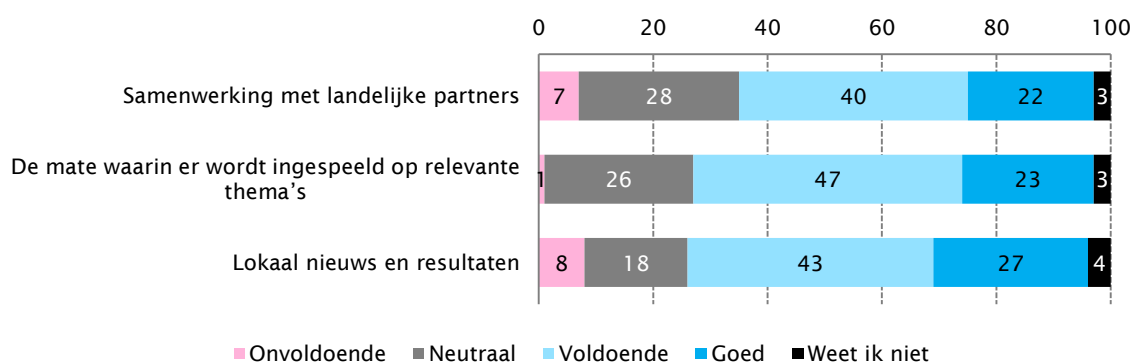
7.1.3 Tevredenheid JOGG-update en berichtgeving Jongeren Op Gezond Gewicht

Aan JOGG-regisseurs is gevraagd hoe tevreden zij zijn met de communicatie van Jongeren Op Gezond Gewicht. De JOGG-update, het belangrijkste communicatiemiddel naar de JOGG-professionals, wordt door 54 procent van de regisseurs gelezen en gemiddeld met een 7,3 beoordeeld. Sommige regisseurs vinden de informatie in de JOGG-update niet altijd even relevant voor hun gemeente. Zij missen de koppeling naar de lokale praktijk of nieuws over beleid en regelgeving (Scholten et al., 2016).

Aan de JOGG-regisseurs zijn verder enkele stellingen voorgelegd over de algemene berichtgeving van Jongeren Op Gezond Gewicht. 70 procent vindt dat er voldoende ingespeeld wordt op lokaal nieuws, resultaten en relevante thema's (zie figuur 7.1). Verder vindt twee derde dat er voldoende aandacht is voor samenwerking met landelijke partners (Scholten et al., 2016).

Het is niet bekend in hoeverre het bereik van de verschillende websites, sociale media, nieuwsbrieven, symposium en Kennisfestival heeft bijgedragen aan het doel om (naams)bekendheid en betekenis van activiteiten en samenwerkingsvormen van Jongeren Op Gezond Gewicht te vergroten.

Figuur 7.1 De ervaring van regisseurs met de algemene berichtgeving van Jongeren Op Gezond Gewicht (in procenten)

Bron: Scholten et al. (2016)

7.1.4 Agendasetting en het vergroten van bewustwording

De tweede communicatiedoestelling is agendasetting en het vergroten van bewustwording rondom gezond gewicht. Hiervoor is een aantal activiteiten ondernomen.

Ten eerste was er in 2016 media-aandacht voor overgewicht onder jongeren, kindermarketing, de suikerlobby en publiek-private samenwerking. Jongeren Op Gezond Gewicht was hierbij ook regelmatig onderwerp van gesprek. Meestal waren de uitingen in de media positief, maar soms ook kritisch. Naast online en offline artikelen over deze onderwerpen, werd Jongeren Op Gezond Gewicht ook in een aflevering van Haagse Lobby⁵⁵, over de wereld van kindermarketing, onder de aandacht gebracht. Hierin speelden voorzitter Paul Depla en adviseur Rob Oudkerk een rol (d.d. 26 oktober 2016).

Op 5 oktober organiseerde iResearch samen met Jongeren Op Gezond Gewicht een bijeenkomst over Gezonde Kidsmarketing⁵⁶, waarbij gesproken is over dit thema. Hierbij waren gezondheids- en communicatieprofessionals, retailers en mensen uit de voedingsmiddelenindustrie aanwezig. Tijdens deze bijeenkomst zijn ervaringen uitgewisseld, goede voorbeelden gedeeld en kwamen dilemma's van de levensmiddelenindustrie ter sprake. Het merendeel van de aanwezigen geeft aan dat er kansen zijn voor een gezondere kindermarketing.

Ten derde heeft Jongeren Op Gezond Gewicht voor de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 het belang van een gezonde leefstijl, positieve gezondheid en preventie aangekaart door middel van het schrijven van een brief. In de brief wordt aangegeven dat inzet op integrale, intersectorale en lokale samenwerking die voortbouwt op bestaande netwerken de leefomgeving van de jeugd duurzaam gezonder kan maken.

Daarnaast is eind 2016 gestart met een inventarisatie van alle uitingen op het gebied van gezondheidsbevordering en preventie in de verkiezingsprogramma's. Op grond hiervan zal een nieuw *Position Statement* worden geschreven. De tekst zal onder andere gebruikt worden in nieuwe gesprekken met Kamerleden.

Tot slot heeft Jongeren Op Gezond Gewicht geparticipeerd in het Congres van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (7 en 8 juni 2016, Haarlemmermeer).

7.1.5 Vergroten betrokkenheid partners

Om betrokkenheid te vergroten van onder andere partners, stakeholders en zorgprofessionals hebben bestuursleden, leden van de raad van toezicht en de ambassadeurs verschillende (werk)bezoeken afgelegd. In 2016 zijn de drie ambassadeurs van Jongeren Op Gezond Gewicht⁵⁷ in totaal 31 keer ingezet. Erben Wennemars gaf bijvoorbeeld een lezing bij het Kennisfestival en was bij verschillende landelijke en lokale momenten aanwezig rondom Team:Fit en The Daily Mile. Juvat Westendorp trad regelmatig op in JOGG-gemeenten en had hiermee een belangrijke lokale rol. Prins Pieter-Christiaan speelde ook een rol bij landelijke evenementen, zoals het openen van de financiële beurs in Amsterdam⁵⁸, samen met Erben Wennemars en Juvat Westendorp, om aandacht te vragen voor goede voornemens op het gebied van gezonde leefstijl (d.d. 7 januari 2016). Daarnaast was hij aanwezig op het Kennisfestival 2016 en sprak hij bij het European Obesity Forum 2016. Directeur Marjon Bachra is in 2016 ingezet bij verschillende mediamomenten (onder andere (radio)interviews en uitzending van het Jeugdjournaal in het kader van de lancering van *The Daily Mile* (d.d. 29 september 2016)). Daarnaast heeft de directeur een aantal persoonlijke blogs geschreven voor de website Jongeren Op Gezond Gewicht en de website van de NPHF.

⁵⁵ Haagse Lobby is een wekelijks programma op NPO met een scherpe blik op politiek Den Haag waarin de machten en krachten in politiek worden belicht.

⁵⁶ <http://www.iresearch.nl/Publicaties/Kidsmarketing/Verslag-Bijeenkomst-Kidsmarketing>

⁵⁷ Erben Wennemars, Juvat Westendorp en Prins Pieter-Christiaan

⁵⁸ <https://jongerenopgezondgewicht.nl/actueel/nieuws/jongeren-op-gezond-gewicht-luidt-de-gong>

7.2 Communicatie JOGG-aanpak

De communicatiedoelstelling voor de JOGG-aanpak is dat alle JOGG-regisseurs bekend zijn met de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht, de meerwaarde ervan inzien en deze gebruiken voor de uitvoering van hun lokale JOGG-aanpak. Om alle JOGG-regisseurs hierbij te ondersteunen kunnen ze gebruikmaken van de JOGG-wiki.

Op de JOGG-wiki is inhoudelijke informatie te vinden over de JOGG-aanpak, de vijf JOGG-pijlers, Gezonde Omgeving en de themacampagnes. Tevens is op de wiki ondersteuningsaanbod te vinden in de vorm van materialen, *tools* en kwalitatieve voorbeelden. Op 23 maart 2016 is tijdens het Kennisfestival van Jongeren Op Gezond Gewicht de vernieuwde JOGG-wiki gelanceerd. De nieuwe JOGG-wiki is doorontwikkeld om te zorgen voor een overzichtelijk en makkelijk te doorzoeken kennisplatform. Het unieke aantal bezoekers per maand bedraagt 179 (zie tabel 7.4). Hiermee is het doel van 100 unieke bezoekers ruimschoots behaald. Bijna alle JOGG-regisseurs zijn via de JOGG-wiki geïnformeerd over de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht. De vernieuwde JOGG-wiki wordt ook door bijna alle JOGG-regisseurs (97%) gebruikt en beoordeeld met een rapportcijfer 7,0. Informatie rondom communicatie op de JOGG-wiki wordt door 42 procent gebruikt en door 78 procent daarvan als voldoende of goed beoordeeld. JOGG-regisseurs vinden de JOGG-wiki voornamelijk informatief, inspirerend en gebruiksvriendelijk. De doorzoekbaarheid en het gebruiksgemak van functionaliteiten zijn nog voor verbetering vatbaar.

Tabel 7.4 Gebruik van het informatieplatform (JOGG-wiki) van Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 (peildatum 01-12-2016)

	Aantal
Gebruikers	445
Aantal unieke bezoeken	1.973
Aantal unieke bezoeken per maand	179
Gemiddeld aantal minuten per bezoek	00:01:12

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

7.3 Communicatie Gezonde Omgeving

Gezonde Omgeving kent drie projecten: Gezonde School(omgeving), Gezonde Werkvloer en de Gezonde Sportkantine. Net als vorig jaar is in 2016 ook over deze projecten gecommuniceerd via de JOGG-wiki, nieuwsbrieven en updates. In 2016 heeft de Gezonde Sportkantine een nieuwe identiteit en huisstijl gekregen. De naam is nu 'Team:Fit Samen voor een gezonde sportkantine'. Met de nieuwe identiteit zijn tevens een nieuwe website en nieuwsbrief ontwikkeld⁵⁹. Ook het starterspakket om aan de slag te gaan met een Gezonde Sportkantine, wat besteld kan worden door verenigingen, is aangepast aan de nieuwe stijl. Een externe partij wordt ingehuurd om iedere week artikelen aan te leveren voor de website. In 2016 zijn acht Team:Fit nieuwsbrieven verschenen. Dit is vergelijkbaar met het aantal in 2015.

⁵⁹ gezondsportkantine.nl/

7.4 Themacampagnes

De marketingactiviteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht kenden vorig jaar twee campagnes: 'Gratis Bewegen, Gewoon Doen!'; en 'DrinkWater'. Dit jaar is een derde campagne ontwikkeld in samenwerking met kennispartner het Voedingscentrum, de Vrije Universiteit Amsterdam (prof. dr. J. Seidell) en het Groentenfruihuis. De campagne is genaamd 'Groente... zet je tanden erin'.

Uit gegevens van Jongeren Op Gezond Gewicht blijkt dat JOGG-regisseurs vooral aan de slag zijn met de themacampagne DrinkWater. Met de themacampagne Gratis Bewegen, gewoon doen! zijn minder JOGG-gemeenten actief. De nieuwe themacampagne Groente... zet je tanden erin! wordt door 11 procent van de gemeenten ingezet. JOGG-gemeenten zijn op weg om het doel van Jongeren Op Gezond Gewicht voor 2016 te behalen. Op plekken waar gemeentes actief bezig zijn met de campagnes, zien we dat de themacampagnes met name worden ingezet bij een lokaal evenement, in het basisonderwijs en bij kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Bij middelbare scholen, sportverenigingen en zorgorganisaties worden de campagnes minder ingezet. In de volgende paragrafen wordt verder ingegaan op de themacampagnes (zie tabel 7.5).

Tabel 7.5 Inzet van themacampagnes in gemeenten en omgevingen (in procenten)

	DrinkWater	Gratis Bewegen, gewoon doen!	Groente... zet je tanden erin!
Doel inzet themacampagnes	90	50	40
Inzet themacampagnes*	80	41	11
Basisschool	92	57	35
Lokaal evenement	78	51	28
Kinderdagverblijf	75	37	32
Peuterspeelzaal	68	30	23
Middelbare school	46	18	10
Sportvereniging	41	24	6
Zorgorganisaties	33	9	6
Anders	12	9	12

Bron: Scholten et al. (2017) en *Jongeren Op Gezond Gewicht (2016)

7.4.1 Drinkwater

In 2015 was er extra aandacht voor de themacampagne DrinkWater en in 2016 is de themacampagne voortgezet. In 2016 zijn vooral drinkwaterpakketten en bidons in verschillende JOGG-gemeenten verspreid (zie tabel 7.6). In vergelijking met 2015 zijn er in 2016 minder pakketten en bidons verspreid⁶⁰. Sinds de start van de campagne zijn ruim 77.000 drinkwaterbidons uitgedeeld. De drinkwaterbidons zijn ook opgenomen in het starterspakket van de Team:Fit. Tijdens de avondvierdaagse is door Jongeren Op Gezond Gewicht een koppeling gezocht met het thema Drinkwater.

⁶⁰ Er is door Jongeren Op Gezond Gewicht gekozen om in 2016 meer in te zetten op ondersteuning van de inhoud van de campagnes en het aanbieden van online-materialen.

Tabel 7.6 Verspreiding materialen DrinkWater in JOGG-gemeenten in 2016 tot 1 december 2016

	Aantal verspreide materialen		Aantal JOGG-gemeenten	
	2015	2016	2015	2016
Overstappakket DrinkWater	140	63	25	13
Drinkwaterpakket 25	158	-	30	-
Drinkwaterpakket 50 ⁶¹	336	121	49	15
Drinkwaterpakket 75	109	-	33	-
Drinkwaterbidons (klein)	15.888	7.444	35	29
Drinkwaterbidons (groot)	33.075	20.742	65	41
DrinkWater raamsticker (30 x 30 cm)	-	395	-	18
DrinkWater raamsticker Dolfijn (30x40)	-	56	-	5
DrinkWater sticker klein (3 cm)	-	305	-	12

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

7.4.2 Gratis Bewegen, gewoon doen!

De themacampagne Gratis Bewegen, gewoon doen!⁶² werd in 2014 gelanceerd. Ook hiervoor zijn verschillende materialen verspreid, maar minder dan voor de themacampagne DrinkWater. In 2016 zijn met name voetstapstickers besteld (zie tabel 7.7). Wanneer we de bestelde materialen van de afgelopen twee jaar optellen, zijn de beweegtellers en voetstapstickers nog steeds de materialen die het meest zijn afgenomen. In vergelijking met 2015 zijn in 2016 voor de themacampagne Gratis Bewegen minder materialen besteld⁶³. Er is in 2016 met de themacampagne Gratis Bewegen, gewoon doen! geen koppeling gezocht met een landelijk evenement.

Tabel 7.7 Verspreiding materialen Gratis Bewegen in JOGG-gemeenten in 2016 tot 1 december 2016

	Aantal bestelde materialen		Aantal JOGG-gemeenten	
	2015	2016	2015	2016
Stickertjes Gratis Bewegen	860	29	4	2
Bordjes Gratis Bewegen	61	10	4	2
Voetstapstickers (klein)	130	121	3	2
Voetstapstickers (groot)	788	302	12	7
Beweegtellers	5397	61	14	2
Inspiratiegidsen	111	1	9	1

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

⁶¹ Van de drinkwaterpakketten levert Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 alleen nog Drinkwaterpakket 50.

⁶² gratisbewegen.nl

⁶³ Er is door Jongeren Op Gezond Gewicht gekozen om in 2016 meer in te zetten op ondersteuning van de inhoud van de campagnes en het aanbieden van online-materialen.

#100metervoordafne

Deze zomer vond er een campagne op sociale media plaats rondom de Nederlandse atleet Dafne Schippers. Het doel van deze #100metervoordafne-campagne⁶⁴ was om Nederland in beweging te krijgen en Dafne aan te moedigen tijdens de Olympische Spelen van 2016. Mensen plaatsen een foto of video op sociale media waarbij zij zelf de 100 meter rennen. Jongeren Op Gezond Gewicht had ten doel gesteld dat in totaal voor de campagne 1.250.000 meter werd gelopen. Uiteindelijk is 779.900 meter gelopen, wat aardig in de buurt komt. De campagne werd vooral in JOGG-gemeenten door JOGG-regisseurs en -wethouders opgepakt⁶⁵.

7.4.3 Groente... zet je tanden erin!

De themacampagne 'Groente... zet je tanden erin!' is in 2016 gelanceerd. Met de themacampagne worden kinderen én hun ouders gestimuleerd om dagelijks meer groente te eten. JOGG-gemeenten kunnen met eigen lokale partners, zoals bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen of de plaatselijke supermarkt of groenteboer kiezen hoe de themacampagne Groente... zet je tanden erin! wordt ingevuld. Hierbij kunnen gemeenten gebruikmaken van een themagedeelte op de JOGG-wiki. Dit bevat een stappenplan voor gemeenten om met het thema aan de slag te gaan. Ook zijn op de JOGG-wiki verwijzingen naar activiteiten en interventies te vinden, evenals praktijkvoorbeelden uit gemeenten en digitale promotiematerialen (posters, brochures, kleurplaten, en een doeboek voor professionals). Daarnaast kan er door gemeenten een spandoek worden besteld. In 2016 hebben 71 gemeenten het spandoek Groente behorende bij deze themacampagne ontvangen. Op de website van de campagne⁶⁶ zijn tips en trucs terug te vinden speciaal voor ouders om hun kinderen dagelijks meer groente te laten eten en ideeën op te doen voor gezonde traktaties met groenten.

7.4.4 Ondersteuningsmaterialen

Voor de themacampagnes kunnen JOGG-regisseurs materialen bestellen en gebruikmaken van het themagedeelte op de JOGG-wiki. Naast dat de themacampagne DrinkWater het meest wordt ingezet in JOGG-gemeenten, worden het themagedeelte op de JOGG-wiki en de materialen van deze themacampagne ook het meest gebruikt (zie tabel 7.8).

Tabel 7.8 Gebruik van materialen themacampagnes door JOGG-regisseurs (in procenten)

	DrinkWater	Gratis Bewegen, gewoon doen!	Groente... zet je tanden erin!
Gebruik themagedeelte op de JOGG-wiki	66	22	23
Gebruik materialen	59	19	22

Bron 2016: Scholten et al. (2016)

Het grootste deel van de JOGG-regisseurs beoordelen het themagedeelte op de JOGG-wiki over DrinkWater, Gratis Bewegen en Groente met een voldoende of goed (zie tabel 7.9). De themagedeeltes Gratis Bewegen, gewoon doen! en Groente... zet je tanden erin! worden door negen op de tien JOGG-regisseurs als voldoende of goed beoordeeld. Voor het themagedeelte Drinkwater ligt dit 20 procent

⁶⁴ 100metervoordafne.nl/

⁶⁵ Zie <https://www.doeffgezond.nl/nieuws/artikel/ook-dordrecht-loopt-100metervoordafne> en <http://www.nu.nl/alphen-aan-den-rijn/4278196/wethouder-han-jager-loopt-100-meter-dafne.html>

⁶⁶ eetgroente.nl

lager. De bijbehorende materialen bij de verschillende themacampagnes worden door de meeste JOGG-regisseurs, die de materialen gebruiken, als voldoende of goed beoordeeld (Scholten et al., 2016).

Tabel 7.9 Beoordeling van materialen themacampagnes door JOGG-regisseurs (gemiddeld rapportcijfer (1-10) of in procenten)

	Rapportcijfer 2015 (N=57)	Beoordeling voldoende/goed 2016
Themagedeelte DrinkWater op wiki	-	69
Materialen DrinkWater	7,8	76
Themagedeelte Gratis Bewegen op wiki	-	90
Materialen Gratis Bewegen	6,9	86
	-	89
Themagedeelte Groente op wiki		
Materialen Groente	-	81

Bron: Bosman & Vink (2015) en Scholten et al. (2016) bewerking Mulier Instituut.

7.5 Samenvatting

Om bekendheid van Jongeren Op Gezond Gewicht onder het algemene publiek te vergroten, wordt informatie via verschillende communicatiekanalen verspreid, zoals websites, sociale media en nieuwsbrieven. Om bekendheid onder partners, politiek en professionals te vergroten, heeft Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 verschillende activiteiten ondernomen. In 2016 zijn meerdere nieuwsflitsen en JOGG-updates verstuurd. Ook zijn drie speciale nieuwsbrieven voor JOGG-wethouders verspreid waarmee zij op de hoogte worden gehouden van het nieuws rondom Jongeren Op Gezond Gewicht. Daarnaast is het jaarlijkse Kennisfestival georganiseerd voor alle betrokken professionals. In 2016 is er geen symposium specifiek voor JOGG-wethouders georganiseerd, dit volgt in 2017.

Verschiedende activiteiten zijn ondernomen om een gezond gewicht als thema op de agenda te zetten en bewustwording over dit thema te vergroten. Jongeren Op Gezond Gewicht is bijvoorbeeld onderwerp van gesprek geweest in verschillende media. Daarnaast heeft Jongeren Op Gezond Gewicht onder andere voor de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 het belang van een gezonde leefstijl, positieve gezondheid en preventie aangekaart door middel van een brief.

Om betrokkenheid te vergroten van onder andere partners, stakeholders en zorgprofessionals zijn bestuursleden, leden van de raad van toezicht en de ambassadeurs op verschillende (werk)bezoeken geweest. Daarnaast heeft de directeur een aantal persoonlijke blogs geschreven voor de website Jongeren Op Gezond Gewicht.

Om de regisseurs te ondersteunen bij de lokale implementatie van de JOGG-aanpak is de JOGG-wiki in 2016 doorontwikkeld en vernieuwd. JOGG-regisseurs beoordelen de JOGG-wiki met een voldoende. Bijna alle JOGG-regisseurs zijn via de JOGG-wiki geïnformeerd over de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht.

Gezonde Omgeving kent drie projecten: Gezonde School(omgeving), Gezonde Werkvloer en de Gezonde Sportkantine. In 2016 heeft de Gezonde Sportkantine een nieuwe naam en huisstijl gekregen, namelijk Team:Fit. Het merendeel van de JOGG-gemeenten is gestart met het thema Gezonde School(omgeving). De helft van de JOGG-gemeenten is gestart met het thema Team:Fit. De meeste JOGG-regisseurs zijn

bekend met het thema Gezonde Werkvloer, maar de aandacht voor dit thema binnen de JOGG-aanpak moet worden vergroot.

In 2015 had Jongeren Op Gezond Gewicht twee themacampagnes 'Gratis Bewegen, Gewoon Doen!'; en 'DrinkWater'. In 2016 is daar een derde themacampagne aan toegevoegd, namelijk 'Groente... zet je tanden erin'. De themacampagne 'Drinkwater' wordt beduidend vaker ingezet dan de campagnes 'Gratis Bewegen, gewoon doen!' en 'Groente... zet je tanden erin'. Ook het gebruik van het themagedeelte 'DrinkWater' op de JOGG-wiki ligt hoger dan de andere campagnes. Ditzelfde geldt ook voor het gebruik van de communicatie- en promotiematerialen bij de verschillende themacampagnes. Het valt op dat in 2016 minder materialen door gemeenten zijn besteld dan in 2015.

Jongeren Op Gezond Gewicht is op verschillende fronten actief geweest om te werken aan agendasetting, het creëren van draagvlak en het vergroten van bewustwording. Er is geen onderzoek gedaan in hoeverre deze activiteiten hebben geleid tot agendasetting, het vergroten van bewustwording, betrokkenheid en (naams)bekendheid van Jongeren Op Gezond Gewicht.

8. Lokaal onderzoek

Monitoring en Evaluatie is één van de pijlers van de JOGG-aanpak (zie 5.4). De inzet op lokaal onderzoek binnen de JOGG-aanpak kan meerdere doelen dienen. De kennis die via monitoring en evaluatie wordt verkregen, kan bijdragen aan het informeren van het brede publiek, het verantwoorden van subsidies en het enthousiasmeren van partners en andere betrokkenen. Maar bovenal kan monitoring en evaluatie helpen om meer zicht te krijgen op de werkende onderdelen van het programma. De evaluatie van de effectiviteit van de JOGG-aanpak is essentieel om uitspraken te kunnen doen over de impact van de aanpak op gezondheid. Volgens het REAIM-model is naast de mate van bereik, adoptie, implementatie en borging ook het aantonen van effectiviteit nodig om uitspraken te kunnen doen over de impact van de JOGG-aanpak.

In dit hoofdstuk kijken we naar wat we leren uit de diverse lokale onderzoeken over de voortgang en opbrengsten van de JOGG-aanpak. De opbouw van het hoofdstuk is als volgt. We beschrijven eerst kort de gehanteerde werkwijze (8.1). Daarna kijken we naar de studies die primair ingaan op de processen rondom de JOGG-aanpak, ofwel de *throughput* en *output* (8.2). Vervolgens kijken we naar monitors (8.3) en effectmetingen (8.4) die expliciet iets zeggen over de *outcome* van de lokale JOGG-aanpak. We sluiten het hoofdstuk af met een samenvatting.

8.1 Werkwijze

Bij het bestuderen van de diverse lokale rapporten die in 2016 zijn verschenen, was de werkwijze als volgt. Eerst zijn op verschillende manieren de lokale rapportages opgehaald⁶⁷. Alle openbare evaluatierapporten die tot nu toe in het kader van de JOGG-aanpak zijn uitgebracht, zijn te vinden op de website⁶⁸ van Jongeren Op Gezond Gewicht. In de Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015 zijn de meest relevante lokale evaluaties met name beschrijvend gerapporteerd en is ingegaan op de studies afkomstig uit de vijf ‘koploper-gemeenten’. In deze monitor hebben we ervoor gekozen om alle lokale evaluaties op een systematische manier te beoordelen en te beschrijven⁶⁹. In bijlage V tabel B5.1 zijn alle lokale evaluaties die we aantreffen opgenomen en in tabel B5.2 zijn de monitorrapporten en indicatoren opgenomen.

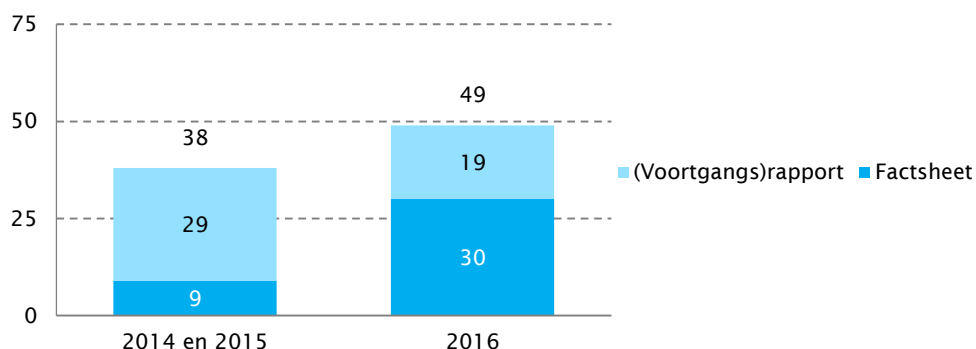
In totaal zijn er in 2016 lokaal 49 rapportages gepubliceerd. Dit zijn er elf meer dan in 2014 en 2015 (Reijgersberg et al., 2016). De evaluaties uit 2016 zijn afkomstig uit 34 verschillende JOGG-gemeenten of -regio’s. Qua opzet variëren ze van uitgebreide rapporten tot compacte factsheets. Onder de 49 verschenen rapportages zijn 30 factsheets en 19 voortgangsrapporten. Vergeleken met 2014 en 2015 zijn er in 2016 aanzienlijk meer (compacte) factsheets geschreven en minder (voortgangs)rapporten (zie figuur 8.1).

⁶⁷De M&E-experts hebben afgelopen jaar aan verschillende gemeenten ondersteuning geboden bij het schrijven van een JOGG-rapportage. Daarbij zijn meteen de evaluatierapporten die in 2016 over de JOGG-aanpak zijn verschenen, verzameld. Daarnaast zijn aanvullende rapportages opgevraagd bij Jongeren Op Gezond Gewicht.

⁶⁸ <https://jongerenopgezondgewicht.nl/meten/lokaal>

⁶⁹Alle lokale evaluaties zijn gescoord op een aantal indicatoren, gebaseerd op het JOGG-model zoals de JOGG-pijlers, activiteiten, omgeving, bereik en samenwerking. Daarnaast zijn de lokale evaluaties gescoord op indicatoren die iets zeggen over de kwaliteit zoals soort meetinstrumenten, representativiteit van de doelgroep, databronnen, ontwikkelingen in de tijd en het gebruik van een controlegroep of niet.

Figuur 8.1 Documentsoorten lokale rapportages verschenen in JOGG-gemeenten (in aantallen)

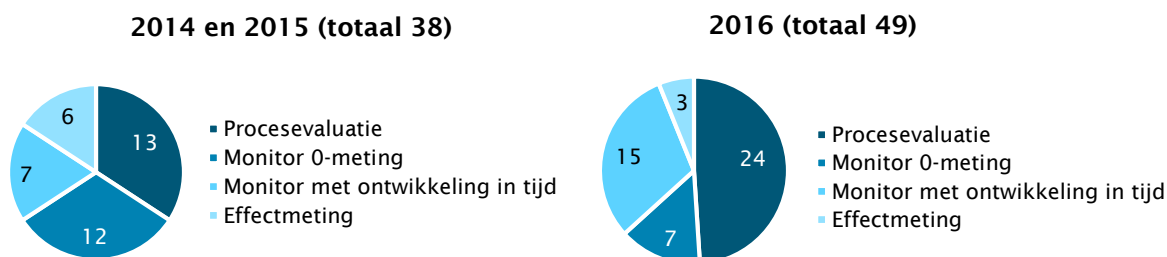

Procesevaluatie en monitors

Bij de lokale evaluaties maken we onderscheid in drie typen: procesevaluaties, monitors en effectmetingen (zie figuur 8.2).

- Onder procesevaluaties verstaan we rapporten die primair ingaan op de processen, ofwel de *throughput* en *output* van de JOGG-aanpak. Evaluatie van de *throughput* gaat in op processen die plaatsvinden rond de (organisatie van activiteiten met betrekking tot de) JOGG-pijlers. Evaluatie van de *output* gaat in op de samenwerking en het netwerk, het versterken van de *community* en de activiteiten die zijn georganiseerd. Bij de procesevaluaties is geen controlegroep betrokken.
- Onder monitors verstaan we rapporten waarin expliciet iets wordt gezegd over de uitkomsten van de lokale JOGG-aanpak in de vorm van gedragsverandering, verandering van de omgeving en/of het percentage kinderen met overgewicht. Bij monitors maken we verder onderscheid in:
  - Monitors met een 0-meting. De 0-meting zegt iets over de stand van zaken bij aftrap van de JOGG-aanpak en bevestigt veelal dat de JOGG-aanpak zich concentreert op wijken met gezondheidsproblemen. Een 0-meting staat nu nog niet toe om iets te zeggen over bereik of effecten, maar vormt wel een basis om dergelijke informatie in de toekomst te verzamelen.
  - Monitors met meerdere meetmomenten. Hieronder vallen monitors die naast een 0-meting minimaal ook een 1-meting hebben gedaan.
- Effectmetingen bieden de mogelijkheid om de ontwikkeling binnen JOGG-regio's te vergelijken met de ontwikkeling daarbuiten en zo vast te stellen wat het 'effect' is van de JOGG-aanpak.

Figuur 8.2 Onderzoeksoorten lokale rapportages verschenen in JOGG-gemeenten (in aantallen)

In 2016 zijn vooral procesevaluaties verschenen, gevolgd door monitorrapporten. In vergelijking met 2014 en 2015 samen, zijn in 2016 meer procesevaluaties en monitors met ontwikkeling in de tijd geschreven, maar zijn er minder rapporten van 0-metingen en effectmetingen gepubliceerd.

De lokale onderzoeksrapporten zijn voornamelijk geschreven door professionals (JOGG-regisseurs) zelf, soms in samenwerking met of betrokkenheid van gemeenten of andere lokale organisaties. Uitzonderingen hierop zijn tien procesevaluaties en één effectmeting die zijn geschreven door één onderzoeksbureau, en één monitorrapport dat door onderzoekers van de Wageningen Universiteit is gemaakt.

8.2 Procesevaluaties

In totaal zijn er 24 procesevaluaties uitgevoerd en gerapporteerd. Hierbij gaat het om 23 lokale en één regionale procesevaluatie. In de regionale procesevaluatie worden de lokale resultaten van verschillende gemeenten samengevat en wordt de regionale samenwerking geëvalueerd. De overige lokale procesevaluaties gaan over één JOGG-gemeente. Elf van de procesevaluaties (van vijf gemeenten) zijn door een onderzoeksbureau geschreven.

Vooraf beschrijvend

Een deel van de gemeenten (minimaal 18) heeft aandacht voor het evalueren van het proces in de vorm van een procesevaluatie. Evaluatie van het proces is belangrijk om inzicht te krijgen in de implementatie van de JOGG-aanpak. In de procesevaluaties gaat de meeste aandacht uit naar het beschrijven van wat er allemaal is gedaan en georganiseerd (waarbij aantallen worden benoemd van bijvoorbeeld activiteiten of uitgedeelde waterbidons). Hierbij gaat het voornamelijk om openbare factsheets. In de factsheets wordt meestal niet benoemd hoe het proces verlopen is of welk waardeoordeel daaraan wordt gehecht. Verder lezen we in een aantal factsheets die door een onderzoeksbureau is geschreven ook positieve punten en verbeterpunten (soms door de gemeente zelf geformuleerd). De positieve punten zijn heel divers en zijn vaak gebaseerd op de ingevulde JOGG-(activiteiten)monitor. Wat betreft de verbeterpunten zouden bepaalde onderwerpen, pijlers, doelgroepen of activiteiten meer aandacht behoeven. We zien meer positieve punten dan verbeterpunten.

Verloop van proces

In enkele (grotere) evaluatierapporten is meer aandacht voor het verloop van het proces. In deze rapporten worden de resultaten van het afgelopen jaar vergeleken met die van het jaar ervoor. In de meeste gevallen wordt vooruitgang geboekt. Bij belangrijke wijzigingen of niet-behaalde doelen is uitgelegd waardoor dat komt.

Evaluatie van de integrale aanpak

In de procesevaluaties is aandacht voor verschillende onderdelen uit het JOGG-model, zoals de pijlers, activiteiten, samenwerking en de fysieke omgeving, maar zien we ook dat een aantal aspecten in mindere mate terugkomt. Dat is niet vreemd aangezien vaak wordt geëvalueerd met beperkte middelen (bij de helft is geen budget voor monitoring en evaluatie, zie paragraaf 5.4) en de (vrijwillige) inzet van partners, onder aansturing van een regisseur die ook nog veel andere taken heeft. Bij de JOGG-pijlers valt op dat in mindere mate aandacht is voor de pijlers Politiek-Bestuurlijk Draagvlak en Monitoring en Evaluatie. Voor de integrale JOGG-aanpak is het van belang om op alle pijlers in te zetten. Positief is dat de activiteiten die worden georganiseerd, naast 'meedoen' ook gericht zijn op de kennis en houding van het kind (zoals de suikerquiz, workshops gezonde traktaties en leefstijlinterventies). Verder doen veel gemeenten een poging om de samenwerking te evalueren. Hierbij wordt vooral toegelicht met

hoeveel partijen wordt samengewerkt en met wie, maar in de procesevaluaties komt zelden aan bod wat de kwaliteit is van de samenwerking (hoe de samenwerking verloopt). Het aantal partijen waarmee wordt samengewerkt, varieert (van één tot ongeveer 50). We maken uit de evaluaties op dat er met veel verschillende (private) partners wordt samengewerkt om samen dezelfde boodschap uit te dragen. Er vinden netwerkgesprekken plaats en worden werkgroepen opgericht om hiermee aan de slag te gaan. Verder is in alle procesevaluaties aandacht voor de fysieke omgeving van kinderen. Hierbij draait het voornamelijk om scholen en kinderdagverblijven (zoals Gezonde Schoolvignetten), en is er in mindere mate aandacht voor de houding en het gedrag van ouders.

We maken uit de procesevaluaties vaak niet expliciet op dat de aanpak wordt bijgestuurd naar aanleiding van de evaluatie, maar zien wel dat er (op basis van de evaluatie) doelen en ambities voor de komende periode worden geformuleerd. In alle 24 evaluaties is aandacht voor het bereik van de JOGG-aanpak. Het bereik wordt uitgedrukt in deelnemersaantallen of in het aantal uitgereikte spullen. We zien een grote diversiteit aan bereikcijfers, variërend van tien tot duizenden kinderen en/of ouders. Door het bereik in kaart te brengen, krijgen we inzicht in de grootte van de activiteiten. Verder zien we nog twee belangrijke aandachtspunten:

- De procesevaluaties geven weinig inzicht in de ervaring van de aanpak door de doelgroep. In slechts één procesevaluatie (Midden-Drenthe) is aan de doelgroep gevraagd hoe zij de aanpak ervaren. Verder is niet aan betrokkenen (ouders, organisaties of partners) gevraagd hoe zij de aanpak ervaren.
- Niet altijd bieden de procesevaluaties inzicht in de manier waarop wordt geëvalueerd. Bij elf rapporten is niet bekend welke meetinstrumenten zijn gebruikt voor de procesevaluatie. Ook wordt niet vermeld hoe vaak de gebruikte instrumenten worden bijgehouden. Wanneer wordt teruggekeken over een lange periode, kan er sprake zijn van *recall bias*⁷⁰. Doordat hier niets over is vermeld, is daar nu geen zicht op.

Samenvattend kunnen we stellen dat de verschillende procesevaluaties veel inzicht geven in wat er lokaal gebeurt in het kader van de JOGG-aanpak, maar verbetering van de kwaliteit van de procesevaluaties is zeker mogelijk. Inzicht in de ervaring van de aanpak door de doelgroep en de manier waarop wordt geëvalueerd, is wenselijk.

8.3 Monitors

In 2016 zijn er in totaal 22 monitors uitgebracht door 18 JOGG-gemeenten. In de monitors worden cijfers over gedragsverandering en/of verandering van het percentage kinderen met overgewicht gepresenteerd. Onder de 22 monitors zijn zeven rapporten met een 0-meting. De andere rapporten bevatten gegevens van twee of meer meetmomenten gedurende de JOGG-periode.

Cijfers over omgeving

In drie monitorrapporten zijn gegevens opgenomen over de omgeving van het kind. Dit zijn alle drie nulmetingen en laten dus geen verloop in de tijd zien. De gegevens zijn door middel van vragenlijsten verzameld. In Vlaardingen zijn ouders naar hun houding ten opzichte van groente, fruit en water drinken gevraagd. De gemeente Houten heeft het drinkwaterbeleid op de kinderdagverblijven in kaart gebracht en de gemeente Heerlen heeft peuterspeelzalleidsters gevraagd naar beleid op de peuterspeelzalen,

⁷⁰ *Recall bias* betreft een vertekening van informatie. We zullen ons in het algemeen het best de gebeurtenissen herinneren die de meeste indruk op ons hebben achtergelaten. Andere gebeurtenissen dreigen we eerder te vergeten.

het gedrag van ouders en de houding van peuterspeelzalleidsters ten opzichte van water drinken. Deze resultaten helpen om in de toekomst in kaart te brengen of de omgeving gezond gedrag stimuleert.

Cijfers over gedrag

Bij negen van de 22 monitors zijn cijfers opgenomen over het gedrag van kinderen. Het gaat hierbij voornamelijk om drinkgedrag (negen rapporten), maar ook om beweeg- en eetgedrag (zes rapporten). Daarnaast is in twee rapportages opgenomen hoeveel kinderen lid zijn van een sportvereniging en hoeveel kinderen twee uur per dag of minder achter de televisie of computer zitten.

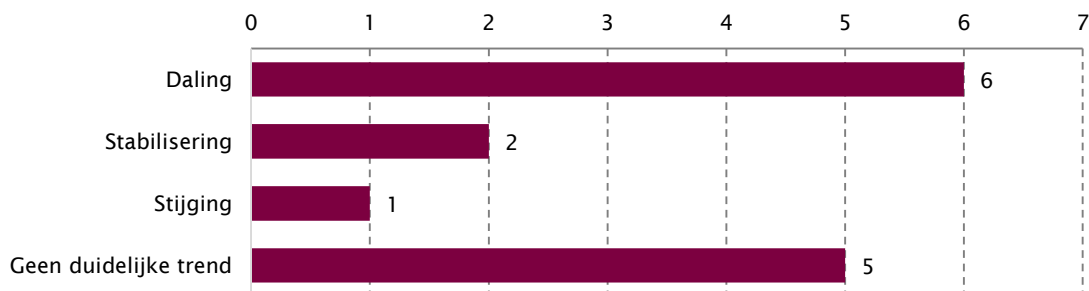
De monitors met cijfers over gedrag zijn voornamelijk nulmetingen, op twee uitzonderingen na. Met de resultaten van de 0-meting is het lastig om de JOGG-aanpak te evalueren, omdat niet duidelijk is hoe het gedrag van de kinderen zich ontwikkelt. De twee gemeenten die in hun evaluatierapport meerdere metingen opnamen, zijn Houten en Amsterdam. Deze rapporten laten positieve ontwikkelingen zien. In Amsterdam zien we dat het percentage kinderen dat dagelijks ontbijt, groente of fruit eet of dagelijks een uur beweegt, een stijgende lijn vertoont. Verder is het percentage kinderen dat lid is van een sportvereniging of per dag gemiddeld twee uur of minder achter de televisie of computer doorbrengt, licht gestegen. In Houten zien we dat kinderen meer water drinken.

Het gedrag van kinderen is via vragenlijsten gemeten. Bij de vragenlijsten is niet altijd vermeld wie de vragenlijst heeft ingevuld. Wanneer dit wel is vermeld, zien we dat de vragenlijsten zowel door ouders (basisscholen) als oudere kinderen (voortgezet onderwijs) zijn ingevuld.

Overgewichtcijfers

In 17 van de 22 monitors zijn cijfers van het percentage kinderen te vinden dat overgewicht (en/of obesitas) heeft. Deze cijfers zijn meestal afkomstig van de GGZ of JGZ en zijn verkregen door middel van (gestandaardiseerde) fysieke metingen. In totaal zijn er drie 0-metingen en veertien monitors die overgewichtcijfers hebben van twee of meerdere meetmomenten in de tijd. Wanneer we kijken naar het percentage kinderen met overgewicht (en/of obesitas) dat op twee of meerdere tijdstippen is gemeten, zien we in zes gevallen een daling (van één tot enkele procenten), twee gevallen een stabilisering, één geval een stijging en in vijf gevallen is er geen duidelijke trend⁷¹ (bijvoorbeeld in groep twee is het BMI toegenomen en in groep zeven afgenomen) (zie figuur 8.3). In de meeste rapporten zijn gegevens gemeld van kinderen uit groep 2 (5- tot 6-jarigen) en 7 (10- tot 11-jarigen) van de basisschool en kinderen uit de tweede klas van de middelbare school (13- tot 15-jarigen).

Figuur 8.3 Ontwikkeling van overgewichtcijfers (in aantallen)

⁷¹ Dit heeft vermoedelijk te maken met een kleine steekproef van een leeftijdscategorie of uit een wijk, waardoor uitschieters een groter effect hebben op het percentage.

De resultaten van de overgewichtmetingen zijn dus verschillend, maar neigen naar een stabilisering of lichte daling. Wanneer we de landelijke cijfers van het CBS⁷² bekijken van 2012 tot en met 2015, lijkt het percentage kinderen met overgewicht (4 tot 12 jaar en 12 tot 16 jaar) zich te stabiliseren rond de 12 procent. Dit komt aardig overeen. In hoeverre de JOGG-aanpak invloed heeft gehad op de veranderingen uit de monitors, is lastig te zeggen. Er zijn namelijk nog veel andere factoren en initiatieven die het gewicht van kinderen kunnen beïnvloeden. Een effectmeting kan meer bewijs leveren.

Aandachtspunten

De monitors geven voorzichtige aanwijzingen dat het gedrag en gewicht van kinderen zich positief ontwikkelen. Het is positief dat verschillende gemeenten bezig zijn om het gedrag en BMI te meten en te evalueren. Wanneer we de kritisch kijken naar de monitors, zien we ook enkele aandachtspunten.

- Een aandachtspunt bij de monitors is een specifieke omschrijving van de onderzoeksopzet. Over de representativiteit van JGZ-gegevens staat meestal weinig in de rapportage vermeld (uitzondering hierbij zijn Amsterdam en Den Haag). Jaarlijks worden kinderen van een paar klassen of groepen gemeten, maar de gemeten kinderen worden niet door de tijd heen gevolgd. Verder ontbreekt vaak het aantal respondenten, het responsepercentage en informatie over de gebruikte vragenlijst. Dit maakt het lastig om de data te interpreteren.
- Een ander belangrijk aandachtspunt is dat in de monitorrapporten weinig aandacht is voor de omgeving van de doelgroep (zoals houding van ouders of beleid op scholen/opvangcentra). Verder wordt in de monitors niet ingegaan op mogelijke negatieve effecten van de JOGG-aanpak (zoals een mogelijk toegenomen percentage kinderen met ondergewicht).

Meestal schrijft de JOGG-regisseurs zelf de evaluatie (vaak in samenwerking met de GGD) en wordt geen (onafhankelijke) onderzoeksorganisatie ingeschakeld. JOGG-regisseurs kunnen zelf bepalen welke data van de JGZ of GGD zij gebruiken in hun evaluatierapport en hoe zij dit presenteren. Aangezien een regisseur naast monitoren en evalueren ook nog veel andere taken heeft, is het begrijpelijk dat de lokale evaluaties geen uitgebreide onderzoeken zijn.

Samenvattend kunnen we stellen dat de verschillende monitors gegevens presenteren over de omgeving, het gedrag van kinderen en het gewicht. Wat betreft gedrag en overgewicht zien we een lichte positieve ontwikkeling. Het is niet duidelijk in hoeverre de JOGG-aanpak hier invloed op heeft gehad. Verder ontbreekt bij de monitors vaak een specifieke omschrijving van de onderzoeksopzet.

8.4 Effectmetingen

Tussen de onderzoeksrapporten vonden we drie effectmetingen. Bij deze effectmetingen zijn op twee of meer momenten gedrag en/of overgewicht gemeten en zijn de resultaten van JOGG-regio's vergeleken met niet JOGG-regio's. Het betreft de regio Noord-Veluwe en twee gemeenten (Zwijndrecht en Zaanstad). De evaluatie in de gemeente Zwijndrecht is ingestoken als een effectmeting, maar heeft helaas anders uitgedraaid⁷³. Hierdoor is de meting geen effectmeting meer te noemen. De evaluatie van de gemeente Zaanstad en regio Noord-Veluwe zijn wel effectmetingen en worden hieronder beschreven.

⁷² <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81565NED&D1=0-4&D2=a&D3=1-3&D4=0&D5=30-34&HDR=T&STB=G1,G2,G3,G4&VW=T>

⁷³ De insteek van de lokale evaluatie van Zwijndrecht was om een effectmeting te doen waarbij onderscheid zou worden gemaakt tussen kinderen die op JOGG-scholen en op niet-JOGG-scholen zitten. Echter, de aanpak is bijgesteld waardoor de JOGG-activiteiten in Zwijndrecht breed zijn ingezet in plaats van alleen in de JOGG-wijken.

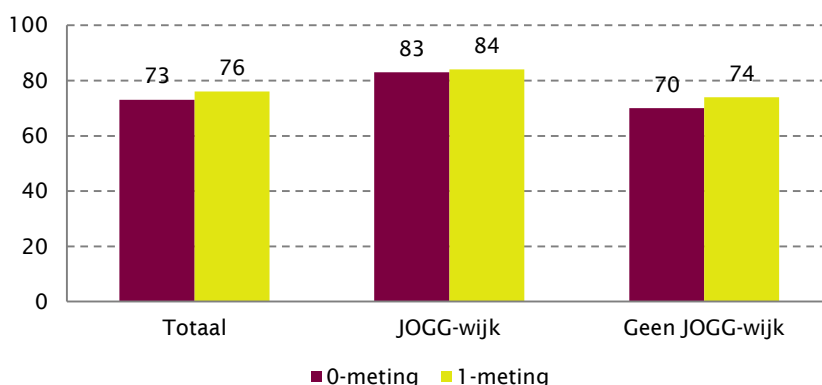
Zaanstad

In de effectmeting van de gemeente Zaanstad is het drinkgedrag van kinderen gemeten door middel van vragenlijsten. Ouders die vijf Centra Jong in Zaanstad bezochten, hebben een vragenlijst ingevuld over drinkgedrag van hun kinderen. Data van 2015 zijn met 2014 vergeleken en cijfers van JOGG-wijken zijn afgezet tegen cijfers van kinderen die niet in JOGG-wijken wonen.

Uit het onderzoek blijkt dat kinderen uit JOGG-wijken vaker water drinken dan kinderen die niet in JOGG-wijken wonen. Dit verschil is niet significant. Wat betreft het drinken van zoete dranken is wel een significant verschil te zien. Kinderen die niet in JOGG-wijken wonen, drinken significant vaker dagelijks zoete dranken.

Verder geven ouders uit JOGG-wijken vaker aan dat hun kind meer water is gaan drinken dan ouders die niet in JOGG-wijken wonen. Wanneer de 0-meting en 1-meting met elkaar worden vergeleken, blijkt dat het aantal kinderen dat dagelijks water drinkt, enkele procenten is toegenomen (in JOGG-wijken met 1% en in niet JOGG-wijken met 4%; zie figuur 8.4). Het verschil tussen de 0-meting en 1-meting is niet significant.

Figuur 8.4 Kinderen uit Zaanstad die dagelijks water drinken (in procenten)

Bron: Meijering (2015) (bewerking Mulier Instituut)

Noord-Veluwe

In de regio Noord-Veluwe is een evaluatierapport verschenen van meerdere gemeenten uit de regio, met daarin een effectmeting van kinderen uit de gemeente Elburg. Bij deze effectmeting is het gedrag van kinderen gemeten door middel van vragenlijsten en voor overgewichtcijfers is gebruikgemaakt van metingen van de GGD. De methode is duidelijk omschreven. Resultaten van 2013 zijn vergeleken met 2016. Voor de gemeente Elburg zijn de cijfers van het JOGG-gebied afgezet tegen cijfers van een controlegebied.

Uit het onderzoek blijkt dat in JOGG-wijken het percentage kinderen met een gezond gewicht is afgenomen met enkele procenten (zie tabel 8.1). In het controlegebied is dit percentage toegenomen met een paar procent. Het percentage kinderen met overgewicht is wat toegenomen in de JOGG-wijken en in het controlegebied juist enkele tot vele procenten afgenomen.

Verder lijkt zowel in het JOGG-gebied als in het controlegebied het aantal kinderen dat minstens zeven uur per week beweegt, toegenomen. Deze toename is in het controlegebied (79 naar 90%) groter en significant. In het JOGG-gebied is deze toename (van 76 naar 81%) niet significant.

Wat betreft het eten van groente en fruit zien we geen duidelijke trend. Voor het drinken van zoete drankjes lijkt het percentage kinderen uit JOGG-wijken dat zoete drankjes drinkt, licht toegenomen terwijl in de controlewijken dit percentage is afgenomen.

Tabel 8.1 Gewicht in Elburg nul- en eindmeting (in procenten)

		Gezond gewicht		(ernstig) Overgewicht	
		2012 - 2013	2015 - 2016	2012 - 2013	2015 - 2016
JOGG-gebied	5/6 jaar	77	75	5	12
	9/10 jaar	82	72	16	16
	12/13 jaar	71	69	15	16
Controlegebied	5/6 jaar	73	81	19	12
	9/10 jaar	58	70	32*	15*
	12/13 jaar	70	74	19	11

*Significant verschil binnen het controlegebied tussen de jaren.

Bron: De Lange-Barsukoff & Heinrich (2016) bewerking Mulier Instituut.

Concluderend kunnen we stellen dat de cijfers aanduiden dat in het controlegebied een positievere ontwikkeling plaatsvindt wat betreft gezond gedrag en overgewicht van kinderen dan in de JOGG-wijken. Kanttekening die de auteurs hierbij maken is dat vanwege relatief kleine aantallen (kleine steekproeven) percentages sterk kunnen verschillen en dat effecten op de einduitkomstmaat (gezond gewicht) eigenlijk pas over een langere termijn verwacht mogen worden. Uit de evaluaties maken we niet op in hoeverre de geconstateerde veranderingen in de lokale JOGG-evaluaties zijn toe te schrijven aan de JOGG-aanpak. Effecten van bijvoorbeeld migratie kunnen ook een rol spelen. Daarnaast is het lastig om de kinderen uit JOGG-wijken te vergelijken met kinderen uit niet-JOGG wijken. Kinderen worden namelijk niet door de tijd heen gevolgd, maar er wordt telkens een nieuwe groep kinderen gemeten. Verder valt op dat bij de start van de JOGG-aanpak het aantal kinderen met een gezond gewicht in de JOGG-wijken al hoger is dan in de niet-JOGG wijken.

Positieve punten en verbeterpunten

Een sterk punt van de effectmetingen van Zaanstad en regio Noord-Veluwe is het gebruik van een controlegroep en dat er op twee momenten data zijn verzameld. Verder zijn voor beide effectmetingen data op een efficiënte manier verzameld door gebruik te maken van contactmomenten tussen doelgroep en professionals die er al zijn. Een aandachtspunt is dat in Zaanstad geen achtergrondkenmerken zijn meegenomen zoals leeftijd en geslacht, waardoor het lastig is om iets over de representativiteit te zeggen. Een opvallend verschil tussen de effectmeting van Zaanstad en regio Noord-Veluwe is dat in Zaanstad weinig verteld is over de methode (en gebruikte vragenlijst) of over de representativiteit van de steekproef. We weten niet of achtergrondkenmerken van respondenten wel zijn bevroegd. In de regio Noord-Veluwe is hiervoor wel (veel) aandacht. Om wat te kunnen zeggen over de validiteit, is het belangrijk dat informatie over de vragenlijst en representativiteit van de respondenten wordt vermeld. Tot slot gaan de cijfers soms over een kleine steekproeven. Door grotere steekproeven te gebruiken, is er minder kans dat enkele uitschieters de resultaten beïnvloeden.

8.5 Samenvatting

De afgelopen jaren is de nodige inzet gepleegd op de pijler Monitoring en Evaluatie. In vergelijking met de andere pijlers zijn de gemeenten op deze pijler zeer actief (zie paragraaf 5.5). Dit lijkt zijn vruchten af te werpen. Hoewel het budget voor monitoring en evaluatie beperkt is, verschijnen in steeds meer gemeenten evaluaties. In 2016 zijn meer lokale evaluaties verschenen dan in 2014 en 2015 bij elkaar. In 2016 zijn vooral procesevaluaties verschenen, gevolgd door monitorrapporten. In vergelijking met eerdere jaren zijn er meer procesevaluaties en monitors met ontwikkeling in de tijd geschreven, maar zijn minder 0-metingen en effectmetingen gepubliceerd.

De in totaal 49 lokale evaluaties bestaan voor de helft uit procesevaluaties en de andere helft uit monitors. De procesevaluaties laten zien dat in de JOGG-gemeenten doorgaans veel in werking wordt gezet. Er worden op veel deelreinen activiteiten georganiseerd, zowel gericht op de omgeving van het kind als op het verbeteren van kennis. Er is in mindere mate aandacht voor de houding en het gedrag van ouders. Bij de activiteiten haken diverse private partijen aan, maar informatie over de kwaliteit van de samenwerking ontbreekt.

De monitors presenteren gegevens over de omgeving, het gedrag van kinderen en het gewicht. In de monitors wordt vooral geschreven over het gewicht. In minder dan de helft van de rapportages is aandacht voor het gedrag van kinderen en is er relatief weinig aandacht voor de omgeving. Het gedrag van kinderen en de omgeving van het kind zijn volgens het JOGG-model juist een belangrijke maat. De monitors met meerdere meetmomenten duiden voorzichtig positieve ontwikkelingen aan.

Van de 49 lokale evaluaties is in drie gevallen een poging gedaan om een effectmeting te doen. Eén van deze pogingen is niet gelukt omdat de JOGG-aanpak anders is ingezet. De resultaten uit de twee geslaagde effectmetingen zijn niet eenduidig. Dit heeft er vermoedelijk mee te maken dat het veranderen van gedrag en gewicht een proces van een lange adem is. Om het effect van de JOGG-aanpak in kaart te brengen, zijn veel meer van dit soort studies nodig.

9. Experts aan het woord

In de monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015 werd geconcludeerd dat het niet eenvoudig lijkt om de 'effecten' van de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht op de gezondheid van betreffende jongeren aan te tonen. De JOGG-aanpak is geen interventie die zich makkelijk in een gecontroleerde omgeving laat onderzoeken. Bovendien hebben resultaten van de ingezette activiteiten tijd nodig om te bekijken. Landelijke data (van o.a. het CBS) bieden, met name voor overgewicht, een zinvol perspectief, maar houden ook hun beperkingen.

Om toch meer zicht te krijgen op de betekenis en meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht zijn er een aantal experts face-to-face geïnterviewd. De experts zijn werkzaam op verschillende terreinen (onder andere onderwijs, sport, voeding, gezondheid, onderzoek, beleid, communicatie) en zijn in overleg met Jongeren Op Gezond Gewicht geselecteerd en uitgenodigd voor een gesprek. Bijna alle experts zijn onafhankelijk en hebben geen relatie met Jongeren Op Gezond Gewicht. Eén expert is partner van Jongeren Op Gezond Gewicht en één expert neemt vanaf 2017 plaats in de wetenschappelijke adviescommissie (zie verder bijlage VI voor een overzicht van de geïnterviewde experts). In de interviews is met behulp van een interviewleidraad ingegaan op verschillende onderwerpen zoals de bekendheid en reputatie van Jongeren Op Gezond Gewicht, de ervaringen met Jongeren Op Gezond Gewicht, het bereik en de effecten van Jongeren Op Gezond Gewicht en de meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht. De resultaten van de interviews zijn teruggekoppeld naar de geïnterviewden. Om de resultaten van de diverse interviews op elkaar te kunnen betrekken, is op 24 januari 2017 een expertmeeting belegd. Vijf van de negen experts waren hierbij aanwezig, alsmede twee vertegenwoordigers van Jongeren Op Gezond Gewicht. In de expertmeeting is kort stil gestaan bij de uitkomsten van de monitor en is op een aantal onderwerpen verder ingegaan.

9.1 Bekendheid en reputatie

Jongeren Op Gezond Gewicht is volgens alle experts voldoende zichtbaar en bekend bij professionals in het veld (zoals bijvoorbeeld bij GGD of gemeenten). Met name professionals binnen de publieke gezondheidssectoren en sport en beweegsectoren zijn bekend met de aanpak, aldus de professionals. Op andere plekken, zoals bij sportverenigingen, is Jongeren Op Gezond Gewicht nog niet zo bekend. Veel professionals zijn volgens de experts bekend met Jongeren Op Gezond Gewicht en weten dat de organisatie staat voor een gezonde aanpak en het stimuleren van gezond gedrag bij jongeren. De inschatting van de professionals is echter dat ze niet precies weten op welke aanpak, welke pijlers en welke doelen Jongeren Op Gezond Gewicht zich richt.

Volgens de experts is de bekendheid van Jongeren Op Gezond Gewicht in de afgelopen jaren gegroeid en is Jongeren Op Gezond Gewicht steeds vaker onderwerp van gesprek. Of de bekendheid ook zo groot is bij de doelgroep, de inwoners in de JOGG-gemeenten, wordt aan getwijfeld. Ook is de verwachting dat Jongeren Op Gezond Gewicht over het algemeen lokaal niet bekend is, bijvoorbeeld bij de plaatselijke supermarkt.

Het is volgens de experts de vraag of het wel belangrijk is dat Jongeren Op Gezond Gewicht - als naam - onder alle doelgroepen bekend is. Het wordt door de experts belangrijker gevonden dat de thema's meer bewegen of gezonde voeding in beeld zijn. Het is volgens de experts nog niet voldoende duidelijk of de bewoners merken dat er meer aandacht is voor een gezonde leefstijl of het voorkomen van overgewicht.

De reputatie van Jongeren Op Gezond Gewicht wordt door de experts gekenmerkt als positief-neutraal. Er wordt over het algemeen in positieve zin over Jongeren Op Gezond Gewicht gesproken. Zeker in de beginfase werd de brede aanpak, beredeneerd vanuit de EPODE-aanpak, positief ontvangen omdat het een nieuwe visie was op het aanpakken van het overgewichtprobleem. Nu een aantal jaren later is het volgens de experts nodig om te laten zien wat de aanpak inhoudt en oplevert. Recent zijn ook kritische geluiden te horen, meestal vanuit een select gezelschap en met name van mensen die wat verder af staan van de aanpak, waarmee de reputatie volgens de experts wat deuken heeft opgelopen. Maar over het algemeen zien de experts de reputatie van Jongeren Op Gezond Gewicht als goed. Een van de experts benoemt dat Jongeren Op Gezond Gewicht meer trots en geloof mag uitstralen in de aanpak en de organisatie.

9.2 Meerwaarde

Aan de experts is verder gevraagd wat zij als meerwaarde zien van Jongeren Op Gezond Gewicht. Er wordt met name benoemd dat Jongeren Op Gezond Gewicht inzet op agenderen, verbinden en kennis delen. Deze drie thema's worden vooral als meerwaarde benoemd. Jongeren Op Gezond Gewicht heeft volgens de experts duidelijk een rol gespeeld bij het ontwikkelen van draagvlak en het agenderen van het thema overgewicht bij jongeren. De organisatie heeft een duidelijke boodschap, het bevorderen van gezond gewicht. Jongeren Op Gezond Gewicht is sterk in het enthousiasmeren en verleiden om mee te doen en een gezonde leefstijl belangrijk te vinden. De meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht is dat professionals en partners bijeen worden gebracht en elkaar leren kennen. Hierdoor krijgen de betrokkenen kans om van elkaar te leren. Jongeren Op Gezond Gewicht tracht het mogelijk te maken om opbrengsten en ervaringen met elkaar te delen en successen zichtbaar te laten zijn voor elkaar, en slaagt daarin aldus de experts. Hoewel Jongeren Op Gezond Gewicht niet de enige organisatie is die inzet op agenderen, kennis delen en verbinden, geven de experts aan dat de organisatie meerwaarde heeft.

Een tweede punt wat benoemd wordt, is dat Jongeren Op Gezond Gewicht een goede naamsbekendheid en aanzien heeft waaruit ze zich verder kunnen ontwikkelen. Het is de organisatie gelukt om een JOGG-beweging op gang te brengen, waar gemeenten graag bij willen horen, en om 'JOGG' als een duidelijk merk neer te zetten. Dit is naar inschatting van de experts, cijfers hierover zijn (nog) niet bekend. Jongeren Op Gezond Gewicht is groots en massief ingezet, in vergelijking met vele andere kortdurende kleinschalige projecten, en straalt degelijkheid en professionaliteit uit, aldus de experts.

Een andere meerwaarde die wordt benoemd is dat Jongeren Op Gezond Gewicht breed gedragen wordt vanuit de politiek en gemeenten. Het is een lokale beweging van onderop die landelijk ondersteund wordt. Een *bottom-up* benadering heeft een meerwaarde ten opzichte van alleen een *top-down* benadering. De aanpak is volgens de experts een concreet raamwerk dat gemeenten de mogelijkheid geeft om naar eigen inzicht invulling te geven aan de aanpak. Hierdoor is het voor veel gemeenten laagdrempelig en mogelijk om aan de JOGG-aanpak aan te haken.

Jongeren Op Gezond Gewicht wordt door de experts met name gezien als een paraplu om activiteiten onder te scharen. Door de JOGG-aanpak te gebruiken als kapstok voor allerlei activiteiten, is het makkelijker om partijen aan tafel te vragen. Daar waar mogelijk probeert Jongeren Op Gezond Gewicht aan te haken bij partners en organisaties die reeds met de verschillende thema's werken om op die manier bij bestaande initiatieven aan te sluiten.

Tot slot wordt de ondersteuning die Jongeren Op Gezond Gewicht biedt aan gemeenten en professionals door de experts als meerwaarde benoemd. Deze ondersteuning is volgens hen zeer waardevol om de professionals te helpen bij het ontwikkelen van een visie, plan van aanpak en uitvoering van de JOGG-aanpak.

9.3 Ervaringen

De experts is gevraagd naar hun eigen ervaringen en de ervaringen die zij horen in het veld met Jongeren Op Gezond Gewicht en de JOGG-aanpak. Aan de hand van deze ervaringen kan een inschatting gemaakt worden van de effectiviteit en de opbrengsten van de JOGG-aanpak.

Ervaringen JOGG-aanpak

De ervaring leert dat de JOGG-aanpak een brede integrale aanpak is waarin geprobeerd wordt verschillende sectoren te betrekken. Met name de voor de hand liggende sectoren zoals sport, gezondheid en welzijn worden volgens de experts in de aanpak betrokken. De samenwerking tussen de verschillende sectoren wordt als waardevol beschouwd. Echter, om werkelijke impact te hebben is het volgens de experts belangrijk de aanpak breder in te zetten en met name ook andere sectoren zoals sociale zaken, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling en infrastructuur te betrekken. Dit gebeurt nog te weinig, aldus de experts. Gezondheid is een complex probleem waardoor het nodig is bij de gemeenten na te gaan welke problemen in de betreffende wijken spelen. Problemen zoals huisvesting, armoede en laaggeletterdheid kunnen thema's zijn die aangepakt moeten worden om vervolgens gezondheid bij de doelgroep te kunnen bevorderen.

Door aan de verschillende JOGG-pijlers te werken, wordt op uiteenlopende gebieden gewerkt aan gezondheid. De ervaringen en reacties die experts vernemen vanuit gemeenten leert echter ook dat het voor regisseurs lastig is om aan alle pijlers te werken. Hierdoor bestaat de kans dat de aanpak zo breed is dat vervolgens op alle pijlers slechts 'een beetje' gebeurt.

Het aanstellen van een lokale JOGG-regisseur is volgens de experts een goede manier om de JOGG-aanpak te implementeren. De experts hebben echter het gevoel dat de regisseurs vaak niet voldoende tijd hebben om de JOGG-aanpak in de praktijk te implementeren. De regisseur is een echte spin in het web en essentieel voor het slagen van de aanpak. Belangrijk hierbij is volgens de experts dat de regisseur een echte projectleider is met een zekere mate van senioriteit, een goed netwerk en de juiste vaardigheden. Vaardigheden als enthousiasmeren, verbinden, visie ontwikkelen, actieplannen opstellen en inhoudelijke affiniteit met het thema. Experts twijfelen of alle JOGG-regisseurs hier voldoende voor onderlegd zijn.

De JOGG-aanpak wordt door veel gemeenten omarmd. Inmiddels zijn er 116 gemeenten officieel JOGG-gemeenten. Steeds meer gemeenten willen bij de JOGG-beweging horen die inmiddels in gang is gezet. Echter, de ervaring leert ook dat er gemeenten zijn die geen JOGG-gemeente zijn, maar wel actief werken aan een aanpak ter preventie van overgewicht. Het is volgens de experts nog te onduidelijk waar gemeenten die het JOGG-stempel hebben aan moeten voldoen om een JOGG-gemeente te zijn en te blijven. Op die manier is het niet duidelijk genoeg wat de meerwaarde van de JOGG-aanpak is ten opzichte van andere aanpakken die zich ook richten op het bevorderen van gezondheid in de gemeente. Daarbij hebben de experts het gevoel dat het onvoldoende zichtbaar is wat de gemeenten werkelijk binnen de aanpak bewerkstelligen, waardoor soms mogelijk ten onrechte getwijfeld wordt aan het rendement op lokaal niveau.

De ervaring van de experts is dat met de JOGG-aanpak voornamelijk wordt ingezet op het agenderen van het thema overgewicht, het enthousiasmeren en verbinden van partijen en het creëren van bewustwording over een gezonde leefstijl. Nu Jongeren Op Gezond Gewicht geland is en gemeenten gemotiveerd en enthousiast zijn gemaakt om met dit thema aan de slag te gaan, is het naar mening van de experts nodig om een volgende stap te zetten. Om werkelijke gedragsverandering bij jongeren en hun omgeving te creëren, moeten er nu andere strategieën worden ingezet. Met alleen de campagnes en activiteiten die met name gericht zijn op het bevorderen van bewustwording en kennismaken met

gezonde leefstijl, worden de doelen zoals het veranderen van gedrag en verminderen van overgewicht volgens de experts niet voldoende bereikt. De ervaring van de experts is dat er nog te weinig op een effectieve manier wordt ingezet om de doelgroepen zelf te bereiken.

Binnen de JOGG-aanpak wordt gestuurd om te werken aan vijf verschillende pijlers⁷⁴. De pijlers bieden een helder kader voor gemeenten om met de aanpak aan de slag te gaan. De experts hebben echter het gevoel dat het lastig is om de pijlers vorm te geven. Zij zijn van mening dat de invulling van de pijlers te veel wordt vrijgelaten. Er is geen concrete duidelijke aanpak of benadering hoe gemeenten de pijlers praktisch kunnen invullen. Het is volgens de experts nodig om aan de hand van (wetenschappelijke) kennis en inzichten vorm te geven aan de pijlers om deze zo effectief mogelijk toe te passen.

Politiek Bestuurlijk Draagvlak

Het creëren van politiek bestuurlijk draagvlak is iets wat binnen de gemeente voldoende gebeurt en ook redelijk goed lukt, aldus de experts (zie ook hoofdstuk 5).

Publiek-Private Samenwerking

De lokale samenwerking tussen publiek en private partijen wordt door de experts als het meest lastig beschouwd. De samenwerking is met name landelijk goed mogelijk, maar wordt lokaal een stuk moeilijker omdat er veel verschillende partners zijn die betrokken zouden moeten worden. De experts denken dat de samenwerking wel mogelijk is, mits ingezet wordt op volledige gelijkwaardigheid, de belangen van iedereen duidelijk zijn en allen hetzelfde doel nastreven. Echter, gemeenten hebben vaak niet voldoende visie en het is nog zelden een co-creatie tussen beide partijen, aldus de experts. Dit is een leerproces waarbij de meerwaarde van Jongeren Op Gezond Gewicht erin gelegen is om gemeenten te ondersteunen om lokaal samenwerkingen met private partijen op te zetten en te benutten.

Sociale Marketing

De experts geven aan dat de doelen binnen de pijler Sociale marketing erg algemeen geformuleerd zijn. De doelen zijn overgenomen vanuit het EPODE-model. Deze pijler zou voor Nederland specifiek gemaakt kunnen en moeten worden. De ervaring is dat het in gesprek gaan met de doelgroep om onderliggende gedragspatronen te ontdekken vaak niet gebeurt.

Verbinding Preventie en Zorg

Vroeg signalering wordt steeds meer gezien als belangrijke strategie om gezondheid te bevorderen, aldus de experts. Men gaat vaak wel preventief naar de tandarts, maar zelden preventief naar de huisarts. In de oorspronkelijke EPODE-aanpak bestond de pijler Verbinding Preventie en Zorg niet. Binnen de JOGG-aanpak in Nederland is deze pijler toegevoegd. De ervaring is dat de JOGG-regisseurs het verbinden van preventie met zorg lastig vinden en vaak niet voldoende kennis hebben om deze pijler vorm te geven.

Monitoring en Evaluatie

Om overgewicht te verminderen is een langdurige intensieve aanpak nodig, zo leert de ervaring uit Frankrijk. Om die reden twijfelen de experts aan de waarde om op korte termijn effecten op gezond gedrag of overgewicht te meten. De verwachting is dat pas na vijf, tien of vijftien jaar dergelijke effecten zichtbaar zijn - vooropgesteld dat gedurende deze hele periode intensief wordt ingezet op de

⁷⁴ Politiek Bestuurlijk Draagvlak, Publiek-Private Samenwerking, Sociale Marketing, Monitoring en Evaluatie en Verbinding Preventie en Zorg.

aanpak. De monitoring van Jongeren Op Gezond Gewicht als organisatie zou zich om die reden meer kunnen richten op de mate van agenderen, verbinden en kennis delen.

Ervaringen Jongeren Op Gezond Gewicht

Naast de ervaringen met de JOGG-aanpak zijn er tijdens de gesprekken ook een aantal ervaringen met het landelijke bureau Jongeren Op Gezond Gewicht naar voren gekomen. De ervaring leert dat Jongeren Op Gezond Gewicht erin is geslaagd om het probleem van overgewicht op de kaart te zetten en verschillende partijen te verbinden om hiermee aan de slag te gaan, aldus de experts. Er wordt benoemd dat echter nog een afstand zit in het landelijke denken en de lokale praktijk. Uiteindelijk moet de doelgroep in de wijk bereikt worden om gezond gewicht te bevorderen. De adviseurs en regisseurs zouden meer in de wijk met de doelgroep aan de slag moeten. Een ander punt dat naar aanleiding van de ervaringen van de experts wordt aangekaart, is dat Jongeren Op Gezond Gewicht te weinig samenwerking heeft met en zichtbaar is bij publieke gezondheidsorganisaties. In eerste instantie lijkt de aanpak met name samen te werken met de sport- en beweegsector en onderwijs. De samenwerking met lokale gezondheidsorganisaties, zoals de GGD, en de zichtbaarheid op congressen als het Nederlandse Congres Volksgezondheid, wordt nog als te laag ervaren.

9.4 Bereik en effectiviteit

De doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht is tweeledig

- Het bereiken van één miljoen kinderen en jongeren
- Een stijging van het percentage kinderen en jongeren op gezond gewicht

Er zijn inmiddels 116 officiële JOGG-gemeenten. Een derde van de gemeenten in Nederland werkt met de JOGG-aanpak. Dit is volgens de experts een voldoende grote groep die aangesloten is bij de aanpak, daar kan Jongeren Op Gezond Gewicht tevreden over zijn. De vraag is echter of het doel moet zijn om zoveel mogelijk gemeenten te bereiken of dat de aandacht meer zou moeten liggen op de verbetering van de kwaliteit van de aanpak binnen de gemeenten, aldus de experts. Beter zou nagegaan kunnen worden hoeveel van de 116 gemeenten de JOGG-aanpak werkelijk uitvoeren zoals bedoeld. De focus zou volgens de experts met name moeten liggen op het opschalen in inhoud van de aanpak, dan op het opschalen in aantal gemeenten. Daarnaast wordt door de experts aangegeven dat het interessant is bij gemeenten die niet met de JOGG-aanpak werken, na te gaan wat zij aan gezondheidsbevorderend beleid uitvoeren en eventueel waarom zij er niet voor kiezen met de JOGG-aanpak te werken. Het bereiken van één miljoen kinderen en jongeren zou volgens de experts niet het doel op zich moeten zijn. Veel belangrijker dan het bereik, is wat je werkelijk teweegbrengt bij de doelgroep. Alleen het bereiken van de jongeren is niet voldoende om werkelijk gedrag te veranderen. Naar de mening van de experts wordt daarnaast de specifieke kwetsbare doelgroep, kinderen en jongeren in achterstandswijken en een lage SES, waar het probleem van overgewicht het grootst is, nog onvoldoende bereikt. De focus van de aanpak dient zich volgens de experts met name te richten op de wijken en buurten waar dit het meest nodig is. De ervaring is dat er vaak nog sterk wordt ingezet op de wijken en buurten waar de meeste energie zit om met de aanpak te werken (zie ook hoofdstuk 3). Echter, vaak zijn dit niet de wijken en buurten waar het probleem van overgewicht het grootst is.

Effectiviteit

Jongeren Op Gezond Gewicht zorgt met name voor meer bewustzijn bij de doelgroep omdat de gezondheidsboodschap op allerlei plekken continu verankerd raakt in het dagelijkse leven, aldus de experts. Daarnaast zijn betere samenwerking, afstemming en gezamenlijke commitment, thema's waar Jongeren Op Gezond Gewicht op stuurde, onderdelen die bijdragen aan meer effectiviteit om

overgewicht bij jongeren te verminderen. Volgens de experts valt of staat het succes en de effectiviteit van de aanpak met de inzet van de JOGG-regisseur.

Experts zijn verder van mening dat binnen de JOGG-aanpak nog meer ingezet kan worden op activiteiten die echt bijdragen aan gedragsverandering en het behalen van de doelen op gezond gewicht. Daarnaast is het, om effectief te zijn, nodig om meer in te zetten op wetenschappelijke onderbouwing van de aanpak, focus op *evidence based* werken; meer inzetten op werkzame elementen of effectieve interventies die werkelijk bijdragen aan gedragsverandering bij de doelgroep. Op dit moment wordt er nog te veel ingezet op massamediacampagnes, zoals de campagne DrinkWater, waarvan wetenschappelijk bekend is dat dit bewustwording stimuleert, maar waarbij de effecten op het gedrag van de einddoelgroep minimaal zijn. Naar mening van de experts wordt nu nog te veel een verzameling van losse activiteiten ingezet, waarvan bij de meeste activiteiten afgevraagd kan worden welk effect het heeft op gedrag.

Om de effectiviteit van Jongeren Op Gezond Gewicht te bepalen, is het nodig om doelen nog concreter te formuleren. Het gaat dan om concrete haalbare doelen die nodig zijn om de taak van Jongeren Op Gezond Gewicht te kunnen uitvoeren. Hierbij moet in ogenschouw worden genomen dat Jongeren Op Gezond Gewicht slechts een van de initiatieven is waar een georganiseerde aanpak plaatsvindt, een niet al te grote bijdrage kan leveren aan het overgewichtprobleem en dat de (sub)doelen realistisch geformuleerd worden. Om effectiviteit van de aanpak aan te tonen, kunnen effecten ook op andere manieren naar boven worden gehaald, in plaats van cijfers op gedrag of overgewicht, zoals door kwalitatief onderzoek of *storytelling* waarbij bijvoorbeeld succesverhalen van jongeren over de veranderende omgeving worden verzameld.

9.5 Expertmeeting

In het algemeen herkenden de experts zich in het verslag van de gehouden interviews. Belangrijkste gespreksonderwerp tijdens de expertmeeting waren de doelstellingen en positie van Jongeren Op Gezond Gewicht. Gesteld werd - wederom - dat Jongeren Op Gezond Gewicht er met zijn concept goed in is geslaagd om veel gemeenten ervoor te interesseren om te werken aan een gezond gewicht onder kinderen en jongeren. Tegelijk werd ook gesignaleerd dat het worden van JOGG-gemeente en het uitdragen van het JOGG-gedachtegoed geen doel op zich zouden moeten zijn. Jongeren Op Gezond Gewicht zou als landelijk 'regie-orgaan'⁷⁵ vooral bestuurlijke en operationele handvaten moeten aandragen aan gemeenten om aan een integrale thematiek van de gezondheid van kinderen te kunnen werken. Of die activiteiten lokaal vervolgens onder de JOGG-vlag plaatsvinden of onder een andere noemer, werd minder interessant gevonden. De lokale JOGG-regisseur zou primair moeten doen wat past bij zijn of haar functie, namelijk regie voeren tussen de diverse organisaties die lokaal actief zijn, netwerken en minder zelf operationeel actief zijn. Jongeren Op Gezond Gewicht moet volgens de experts gemeenten vooral bijstaan met programma's om (beleids)wetenschappelijke kennis aan te dragen en onderling te delen, *best practices* te verspreiden en *tools* aan te reiken voor een adequate monitoring. Dat is in lijn met wat nu ook al gebeurt, maar daar zou sterker op kunnen worden ingezet. Mogelijk moet dat betekenen dat er meer gekozen wordt voor diepgang dan verbreding, dus minder energie naar sommige van de andere projecten gaat, zoals naar de themacampagnes.

⁷⁵ Er werd tijdens de expertmeeting ook wel gesproken over Jongeren Op Gezond Gewicht als landelijke kennisorganisatie.

De experts waarschuwen ervoor dat 'JOGG' geen 'versteend begrip' moet worden. Expliciet kwam daarbij de vraag op of het belangrijk is dat gemeenten lokaal de naam van Jongeren Op Gezond Gewicht blijven voeren. Gesteld werd dat er ook buiten de JOGG-gemeenten waardevolle stappen worden gezet op het terrein van de bevordering van een gezond gewicht en dat een opgave voor Jongeren Op Gezond Gewicht zou kunnen zijn om die ervaringen in beeld te krijgen en waar nodig te ondersteunen.

Wat de doelstellingen van Jongeren Op Gezond Gewicht betreft, werd erop gewezen dat het primair aan gemeenten is om te werken aan veranderingen en verbetering van het percentage inwoners op gezond gewicht. Dat maakt Jongeren Op Gezond Gewicht kwetsbaar in zijn ambitie om verbetering van het percentage kinderen en jongeren op gezond gewicht na te streven. Om die reden werd geadviseerd dat Jongeren Op Gezond Gewicht in 2017 reflecteert over zijn doelstellingen - bijvoorbeeld binnen de ingestelde wetenschappelijke adviescommissie.

Tot slot werd gesproken over de samenwerking met private partijen. Deze samenwerking werd als waardevol betiteld - naast of bovenop bijvoorbeeld het Voedselakkoord. De samenwerking draagt eraan bij dat de doelen van Jongeren Op Gezond Gewicht op het vizier van private organisaties komen, en meegewogen worden in de besluitvorming van de betreffende partijen.

9.6 Samenvatting

De naam Jongeren Op Gezond Gewicht is volgens de experts voldoende bekend bij de professionals in het veld. Het is volgens hen gelukt om JOGG als een 'merk' neer te zetten. Echter, de professionals zijn volgens de experts minder bekend met de inhoud en doelen van Jongeren Op Gezond Gewicht. De organisatie lijkt ook minder bekend bij de doelgroep zelf. Hierbij is meteen de vraag in hoeverre het belangrijk is dat de organisatie bekend is bij de doelgroep, experts vinden het belangrijker dat de thema's 'meer bewegen' en 'gezonde voeding' bij de doelgroep in beeld zijn. De reputatie van Jongeren Op Gezond Gewicht is positief-neutraal, aldus de experts. In hoeverre de doelgroep activiteiten herkent en aankijkt tegen Jongeren Op Gezond Gewicht, is niet bekend.

Een aantal sterke punten van Jongeren Op Gezond Gewicht zijn in de interviews naar voren gekomen. Ten eerste is Jongeren Op Gezond Gewicht een van de landelijke en regio-overstijgende programma's dat met name inzet op agenderen, verbinden en kennis delen. Jongeren Op Gezond Gewicht heeft een belangrijke rol gespeeld bij het ontwikkelen van draagvlak en het agenderen van het thema overgewicht bij jongeren. Ten tweede slaagt de organisatie er goed in om organisaties en professionals te enthousiasmeren en te verleiden aan dit thema te werken. Het is Jongeren Op Gezond Gewicht gelukt om een beweging in gang te zetten waar gemeenten bij willen horen. Ten derde is het Jongeren Op Gezond Gewicht gelukt om een concrete integrale aanpak neer te zetten die gemeenten op hun eigen manier kunnen invullen. Hierdoor is de JOGG-aanpak laagdrempelig en kan de gemeente zelf bepalen welke activiteiten onder de JOGG-paraplu geschaard kunnen worden.

Naast de meerwaarde en de sterke punten van Jongeren Op Gezond Gewicht, zijn in de gesprekken ook een aantal verbeterpunten naar voren gekomen. Ten eerste blijken bij de samenwerkingen binnen de JOGG-aanpak met name de voor de hand liggende sectoren zoals sport, gezondheid en welzijn te worden betrokken. Andere sectoren zoals sociale zaken, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling en infrastructuur worden niet of zelden betrokken. In de toekomst zou Jongeren Op Gezond Gewicht de aanpak nog meer integraal kunnen inzetten dan tot nu toe gebeurt. Hierbij is het ook nodig meer in te zetten op (ver)nieuwe(nde) activiteiten in plaats van alleen aan te sluiten bij reeds bestaande activiteiten. Daarnaast zou ook beter gekeken kunnen worden bij welke andere thema's zoals

huisvesting, armoede en laaggeletterdheid aangesloten kan worden om gezonde leefstijl bij de doelgroep te verbeteren.

Ten tweede zijn de experts van mening dat de JOGG-regisseur een belangrijke rol speelt bij het implementeren van de JOGG-aanpak en dus de effectiviteit hiervan. Het blijkt dat 48 procent van de JOGG-regisseurs voor minder dan zestien uur is aangesteld. Investeren in de JOGG-aanpak door meer tijd vrij te maken, zou de effectiviteit kunnen verhogen. Tegelijk twijfelen de experts of alle JOGG-regisseurs voldoende onderlegd zijn om zo'n brede integrale aanpak te implementeren. Richtlijnen met betrekking tot de vaardigheden van de regisseur zou helpen om de juiste personen op deze essentiële positie te werven.

Een derde essentieel verbeterpunt wat uit de interviews naar voren is gekomen, is dat het op dit moment nodig is om een volgende stap te zetten. Afgelopen jaren is met name ingezet op het enthousiasmeren en verbinden van partijen en het creëren van bewustwording over een gezonde leefstijl. Om werkelijk impact te hebben en gedrag bij de doelgroep te veranderen, is het nodig de JOGG-aanpak verder te ontwikkelen aan de hand van wetenschappelijke onderbouwing. De invulling van de JOGG-pijlers zijn tot nu toe te veel vrijgelaten, aldus de experts. Daarnaast is het nodig strategieën in te zetten om werkelijke gedragsverandering teweeg te brengen. Met alleen campagnes en activiteiten gericht op het vergroten van bewustwording en kennismaken, worden gedragsdoelen niet bereikt. Hierbij moet extra ingezet worden om de doelgroep waarbij het overgewichtprobleem het grootste is, werkelijk te bereiken. Er wordt geadviseerd om in de toekomst de focus met name te leggen op het opschalen van de inhoud van de JOGG-aanpak en minder op het opschalen van het aantal gemeenten. Tot slot is het volgens de experts nodig om kritisch te kijken naar welke doelen bij Jongeren Op Gezond Gewicht passen die nodig zijn om de taken te kunnen uitvoeren.

Huidige inspanningen en activiteiten die Jongeren Op Gezond Gewicht doet moeten worden doorgezet, maar een kwaliteitsslag is nodig gebaseerd op een meer wetenschappelijke basis. In de expertmeeting is naar voren gekomen dat het aan te raden is dat Jongeren Op Gezond Gewicht reflecteert op de doelstellingen van de organisatie. Daarnaast kan de organisatie kritisch kijken naar de rol die zij aannemen, mogelijk als landelijk regie-orgaan, om vooral bestuurlijke en operationele handvatten te bieden aan gemeenten. Tot slot dient 'JOGG' geen versteend begrip te worden, en zal er ook ervaring opgehaald en ondersteuning geboden kunnen worden aan niet JOGG-gemeenten die ook aan het bevorderen van gezond gewicht werken.

10. Samenvatting en reflectie

10.1 Organisatie en monitor

Jongeren Op Gezond Gewicht heeft als centrale doelstelling om te werken aan een gezonde omgeving, waarmee tenminste één miljoen kinderen en jongeren wordt bereikt, en ervoor te zorgen dat in minimaal 75 gemeenten in 2020 meer kinderen en jongeren op gezond gewicht zijn. De activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht komen voort uit het Convenant Gezond Gewicht en worden financieel ondersteund door het ministerie van VWS (jaarbudget 4,7 miljoen). Sinds 2015 voert Jongeren Op Gezond Gewicht haar activiteiten uit vanuit een stichting. Paul Depla, burgemeester van Breda, is de huidige voorzitter van de stichting. Sinds januari 2016 opereert Jongeren Op Gezond Gewicht vanuit een eigen kantoor aan de Casuariestraat in Den Haag. De werkwijze van Jongeren Op Gezond Gewicht leunt op drie programma's, 1): de 'JOGG-aanpak' richting gemeenten, 2): deelprogramma's gericht op de bevordering van een gezonde omgeving in de *settings* sportvereniging, school en werkvloer, en 3): communicatie & marketing, zowel 'corporate' als ondersteunend aan JOGG-gemeenten, door middel van campagnes, advies en materialen over gezond gewicht in het algemeen en enkele subthema's in het bijzonder (water drinken, gratis bewegen en groente eten).

Wat betreft de werkwijze is in 2016 met name ingezet op het versterken en uitbreiden op landelijke niveau van de samenwerking met private partijen. Jongeren Op Gezond Gewicht kende in 2016 33 maatschappelijke-, bedrijfs- en kennispartners en laat de voortgang van haar werkzaamheden monitoren door het Mulier Instituut. Een eerdere monitor verscheen begin 2016, over de activiteiten in 2015. In deze monitor kijken we terug op de activiteiten en prestaties in 2016. Hiervoor is gebruikgemaakt van gegevens van Jongeren Op Gezond Gewicht (interne registraties en informatiesystemen), van enquêtes onder de 'JOGG-regisseurs' en van gegevens van derden (met name CBS). Verder zijn ten behoeve van deze monitor negen experts geïnterviewd en is met een deel van hen een expertmeeting belegd.

10.2 Samenvatting

Bereik

Eind 2016 werken 116 gemeenten in Nederland met de JOGG-aanpak (één op de drie gemeenten). Ten opzichte van 2015 zijn er in 2016 25 JOGG-gemeenten bijgekomen. Het potentiële bereik van de JOGG-aanpak is in 2016 circa 799.000 kinderen en jongeren tot en met 19 jaar, dit is 21 procent van het totaal aantal kinderen en jongeren in Nederland. Met behulp van het project Team:Fit, *samen voor een gezonde sportkantine*, worden nog eens 33.000 potentiële jeugdleden bereikt die niet in JOGG-gemeenten wonen. Daarmee komt het totale potentiële bereik van Jongeren Op Gezond Gewicht via de JOGG-aanpak en Team:Fit op ongeveer 832.000 kinderen en jongeren tot en met 19 jaar (doel: één miljoen). Het werk van Jongeren Op Gezond Gewicht concentreert zich daarbij aantoonbaar op buurten met een lage leefbaarheidsscore, maar de lokale dynamiek betekent soms ook dat er activiteiten worden ontplooid in buurten met een goede/uitstekende wijkbeleving.

Effectiviteit

Er zijn op dit moment geen landelijke data aan de hand waarvan kan worden gesteld of het beweeg- en eetgedrag en het gewicht van kinderen en jongeren binnen JOGG-gemeenten zich anders ontwikkelt dan in andere gemeenten. Dergelijke landelijke data worden op zijn vroegst in 2018 verwacht vanuit de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor. Lokaal zijn wel 49 grotere en kleinere evaluaties uitgevoerd. De helft daarvan betrof procesevaluaties. De veertien studies die iets zeggen over ontwikkelingen in de tijd laten een diffuus beeld zien, maar meer studies wijzen op een stabilisering of daling van het

overgewicht van kinderen en jongeren, dan op een verdere stijging. Dat is in lijn met het landelijke beeld (CBS, 2015). In hoeverre de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht hierop van invloed zijn geweest, valt op basis van deze onderzoeken niet op te maken.

JOGG-aanpak

De JOGG-regisseurs werken aan de hand van vijf pijlers⁷⁶ aan de JOGG-aanpak. De voortgang op de pijlers wordt gemonitord met behulp van de JOGG-voortgangstool. Op alle pijlers blijkt vooruitgang te zijn geboekt ten opzichte van 2015. De grootste vooruitgang is terug te zien op de pijlers Monitoring en Evaluatie, Verbinding Preventie en Zorg en Sociale Marketing. Evenals in 2015 is het in 2016 het beste gesteld met de pijler Politiek Bestuurlijk Draagvlak. Ook op de pijler Publiek Private Samenwerking is in 2016 voortgang geboekt, maar desondanks scoort deze pijler (evenals in 2015) het laagst. Op alle pijlers is de aankomende jaren nog winst te behalen. Vaak zijn eerste stappen gezet, waarop nu kan (en moet) worden doorgepak. Met name geldt dat voor de pijlers Publiek Private Samenwerking, Sociale Marketing en Verbinding Preventie en Zorg. Onder de geïnterviewde experts leefde de indruk dat de pijlers lokaal niet altijd worden ingevuld zoals ze ooit waren bedoeld. Ook dat is een punt van aandacht voor het aankomende jaar.

Ook in 2016 zijn de JOGG-gemeenten één op één en collectief ondersteund met behulp van adviestrajecten, materialen (zoals de JOGG-wiki), trainingen en bijeenkomsten. Hiervoor zijn in 2016 tien adviseurs, veertien coaches en vijftien experts ingezet. De JOGG-wiki, een platform met informatie voor JOGG-professionals, is in 2016 geheel vernieuwd. Om kennis te delen en regisseurs/professionals te ondersteunen, zijn in 2016 36 trainingen en bijeenkomsten georganiseerd (in totaal 500 deelnemers). De JOGG-regisseurs tonen zich overwegend tevreden over deze vormen van ondersteuning. Punt van zorg is de aanstellingsomvang van de JOGG-regisseurs: de helft van de JOGG-regisseurs geeft aan voor minder dan de afgesproken zestien uur door de gemeente te zijn aangesteld.

In 2016 is extra energie gestoken in het verkennen van de mogelijkheden om ondersteuning bij de JOGG-aanpak regionaal in plaats van lokaal te beleggen. Hier lijken kansen te liggen omdat hiermee met name de samenhang in de regio, het uitwisselen van kennis en het lokaal inspireren worden verhoogd en de JOGG-aanpak wordt geborgd. Omdat een aantal JOGG-gemeenten al bijna zes jaar bezig is en nog weinig aan borging heeft gewerkt, zijn in 2016 de eerste stappen gemaakt om gemeenten bij borgingsvraagstukken te ondersteunen. Verder is in 2016 meer ingezet op relatiemanagement, teneinde het politiek bestuurlijk draagvlak binnen JOGG-gemeenten te vergroten.

Gezonde Omgeving

Jongeren Op Gezond Gewicht zet in op omgevingsverandering bij de sportvereniging, de school en bij de werkomgeving. Het project de Gezonde Sportkantine heeft in 2016 een nieuwe naam gekregen: Team:Fit. In 2016 is het aantal sportverenigingen dat werkt aan een gezondere kantine, mede door het aangaan van een samenwerking met de KNVB, verdubbeld (van 427 eind 2015 naar 992 eind 2016). Daarmee bereikt de organisatie 4 procent van de Nederlandse sportverenigingen. 57 procent van de sportverenigingen is in een JOGG-gemeente gesitueerd. Om het aanbod te evalueren, is in 2016 bij een eerste groep van 25 sportverenigingen de 'kantinescan' ingezet. Vijf sportkantines scoorden zilver of goud volgens de Richtlijnen Gezondere Kantines van het Voedingscentrum. Er waren geen kantines die brons scoorden.

⁷⁶ Politiek Bestuurlijk Draagvlak, Publiek Private Samenwerking, Sociale Marketing, Monitoring en Evaluatie en Verbinding Preventie en Zorg.

Om de omgeving van de school aan te passen, zet Jongeren Op Gezond Gewicht onder andere het Akkoord Gezonde Voeding in. Er waren in 2016 24 partijen die het akkoord hebben getekend. 630 scholen met 1500 automaten worden hiermee bereikt. Eind 2016 is met één partij de samenwerking opgezegd. Met een andere partij is de samenwerking binnen het Akkoord opgeschort tot er meer resultaat wordt opgeleverd.

Verder worden scholen gestimuleerd het Vignet Gezonde School te behalen. In 2016 hebben 924 scholen een vignet (2015: 370). Daarvan zijn er 479 in een JOGG-gemeente gesitueerd (in 2015: 166). Het aandeel scholen met een vignet ligt daarmee in JOGG-gemeenten een fractie hoger dan in niet-JOGG-gemeenten (resp. elf en tien procent). Voor het project Gezonde Werkvloer zijn een vijftal lokale inspiratiebijeenkomsten en drie inhoudelijke workshops op het mbo georganiseerd en zijn inspirerende voorbeelden gedeeld. Tot slot zijn er ook twee nieuwe beweeginitiatieven voor op basisscholen gelanceerd ('The Daily Mile' en 'Woogie Boogie').

Communicatie

Om ook in 2016 het probleem van overgewicht te blijven agenderen, bewustwording rondom gezond gewicht te vergroten en de betrokkenheid van partners te versterken, is ook in 2016 sterk ingezet op communicatie. Er is een groot aantal websites, nieuwsbrieven, bijeenkomsten, (werk)bezoeken uitgezet c.q. georganiseerd. Verder was Jongeren Op Gezond Gewicht in 2016 ook in de (sociale en online) media bijzonder actief, met name op de terreinen kindermarketing, de suikerlobby en publiek-private samenwerking, om bewustwording te vergroten en het thema te agenderen.

Experts hebben het gevoel dat de meeste stakeholders wel afdoende worden bereikt en dat het merk 'JOGG' voldoende wordt herkend, al is die herkenning bij de directe doelgroep (sport, onderwijs, lokaal beleid) groter dan bij het brede publiek of bij aanpalende sectoren als de gezondheidszorg. Naast de themacampagnes 'DrinkWater' en 'Gratis Bewegen: gewoon doen!' is in 2016 op het thema groente een themacampagne gelanceerd ('Groente... zet je tanden erin!').

10.3 Reflectie

Uit de monitor komt naar voren dat de organisatie er goed in slaagt het thema overgewicht te agenderen, bewustwording te vergroten en gemeenten te enthousiasmeren en naar tevredenheid te ondersteunen bij de uitvoering van de JOGG-aanpak. Dit wordt ook zo herkend door de experts die zijn geïnterviewd. Jongeren Op Gezond Gewicht komt daarin naar voren als een van de grote landelijke partijen die inzetten op agenderen, verbinden en kennisdelen op het gebied van overgewicht en gezondheid, naast programma's zoals (onder andere) Alles is Gezondheid⁷⁷ en Gezond in de Stad⁷⁸. Alles is Gezondheid en Gezond in de Stad zetten zich breder in op verschillende gezondheidsthema's en doelgroepen dan overgewicht bij jongeren zoals Jongeren Op Gezond Gewicht dat doet. Vanuit de experts wordt hierover aangedragen dat het voor Jongeren Op Gezond Gewicht belangrijk is om te blijven definiëren wat hun positie in dit landschap is ten opzichte van partijen die zich bekommeren om de gezondheid van de Nederlander. Jongeren Op Gezond Gewicht wordt daarbij geroemd om zijn

⁷⁷ Alles is Gezondheid is een maatschappelijke beweging richting een gezonder en vitaler Nederland en zet in op agenderen, verbinden en kennisdelen betreffende de thema's alcohol, roken, depressie, diabetes, overgewicht en bewegen bij de gehele bevolking

⁷⁸ Gezond in de Stad is een stimuleringsprogramma dat loopt bij 164 gemeenten om lokale aanpakken gericht op gezondheidsachterstanden te versterken. Gezond in de stad wordt uitgevoerd door Pharos en loopt tot en met 2018, met financiering van VWS. Zie verder <https://www.gezondin.nu/aanbod/programma-gezond-in>

vermogen om partijen te laten aanhaken bij een beproefd en internationaal gedragen concept, en dat zij gemeenten wetenschappelijk verantwoorde, bestuurlijke en operationele middelen aanreiken om daarmee aan de slag te gaan. De experts vragen zich af of het daarbij van belang is of die gemeenten daadwerkelijk als JOGG-gemeenten opereren en of daar ook op korte termijn effecten van verwacht mogen worden. Meermaals werd erop gewezen dat de beoogde veranderingen in gedrag en gewicht een kwestie van lange adem zijn. De operationele middelen die JOGG-gemeenten ter beschikking staan (samenwerking, communicatie, voorlichting) mogen rekenen op maatschappelijk draagvlak, maar de effectiviteit ervan staat niet heel hoog aangeschreven (Ministerie van Financiën 2016). Maatregelen die als effectiever worden bestempeld (negatieve prikkels, keuzeruimte inperken) zijn voor de thema's waar Jongeren Op Gezond Gewicht voor staat - stimuleren van bewegen en gezonde voeding - echter niet of nauwelijks opties. Het probleem van overgewicht is veel complexer dan bijvoorbeeld roken. Om overgewicht tegen te gaan, betekent dat enerzijds: geduld betrachten, en bepleiten bij de politiek (lees: blijven werken aan bestuurlijk draagvlak). En anderzijds: zoeken naar wijzen waarop wel degelijk kleine stappen voorwaarts kunnen worden gezet.

De effectiviteit van de JOGG-aanpak kan daarbij naar verwachting worden verbeterd door in te zetten op activiteiten die bijdragen aan gedragsverandering en het behalen van de doelen op gezond gewicht, door inhoudelijke doorontwikkeling van de JOGG-pijlers en te focussen op effectieve interventies die inspelen op het veranderen van gedrag bij de doelgroep (voorbij bewustwording en kennismaking). Jongeren Op Gezond Gewicht kan gemeenten hierin ondersteunen door kennis, *best practices* en modellen aan te dragen, en te zorgen dat die kennis ook wordt gedeeld, binnen maar zeker ook buiten 'JOGG-gemeenten'.

Door de experts werd aangedragen dat het daarin belangrijk is dat Jongeren Op Gezond Gewicht, nadrukkelijker dan nu soms gebeurt, zich daarin opwerpt als een organisatie die niet alleen advies en materialen aanbiedt, maar vooral stimuleert dat er lokale regie plaatsvindt en de diverse lokale initiatieven gericht op gezondheidsbevordering aan elkaar verbindt en op elkaar betreft - ongeacht of dat nu JOGG-initiatieven zijn of andere initiatieven. Voor de lokale JOGG-regisseur impliceert dit dat hij/zij minder operationeel functioneert en vooral regisseert/coördineert. Geadviseerd wordt om bij de werving en coaching van regisseurs daar meer aandacht aan te besteden. Daarnaast blijft het van belang om landelijk te blijven lobbyen voor het belang van het thema en daar landelijke partners aan te binden.

10.4 Reflectie op monitoring en evaluatie

Monitoring en evaluatie is één van de vijf pijlers die aan de basis staat van Jongeren Op Gezond Gewicht. Ontwikkelen, aandragen en delen van wetenschappelijke kennis geldt als een de kernwaarden van de aanpak. De afgelopen jaren hebben de onderzoeken rondom het Consortium Integrale Aanpak Overgewicht (CIAO Zon MW 2016) belangrijke kennis gegenereerd over de lokale aanpak van ongezond gewicht. Het past binnen de JOGG-filosofie dat die stroom van kennis nu niet opdroogt. Belangrijk is om kennis, zoals opgedaan in CIAO, te benutten en in de aankomende jaren door te gaan met het opbouwen van nog meer (wetenschappelijke) kennis.

Eveneens passend binnen die filosofie is dat op lokaal niveau wordt gemonitord en dat er werk wordt gemaakt van evaluatie. Het is in die zin goed om te zien dat gemeenten aangeven op deze pijler voortgang te hebben geboekt. Tegelijk moet worden geconstateerd dat de kwaliteit van de lokale monitoring en evaluatie nog voor verbetering vatbaar is, en dat de budgetten beperkt blijven. Door Jongeren Op Gezond Gewicht kan winst worden behaald door in 2017, in samenspraak met de gemeenten, te bezien hoe de kwaliteit van de lokale monitoring en evaluatie een impuls kan krijgen,

bijvoorbeeld door middelen te poolen en/of door gemeenten die hierop willen inzetten extra te stimuleren en ondersteunen .

In de gesprekken met experts werd geopperd dat de doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht om in 2020 meer kinderen op gezond gewicht te hebben, de organisatie kwetsbaar maakt, en wel om drie redenen. Ten eerste zijn het de gemeenten die hierop activiteiten ontplooiën en niet de landelijke JOGG-organisatie zelf. Ten tweede is de verwachting dat veranderingen in gedrag en gewicht meer tijd nodig hebben. En ten derde wordt gesteld dat het niet makkelijk vast te stellen is hoe eventuele veranderingen in gedrag en gewicht zijn toe te schrijven aan de activiteiten van Jongeren Op Gezond Gewicht, gegeven dat ook andere organisaties activiteiten ontplooiën op dit terrein, binnen en buiten de JOGG-gemeenten. Jongeren Op Gezond Gewicht is goed op weg om de gestelde doelstellingen geformuleerd voor 2020 omtrent het bereik te behalen. De organisatie kan hierdoor, binnen het bestuur en de werkorganisatie, over het aanscherpen van de doelstellingen nadenken.

In 2016 zijn duidelijke stappen gemaakt in het verbeteren van de interne informatievoorziening. Daar kon bij het samenstellen van deze monitor profijt van worden getrokken. In aanvulling op wat nu al gebeurt in de monitoring, wordt geadviseerd om voor 2017 meer werk te maken van het in kaart brengen van het functioneren van de JOGG-regisseurs (werkwijze, takenpakket, vaardigheden), van onderzoek naar de effecten van de activiteiten die Jongeren Op Gezond Gewicht heeft geagendeerd, en van mogelijkheden om door bijvoorbeeld *storytelling* of gemeenten-vergelijkend onderzoek, inzichtelijk te maken hoe Jongeren Op Gezond Gewicht lokaal effect sorteert in de diverse fasen die leiden tot verandering in gedrag en in gewicht.

Literatuur

- Borys, J.M, Graça, P., Gregorio, M.J., Handjiev, S., Moreno, L.A., Plessis, H.R. Du, Seidell, J.C., Vassilopoulos, A. & Visscher, T. (2015). *EPODE for the Promotion of Health Equity*. Cachan: Lavoisier Publishing.
- Bosman, A. & Vink, J. (2014). *Onderzoek naar de dienstverlening en ondersteuning door het JOGG-bureau*. Den Haag: Schuttelaar & Partners.
- Bosman, A. & Vink, J. (2015). *Onderzoek dienstverlening en ondersteuning JOGG-regisseurs door Jongeren Op Gezond Gewicht*. Den Haag: Schuttelaar & Partners.
- CIAO Consortium Integrale Aanpak Overgewicht / ZonMw. (2016). Factsheet resultaten CIAO. Den Haag: ZonMw.
- Collard, D. & Lammertink, N. (2016). *The Daily Mile. Bekendheid & interesse*. Factsheet 2017/3. Utrecht: Mulier Instituut.
- Glasgow, R.E., Vogt, T. & Boles, S.M. (1999). Evaluating the public health impact of health promotion interventions: the RE-AIM framework. *American Journal of Public Health*, 89(9), p1322-1327.
- IBO Gezonde leefstijl (2016). Eindrapportage van de werkgroep "IBO Gezonde leefstijl". IBO Gezonde leefstijl.
- Jongeren Op Gezond Gewicht (2016a). *Eén jaar gezonde sportkantine: uitkomsten 1-meting GSK*. Den Haag: Jongeren Op Gezond Gewicht. Gedownload van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7323&m=1476429025&action=file.download>
- Jongeren Op Gezond Gewicht (2016b). *Evaluatie regionale samenwerking in het kader van de JOGG-aanpak in de regio Noord Veluwe*. Den Haag: Jongeren Op Gezond Gewicht.
- Lange-Barsukoff, A. de & Heinrich, J. (2016). *Evaluatie JOGG Noord-Veluwe*. Warnsveld: Evaluatiebureau Publieke Gezondheid.
- Meijering, J. (2015). *Water drinken: resultaten 1-meting op de CJ's in Zaanstad*. Zaanstad: Gemeente Zaanstad.
- Meltwater (2016). *Jongeren Op Gezond Gewicht mediareport 2014/2015/2016*. Amsterdam: Meltwater.
- Noordman, W. & Kreuzberg, L. (2016). *Jongeren van 12 tot en met 14 jaar over het thema gezonde leefstijl*. Utrecht: Stichting TeamAlert.
- Pulles, I. & Kalmthout, J. van (2015). *De start van de gezonde sportkantine. Uitkomsten 0-meting GSK*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Reijgersberg, N., Pulles, I., Breedveld, K. & Hollander, E. de (2016). *Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015*. Utrecht/Bilthoven: Mulier Instituut/RIVM.

Romon, M., Lommez, A., Tafflet, M., Basdevant, A., Oppert, J.M., Bresson, J.L., Ducimetière, P., Charles, M.A. & Borys, J.M. (2009). Downward trends in the prevalence of childhood overweight in the setting of 12-year school- and community-based programmes. *Public Health Nutrition*, 12(10), p1735-1742.

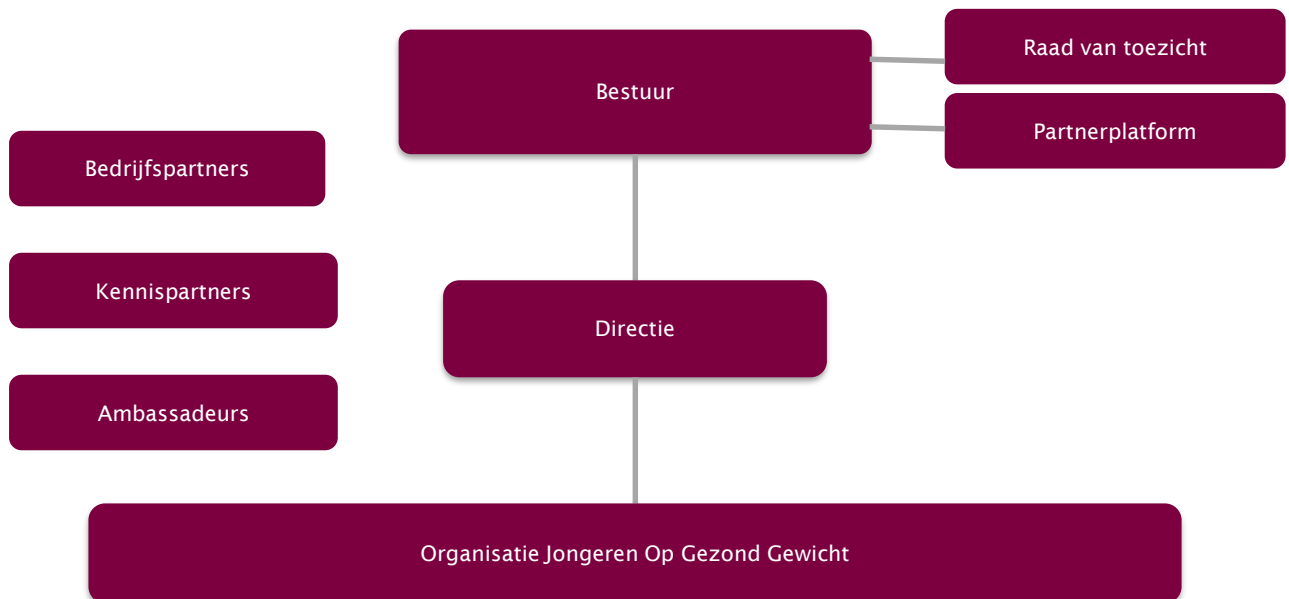
Scholten, V., Breedveld, K. & Reijgersberg, N. (2017). *Onderzoek voortgang JOGG-programma's. Voortgang van de JOGG-aanpak, Gezonde Omgeving en Communicatie*. Utrecht: Mulier Instituut. (intern rapport)

Scholten, V., Reijgersberg, N. & Breedveld, K (2016). *Onderzoek JOGG-aanpak 2016. Tevredenheid van JOGG-regisseurs met de dienstverlening en ondersteuning van de JOGG-aanpak*. Utrecht: Mulier Instituut. (intern rapport)

Visscher, T. & Bakker, I. (2016). *Factsheet EPHE Zwolle*. Zwolle: Hogeschool Windesheim.

Bijlage I Governance Jongeren Op Gezond Gewicht

Figuur B1.1 Organisatiestructuur en samenwerkingsverbanden Jongeren Op Gezond Gewicht

De Stichting Jongeren Op Gezond Gewicht kent statutair de volgende organen:

- Bestuur
- Raad van toezicht
- Bureau en directeur
- Partnerplatform
- Wetenschappelijke commissie

Het bestuur bestaat uit vijf leden. Het bestuur stelt de beleidskaders vast en is intensief betrokken bij het werk van de stichting. Leden van het bestuur (natuurlijke personen) zijn afkomstig uit en/of werkzaam in voor de doelstelling van de stichting relevante werkterreinen: onderwijs, sport en bewegen, maatschappelijke organisaties/gezondheidsfondsen en gemeenten en/of lokale politiek. De voorzitter van het bestuur is tevens het boegbeeld van de stichting en belast met de externe vertegenwoordiging van de stichting.

De raad van toezicht bestaat uit drie leden: één namens de publieke sector, één namens de private sector, en één namens het ministerie van VWS. De raad van toezicht ziet toe op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken. De door het bestuur vastgestelde jaarlijkse begroting behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

Bestuur en raad van toezicht bekleden geen fulltime functies en ontvangen voor hun taken geen beloning (hooguit een onkostenvergoeding). De bestuursvoorzitter heeft voor zijn (deeltijd)-inzet recht op een vergoeding.

Tabel B1.1 Leden van bestuur en raad van toezicht van Jongeren Op Gezond Gewicht

Bestuur	Organisatie
Paul Depla (voorzitter)	Burgemeester Breda
Rinda den Besten	Voorzitter PO-Raad- onderwijs
Erik Lenselink	Manager NOC*NSF - sport en bewegen
Tom Oostrom	Directeur Nierstichting /voorzitter Samenwerkende Gezondheidsfondsen - maatschappelijke organisaties/gezondheidsfondsen
Rinette Reynvaan	wethouder gemeente Dordrecht - gemeenten en/of lokale politiek

Raad van toezicht	Organisatie
Mirjam Sterk (voorzitter)	Directeur Mee NL
Joan De Zwart-Bloch	burgemeester Blaricum/voorzitter GGD Gooi & Vechtstreek
Theo Roos	oud-directeur CBL

Jongeren Op Gezond Gewicht kent statutair een bureau dat onder leiding staat van een directeur (Marjon Bachra) en managementteam. In 2015 was er voor ieder van drie de programma's een programmamanager en een team van adviseurs werkzaam. In 2016 is er een programmamanager aangesteld voor Gezonde Omgeving, Communicatie en marketing en Publiek-Private Samenwerking. Voor de JOGG-aanpak is in 2016 geen programmamanager meer, maar een programmateam JOGG-aanpak.

Hiernaast heeft Jongeren Op Gezond Gewicht drie ambassadeurs, namelijk Prins Pieter-Christiaan van Oranje, Juvat Westendorp⁷⁹ en Erben Wennemars. Zij zijn ambassadeurs van respectievelijk Jongeren Op Gezond Gewicht, de themacampagnes DrinkWater en Gratis Bewegen, gewoon doen! en Team:Fit - samen voor een gezonde sportkantine.

Partners van de stichting zijn verenigd in een partnerplatform met een adviesrecht richting het bestuur. Conform het Reglement Partnerschap van de stichting dienen alle partners afkomstig te zijn uit een voor de doelstelling van Jongeren Op Gezond Gewicht relevant werkterrein, intrinsiek gemotiveerd, bereid om deskundigheid en het eigen netwerk ter beschikking te stellen.⁸⁰ Partners adviseren het bestuur gevraagd en ongevraagd. Het advies van de partners is niet bindend.

⁷⁹ Danser, doorgebroken met deelname aan het programma *So You Think You Can Dance* 2011 op RTL5.

⁸⁰ Reglement partnerschap van stichting Jongeren Op Gezond Gewicht

Tot slot is er in 2016 een wetenschappelijke adviescommissie Jongeren Op Gezond Gewicht ingesteld. Het doel van de commissie is het adviseren over landelijke en lokale monitor- en evaluatievraagstukken en over de JOGG-aanpak/methodiek en effectiviteit van Jongeren Op Gezond Gewicht. Leden van de wetenschappelijke adviescommissie zijn Prof. Dr. J. Schuit (Hoofd centrum voor Voeding, Preventie en Zorg, RIVM), Prof. Dr. S. Kremers (Professor Prevention of Obesity, School of Nutrition and Translational Research in Metabolism, Universiteit Maastricht) en Dr. Tommy Visscher (Associate lector De Gezonde Stad bij Windesheim, onderzoekscoördinator bij Onderzoekscentrum Preventie Overgewicht Zwolle).

Bijlage II Ondersteuning programma's door partners uit partnerplatform

Tabel B2.1 Ondersteuning programma's door partners uit het Partnerplatform

	JOGG-aanpak	Gezonde Omgeving			Thema-aanpak		
		Gezonde School	Gezonde Sportkantine	Gezonde Werkvloer	Drink Water	Gratis Bewegen	Groente
Hartstichting	X	X			X	X	X
KVLO	X	X					
Vewin	X						
CBL	X		X		X	X	X
FNLI	X	X	X	X	X	X	
Vereniging Nederlandse Cateringorganisaties	X	X		X			X
PO-Raad	X	X		X	X	X	X
VO-raad	X	X		X	X	X	
MBO Raad	X	X		X	X	X	
Zorgverzekeraars Nederland	X			X			
Nederlandse vereniging van Diëtisten	X		X				
NOC*NSF	X		X	X			
Vereniging Sport en Gemeenten	X		X				
VNO-NCW	X			X			
Johan Cruijff Foundation	X	X			X	X	X
Maatschappelijke partners niet in het partnerplatform							
KNVB	X		X				
Jeugdsportfonds	X	X					

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht

Bijlage III Overzicht JOGG-gemeenten 2016

Tabel B3.1 Overzicht van JOGG-gemeenten naar startdatum (peildatum 1 november 2016)

Gemeenten	Toetredings- datum	Einddatum	Einddatum verlenging	Stedelijk heid**	Inzet in specifieke wijk
Zwolle	3-11-2010	3-11-2014	31-12-2016	2	Ja
Utrecht	3-11-2010	3-11-2014	29-1-2017	1	Ja
Amsterdam	3-11-2010	3-11-2013	31-12-2016	1	Ja
's-Gravenhage	3-11-2010	3-11-2013	1-1-2017	1	Ja
Veghel	3-11-2010	3-11-2014	31-12-2016	3	Nee
Rotterdam	14-4-2011	14-4-2014	31-12-2016	1	Ja
Breda	20-5-2011	20-5-2014	5-1-2018	2	Ja
IJsselstein	21-6-2011	21-6-2014	1-7-2017	2	Nee
Delft	21-6-2011	21-6-2014	1-7-2017	1	Ja
Leiden	29-6-2011	29-6-2014	31-12-2016	1	Ja
Zaanstad	13-3-2012	31-12-2015	1-1-2019	2	Ja
Dordrecht	13-3-2012	31-12-2015	1-1-2019	1	Ja
Smallingerland	10-5-2012	10-5-2015	1-6-2018	3	Ja
Dongen	10-5-2012	10-5-2015	1-6-2018	3	Nee
Haarlem	16-5-2012	16-5-2015	1-1-2019	1	Ja
Purmerend	12-7-2012	12-7-2015	1-9-2018	2	Ja
Haarlemmermeer	2-10-2012	2-10-2015	1-10-2018	2	Ja
Nijkerk	29-11-2012	29-11-2015	1-12-2018	3	Nee
Alkmaar	1-12-2012	1-12-2015	1-1-2019	2	Ja
Roosendaal	4-12-2012	4-12-2015	1-1-2019	2	Ja
Heerhugowaard	1-2-2013	1-2-2016	Geen verlenging	2	Ja
Katwijk	11-3-2013	11-3-2016	1-4-2019	2	Ja
Tilburg	17-5-2013	17-5-2016	1-6-2019	1	Ja
Roermond	1-8-2013	1-8-2016	1-8-2019	2	Ja
Cuijk	1-9-2013	1-9-2016	1-9-2019	4	Nee
Zwijndrecht	3-9-2013	3-9-2016	3-9-2019	2	Ja
Stichtse Vecht	1-10-2013	1-10-2016	Nog niet bekend	3	Ja
Alphen aan den Rijn	4-11-2013	4-11-2016	4-11-2019	2	Ja
Bonaire	18-11-2013	18-11-2016	18-11-2019	#N/B	Ja
Saba	14-11-2013	14-11-2016	14-11-2019	#N/B	Ja
Sint Eustatius	15-11-2013	15-11-2016	15-11-2019	#N/B	Ja
Almere	1-1-2014	1-1-2017		2	Ja
Assen	1-1-2014	1-1-2017		2	Ja
Coevorden	1-1-2014	1-1-2017	Uitgevallen	5	Ja
Emmen	1-1-2014	1-1-2017		4	Ja
Hoogeveen	1-1-2014	1-1-2017		3	Nee
Meppel	1-1-2014	1-1-2017		3	Ja
Hardenberg	1-1-2014	1-1-2017		4	Nee
Ommen	1-1-2014	1-1-2017		5	Nee
Elburg	1-1-2014	1-1-2017		4	Ja
Ermelo	1-1-2014	1-1-2017		4	Ja
Harderwijk	1-1-2014	1-1-2017		3	Ja
Oldebroek	1-1-2014	1-1-2017		4	Ja

Putten	1-1-2014	1-1-2017	4	Ja
Nunspeet	1-1-2014	1-1-2017	4	Ja
Uithoorn	1-1-2014	1-1-2017	3	Ja
Aa en Hunze	1-1-2014	1-1-2017	5	Ja
Borger-Odoorn	1-1-2014	1-1-2017	5	Ja
De Wolden	1-1-2014	1-1-2017	5	Ja
Noordenveld	1-1-2014	1-1-2017	4	Nee
Tynaarlo	1-1-2014	1-1-2017	5	Nee
Midden-Drenthe	1-1-2014	1-1-2017	5	Ja
Gouda	10-2-2014	10-2-2017	2	Ja
's-Hertogenbosch	11-2-2014	11-2-2017	2	Ja
Oss	1-3-2014	1-3-2017	3	Ja
Maastricht	1-3-2014	1-3-2017	2	Ja
Hellevoetsluis	13-3-2014	13-3-2017	2	Nee
Vlaardingen	15-3-2014	15-3-2017	1	Ja
Kampen	1-4-2014	1-4-2017	3	Ja
Brunssum	1-4-2014	1-4-2017	2	Nee
Doetinchem	1-6-2014	1-6-2017	3	Ja
Schagen	1-6-2014	1-6-2017	4	Ja
Heerlen	15-7-2014	15-7-2017	2	Ja
Utrechtse Heuvelrug	1-8-2014	1-8-2017	4	Nee
Heemskerk	1-9-2014	1-9-2017	2	Nee
Helmond	1-9-2014	1-9-2017	2	Ja
Sittard-Geleen	1-9-2014	1-9-2017	3	Nee
Groningen	1-10-2014	1-1-2017	1	Ja
Geldrop-Mierlo	1-10-2014	1-10-2017	3	Ja
Harlingen	7-10-2014	7-10-2017	3	Ja
Houten	8-10-2014	8-10-2017	3	Nee
Apeldoorn	1-11-2014	1-11-2017	2	Ja
Brummen	1-11-2014	1-11-2017	4	Ja
Lochem	1-11-2014	1-11-2017	4	Ja
Voorst	1-11-2014	1-11-2017	4	Ja
Arnhem	1-1-2015	1-1-2018	2	Ja
Rheden	1-1-2015	31-12-2017	3	Ja
Westervoort	1-1-2015	31-12-2017	3	Ja
Zevenaar	1-1-2015	31-12-2017	3	Nee
Aalsmeer	1-1-2015	1-1-2018	4	Ja
Hatterij	1-2-2015	1-2-2018	4	Nee
Kerkrade	1-3-2015	1-3-2018	2	Nee
Bergen op Zoom	1-5-2015	1-5-2018	2	Ja
Uden	1-7-2015*	1-7-2018	3	Ja
Venlo	1-7-2015	1-7-2018	2	Ja
Westerveld	1-7-2015*	1-7-2018	5	Ja
Goeree-Overflakkee	1-8-2015*	1-8-2018	4	Nee
Wageningen	1-9-2015*	1-9-2018	2	Ja
Weststellingwerf	1-11-2015*	1-11-2018	4	Ja
Heerenveen	1-11-2015*	1-11-2018	3	Nee
Maasgouw	1-11-2015*	1-11-2018	5	Nee
Ameland	1-11-2015*	1-11-2018	5	Nee

Schiermonnikoog	1-11-2015*	1-11-2018	5	Nee
Terschelling	1-11-2015*	1-11-2018	5	Nee
Vlieland	1-11-2015*	1-11-2018	5	Nee
De Fryske Marren	1-7-2015	1-7-2018	4	Ja
Nuth	1-10-2015	1-10-2018	4	Ja
Tytsjerksteradiel	1-1-2016	1-1-2019	5	Ja
Den Helder	1-1-2016	1-1-2019	2	Ja
Grave	1-1-2016	1-1-2019	4	(Nog) niet bekend
Leeuwarden	1-1-2016	1-1-2019	2	(Nog) niet bekend
Eijsden-Margraten	1-4-2016	1-4-2019	5	Nee
Geldermalsen	1-4-2016	1-4-2019	4	(Nog) niet bekend
Meerssen	1-4-2016	1-4-2019	4	Nee
Vaals	1-4-2016	1-4-2019	4	Nee
Valkenburg aan de Geul	1-4-2016	1-4-2019	4	Nee
Venray	1-4-2016	1-4-2019	3	Nee
Waalwijk	1-4-2016	1-4-2019	3	(Nog) niet bekend
Achtkarspelen	1-7-2016	1-7-2019	5	(Nog) niet bekend
Hilversum	1-7-2016	1-7-2019	1	(Nog) niet bekend
Horst aan de Maas	1-7-2016	1-7-2019	4	(Nog) niet bekend
Huizen	1-7-2016	1-7-2019	2	(Nog) niet bekend
Bergen (L.)	1-10-2016	1-10-2019	5	(Nog) niet bekend
Binnenmaas	1-10-2016	1-10-2019	4	(Nog) niet bekend
Gennep	1-10-2016	1-10-2019	4	(Nog) niet bekend
Gulpen-Wittem	1-10-2016	1-10-2019	5	(Nog) niet bekend
Ridderkerk	1-10-2016	1-10-2019	2	(Nog) niet bekend
Weert	1-10-2016	1-10-2019	3	(Nog) niet bekend

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

*op peildatum 1 december 2015 onbekend of aanpak in specifieke buurt of in hele gemeente wordt ingezet

** stedelijkheid: 1=zeer sterk stedelijk 2=sterk stedelijk 3=matig stedelijk 4=weinig stedelijk 5=niet stedelijk

Bijlage IV Deelname en beoordeling JOGG-trainingen

Tabel B4.1 Deelnemers aan/en beoordelingen van trainingen en (regionale) bijeenkomsten in 2016 (peildatum 1 december 2016)

Training/Bijeenkomst	Datum	Aantal deel- nemers	Aantal evalua- ties	stelling1	Stelling2	Cijfer beoordeling (gem. schaal 1-10)
				Aantal (geheel) eens ¹	Aantal (geheel) eens ²	
Introductietraining en basistrainingen (n=18)						
Basistraining Communicatie & Social Media	14-01-2016	13	8	7	7	x
Basistraining Monitoring en Evaluatie (WBE)	25-01- 2016	11	6	5	2	x
Basistraining Sociale Marketing (SMK)	8-02- 2016	14	5	5	4	x
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): organisatorisch/proces	18-02- 2016	15	9	9	9	8,0
Basistraining Publiek Private Samenwerking (PPS)	15-03 2016	10	5	5	5	x
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): inhoudelijk	29-03- 2016	9	6	6	6	8,2
Basistraining Communicatie & Social Media	11-04- 2016	9	6	6	5	7,3
Introductietraining	19-04-2016	8	2	2	1	7,5
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): organisatorisch/proces	23-05- 2016	13	4	3	4	7,8
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): inhoudelijk	30-06- 2016	21	9	9	8	7,8
Basistraining Monitoring en Evaluatie (WBE)	23-05-2016	13	8	8	6	x
Basistraining Publiek Private Samenwerking (PPS)	15-06- 2016	11	8	8	8	8,3
Basistraining Sociale Marketing (SMK)	06-07-2016	12	5	3	2	6,8
Basistraining Communicatie & Social Media	19-09-2016	9	6	5	4	7,8
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): organisatorisch/proces	6-10- 2016	15	9	6	4	6,0
Introductietraining	3-11-2016	16	8	5	4	7,4
Basistraining Monitoring en evaluatie (M&E)	28-11-2016	16	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nogniet bekend	Nog niet bekend
Basistraining Verbinding Preventie en Zorg (VPZ): inhoudelijk	01-12-2016	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nogniet bekend	Nog niet bekend
Subtotaal		215	102	93	79	7,5

Verdiepingstrainingen (n=4)						
Overwinnen Weerstand	25-01-2016	15	9	7	3	4,2*
Inspiratiesessie publiek-private samenwerking: van landelijk naar lokaal	08-03-2016	25	X	X	X	X
Financiering ketenaanpak (deel 1, deel 2)	18-02-2016	20	6	X	2	X
Inspiratiesessie Verbinding Preventie en Zorg: Positieve Gezondheid en Kwaliteit van Leven	3-10 2016	20	4	2	3	7,4
Subtotaal		80	19	8	8	
Regionale bijeenkomsten (n=14)						
Regionale JOGG-bijeenkomst Zuid Holland	11-04-2016	8	2	2	2	8,0
Regionale JOGG-bijeenkomst Limburg I	18-04-2016	29	4	3	2	7,5
Regionale JOGG-bijeenkomst Noord-Brabant I	21-04-2016	15	4	3	2	7,7
Regionale JOGG-bijeenkomst Noord-Holland I	25-04-2016	17	6	4	4	7,8
Regionale JOGG-bijeenkomst Gelderland I	12-05-2016	19	10	7	4	7,4
Regionale JOGG-bijeenkomst Drenthe	25-05-2016	17	5	3	2	6,8
Regionale intervisie regio-coördinatoren	16-06-2016	X	X	X	X	X
Regionale JOGG-bijeenkomst Utrecht II	30-06-2016	5	3	3	1	7,3
Regionale JOGG-bijeenkomst Friesland I	14-07-2016	10	9	8	4	7,4
Regionale JOGG-bijeenkomst Noord-Holland II	10-10-2016	12	X	X	X	X
Regionale JOGG-bijeenkomst Noord-Brabant II	06-10-2016	12	X	X	X	X
Regionale JOGG-bijeenkomst Zuid-Holland II	28-09-2016	6	4	3	2	8,0
Regionale JOGG-bijeenkomst Gelderland II	10-11-2016	21	10	8	5	7,3
Regionale intervisie regio-coördinatoren	15-12-2016	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Subtotaal		176	73	60	42	7,6
Totaal (n=36)		471	194	161	129	7,5

Bron: Jongeren Op Gezond Gewicht (bewerking: Mulier Instituut, 2016)

¹ Stelling 1: *Deze training/bijeenkomst is bruikbaar in de praktijk*

² Stelling 2: *Ik heb de verwachte kennis en inzichten opgedaan*

*Op een schaal van 1-5 (zeer slecht – zeer goed)

Bijlage V Overzicht lokale evaluatierapporten en monitorrapporten 2016

Tabel B5.1 Kenmerken lokale evaluaties 2016

Gemeente	Soort document	Proces-evaluatie	Output evaluatie	Monitor	Effect-meting	Ontwikkeling in de tijd	Door	Betrokkenen
Aalsmeer*	Voortgang srapport	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Almere	Factsheet	X	X	X		Nee	Gemeente	-
Alphen aan de Rijn	Factsheet	X	X	X		Ja	JOGG(regisseur)	Zorg en Zekerheid Verzekeraar
Amsterdam	Factsheet			X		Ja	Gemeente	-
Amsterdam	Factsheet			X		Ja	Gemeente	-
Amsterdam	Voortgang srapport	X	X			Nee	Gemeente	GGD Amsterdam
Amsterdam	Voortgang srapport	X	X	X		Ja	Gemeente	GGD Amsterdam
Amsterdam	Voortgang srapport			X		Ja	Gemeente	GGD Amsterdam
Apeldoorn	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Apeldoorn	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Brummen	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Brummen	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Den Bosch	Factsheet	X	X	X		Ja	S-PORT en GGD	-
Den Haag	Voortgang srapport			X		Ja	GGD Haaglanden	-
Den Haag	Voortgang srapport	X	X			Nee	GGD Haaglanden	-
Doetinchem	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	Sportservice Doetinchem
Dongen	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Elburg	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	Welzijn in Elburg
Hattem	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Hattem	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Heerlen	Voortgang srapport	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	GGD Zuid Limburg

Heerlen	Factsheet		X	X		Nee	JOGG(regisseur)	PWHeerlen
	Voortgang							
Hellevoetsluis	srapport	X	X	X		Nee	Gemeente	-
	Voortgang							
Helmond*	srapport	X	X	X		Ja	GGD Brabant-Zuidoost	-
	Voortgang							
Hoogeveen	srapport	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Houten	Factsheet	X	X	X		Ja	JOGG(regisseur)	-
IJsselstein	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Leiden	Factsheet	X	X	X		Ja	Gemeente	GGD Hollands Midden, Zorg en Zekerheid Verzekeraar
Lochem	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	Gemeente Lochem, Stichting Welzijn Lochem
Lochem	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Lochem	Factsheet	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
Midden-Drenthe	Factsheet			X		Ja	GGD Drenthe	-
Midden-Drenthe	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Oss	Factsheet	X	X	X		Ja	JOGG(regisseur)	Gemeente, GGD Hart voor Brabant, Ons Welzijn, Sligro, Brabant Water
Oss	Factsheet			X		Ja	GGD Hart voor Brabant	-
	Voortgang							Evaluatiebureau Publieke Gezondheid
Noord-Veluwe**	srapport	X	X	X	X	Ja	JOGG(regisseur)	-
	Voortgang							
Rheden	srapport			X		Nee	JOGG(regisseur)	-
	Voortgang							
Schagen	srapport		X	X		Nee	JOGG(regisseur)	Gemeente
	Voortgang							
Stedendriehoek***	srapport	X	X			Nee	GGD Noord- en Oost-Gelderland	-
Tilburg	Factsheet	X	X			Nee	JOGG(regisseur)	-
Veghel	Factsheet			X		Ja	GGD Hart voor Brabant	-
Venlo	Factsheet	X	X	X		Nee	JOGG(regisseur)	-
	Voortgang							
Vlaardingen	srapport	X	X	X		Ja	JOGG(regisseur)	-
	Voortgang							
Voorst	srapport	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-
	Voortgang							
Voorst	srapport	X	X			Nee	Evaluatiebureau Publieke Gezondheid	-

Wageningen	Voortgang srapport	X	X	X			Nee	Wageningen Universiteit	
Westerveld	Factsheet	X	X				Nee	JOGG(regisseur)	-
Zaanstad	Voortgang srapport Eindrapport				X	X	Ja	JOGG(regisseur)	GGD Zaanstreek-Waterland
Zwijndrecht		X	X	X	X		Ja	Dienst Gezondheid & Jeugd	-
Totaal	49	24	39	25	3	17		49	14

*Deze lokale evaluaties zijn (nog) niet openbaar.

**Onder regio Noord-Veluwe vallen de gemeenten Harderwijk, Elburg, Putten, Nunspeet, Oldebroek en Ermelo.

***Onder regio Stedendriehoek vallen de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Hattem, Lochem en Voorst.

Tabel B5.2 Kenmerken *outcome*-evaluaties 2016 (monitor en effectmeting)

Gemeente	Outcome			Ander(e) (determinanten) van gedrag	Overgewicht	Vragenlijsten	Meetinstrumenten		Resultaat % overgewicht	N-waarde	N representatief	Negatieve effecten
	Drink-gedrag	Beweeg-gedrag	Eet-gedrag				Fysieke metingen	Interviews				
Almere	X	X		Leefstijl-vragenlijst	X	X	X	Nee	0-meting	Onbekend		Nee
Alphen aan de Rijn					X		X	Nee	Stabilisering	Onbekend		Nee
Amsterdam					X		X	Nee	Daling	Onbekend		Nee
Amsterdam					X		X	Nee	Daling	Onbekend		Nee
Amsterdam	X	X	X	Tv-kijken, lid sportvereniging	X	X	X	Nee	Daling	50.534 kinderen	JGZ	Nee
Amsterdam	X	X	X	Tv-kijken, lid sportvereniging	X	X	X	Nee	Daling	Onbekend		Nee
Den Haag					X		X	Nee	Stabilisering	Onbekend	JGZ	Nee
Den Bosch					X		X	Nee	Geen duidelijke trend	14 basisscholen		Nee
Heerlen	X					X		Nee	0-meting	Alle 23 peuterspeelzalen		Nee
Hellevoetsluis	X		X			X		Nee	0-meting	Onbekend		Nee
Helmond*					X		X	Nee	Zowel stijging als daling (drinken meer water)	Onbekend		Nee
Houten	X					X		Nee		Alle 11 kinderdagverblijven		Nee

Leiden				X		X	Nee	Daling		Onbekend		Nee	
Midden-Drenthe				X		X	Nee	Zowel stijging als daling		Onbekend		Nee	
Noord-Veluwe	X	X	X	X	X	X	Nee	Stijging	Ongeveer 3000 kinderen		JGZ, Kind-monitor, E-MOVO	Nee	
Oss				X		X	Nee	Zowel stijging als daling		Onbekend		Nee	
Oss				X		X	Nee	Zowel stijging als daling	4691 kinderen		JGZ	Nee	
Rheden				X		X	Nee	0-meting		Onbekend		Nee	
Schagen	X	X	X			X	Nee	0-meting	570 leerlingen en 17 ouders			Nee	
Veghel				X		X	Nee	Daling	1904 kinderen		JGZ	Nee	
Venlo				X		X	Nee	0-meting		Onbekend		Nee	
Vlaardingen	X	X	X	X	X	X	Nee	Stijging		829 kinderen		Nee	
Wageningen	X	X	X			X	Ja	0-meting (drinken meer water)	68 leerlingen en 8 volwassenen		Nee	Nee	
Zaanstad	X					X	Nee			339 ouders		Nee	
Zwijndrecht	X	X	X		Lid sportvereniging	X	X	X	Ja	Stabilisering	907 kinderen/ouders	JGZ	Nee

*Deze lokale evaluatie is (nog) niet openbaar.

Bijlage VI Namen experts interviews

Naam	Organisatie	Functie
Mevr. Drs. F. Haker / Mevr. Ir. D. Ketelaars	Pharos	Adviseur/ProgrammaleiderGIDS
Dhr. Drs. A. de Jeu	VSG	Directeur VSG
Dhr. Dr. J. Steenbergen	Kennispraktijk	Onderzoeker/adviseur Kennispraktijk
Mevr. Prof. dr. ir. A.J. Schuit	RIVM	Hoofd onderzoek Centrum Voeding, Preventie en Zorg / bijzonder hoogleraar Gezondheidsbevordering en Beleid (VU Amsterdam)
Dhr. Dr. R.J. Renes	Hogeschool Utrecht	Lector Crossmediale communicatie in het publieke domein
Dhr. Dr. S. de Gouw	GGD HM	Directeur Publieke gezondheid, regio Hollands-midden
Dhr. Drs. H. Christiaanse	Alles is gezondheid	Lid programmabureau AiG
Dhr. Drs. T. Juriaanse	Spadel (Spa)	Manager Spadel
Dhr. Dr. R. Hermans	Radboud Universiteit	Senior onderzoeker

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl